

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

**G-20 ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER (MIKTA) VE TÜRKİYE’NİN
KÜRESEL YÖNETİŞİM ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

TUĞÇE CEYDA DURGUN

İstanbul, 2017

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

**G-20 ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER (MIKTA) VE TÜRKİYE’NİN
KÜRESEL YÖNETİŞİM ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

TUĞÇE CEYDA DURGUN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. GONCA OĞUZ GÖK

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER Anabilim Dalı ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi TUĞÇE CEYDA DURGUN'un G-20 ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER (MIKTA) VE TÜRKİYE'NİN KÜRESEL YÖNETİŞİM ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 15.05.2017 tarih ve 2017-11/23 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi ...30.../...05.../...2017...

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
1. Tez Danışmanı Yrd. Doç. Dr. GONCA OĞUZ GÖK	
2. Jüri Üyesi Doç. Dr. EMEL PARLAR DAL	
3. Jüri Üyesi Yrd. Doç. Dr. RADİYE FUNDA KARADENİZ	

ÖZET

G20 ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER (MIKTA) VE TÜRKİYE'NİN KÜRESEL YÖNETİŞİM ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

Küreselleşmenin siyasi boyutu küresel yönetim kavramının doğmasına sebebiyet vermiştir. Dünyada her geçen gün artan terör, uyuşturucu kaçakçılığı, iklim değişikliği, su kıtlıkları gibi problemler ülkelerin tek başlarına halledecekleri sorunlar olmayıp küresel yönetim yoluyla çözüme kavuşturulacak sorunlardır. Ancak küresel yönetimin de sağlanabilmesi için dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü görevi görecektir, arabuluculuk sağlayacak orta ölçekli güçler açığı ortaya çıkmıştır. MIKTA yükselen orta ölçekli güç oluşumu bu dengeyi çok başarılı bir şekilde sağlamakta ve üstüne düşen görevleri fazlasıyla yerine getirmektedir. Küresel yönetim bağlamında çok taraflılık, kalkınma amaçlı işbirlikleri ve iklim değişikliği konularında MIKTA ülkeleri niş diplomasisi uygulayarak küresel düzenin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmada, G20 grubu içerisinde yükselen orta ölçekli güçler olarak adlandırılan MIKTA ülkelerinin küresel yönetime katkılarının karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla, MIKTA ülkelerinin sadece sahip oldukları “materyal /maddi” güç unsurlarını değil aynı zamanda “düşünsel” güç unsurlarını da ele alan bir teorik çerçevede kendilerine küresel yönetimde biçtikleri “rollerin” ve “kimlik” tanımlamalarının (revizyonist, reformist) neler olduğu soruları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Yönetim, Orta Ölçekli Güç, MIKTA, Çok Taraflılık, Niş Diplomasisi

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKEY AND G20 MIDDLE POWERS (MIKTA) IN GLOBAL GOVERNANCE

The political dimension of globalisation has given rise to the concept of global governance. Increasing with each passing day in the world of terrorism, drug trafficking, climate change, and water shortages problems are not solved by states on their own but these problems to be solved through global governance. However, in order for global governance to be achieved, middle powers should be a bridge and mediator between developed and developing countries. MIKTA as a rising middle power provides this balance very successfully and fulfils its duties well. In the context of global governance, MIKTA countries contribute niche diplomacy in multilateralism, development cooperation, climate change for strengthening the global order.

In this study, it is aimed to be analysed MIKTA countries which are called rising middle powers within the G20, in a comparative way of contributing to global governance. For this purpose, the questions of what is “the role” and “identity” definitions (revisionist, reformist) in global governance were addressed in a theoretical framework of “ideational” and “material” power elements which MIKTA countries have.

Key Words: Global Governance, Middle Power, MIKTA, Multilateralism, Niche Diplomacy

ÖNSÖZ

Uzun süredir, yoğun uğraşlar vererek yazdığım bu tezi beni hiç yalnız bırakmayan, her süreçte bana destek veren biricik aileme ithaf ediyorum. Annem Neval Durgun'a her umutsuzluğa kapıldığımda tüm çabalarıyla beni motive etmeye çalışıp, moral verdiği için, babam Ertan Durgun'a beni her anlamda destekleyip hayallerime sahip çıkmamı sürekli hatırlattığı için ve kardeşim Oğuzhan Durgun'a her anlamda benim en büyük mutluluk kaynağım olduğu için teşekkürü borç bilirim.

Tez süresi boyunca; bilgi ve deneyimlerinden faydalanmamı sağlayan, ufkumu genişletmeye yardım eden, her zaman yüksek motivasyonu ile beni destekleyen sevgili danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Gonca Oğuz Gök'e ve Uluslararası Politik Ekonomi yüksek lisans hocalarıma bu dönemde edindiğim tüm kıymetli bilgiler adına teşekkürlerimi sunarım.

Tuğçe Ceyda DURGUN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME VE KÜRESEL YÖNETİŞİM

2.1. Küreselleşme Kavramı Analizi	5
2.1.1. Küreselleşmenin Tanımı ve Ortaya Çıkış Noktaları.....	5
2.1.2. Küreselleşmenin Boyutları	9
2.2. Küresel Yönetişim	11
2.2.1. Küreselleşme, Yönetişim, Küresel Yönetişim	12
2.2.2. Küresel Yönetişimin Temelleri.....	15
2.2.3. Küresel Yönetişimin Aktörleri.....	20
2.2.4. Küresel Yönetişime Teorik Yaklaşımlar	27
2.2.4.1. Liberalizm ve Neoliberal Kurumsalcı Yaklaşım	28
2.2.4.2. Realizm	29
2.2.4.3. İngiliz Okulu	31
2.2.4.4. Sosyal İnşacılık (Konstrüktivizm)	32
2.2.4.5. Marksist ve Neo-Marksist Teori	33

İKİNCİ BÖLÜM

G20 YÜKSELEN ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER OLARAK MIKTA: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TEORİK ANALİZİ

3.1. Güç Kavramı.....	36
3.1.1. Materyal Güç	39
3.1.2. Düşünsel Güç.....	42
3.1.3. Maddesel ve Düşünsel Güç Çerçevesinde Orta Ölçekli Güçler	46
3.1.3.1. Orta Ölçekli Güçler ve Çok Taraflılık	50
3.2. Liberal Dünya Düzeni ve Ortaya Çıkan Yeni Gruplar	52
3.2.1. Liberal Dünya Düzeni 1.0.....	53
3.2.2. Liberal Dünya Düzeni 2.0.....	55
3.2.3. Liberal Dünya Düzeni 3.0.....	56
3.3. Orta Ölçekli Güçler ve Sınıflandırılması	61
3.3.1. Geleneksel Orta Ölçekli Güçler	62
3.3.2. G20 Yükselen Orta Ölçekli Güçler Olarak MIKTA.....	64
3.3.2.1. Analiz Çerçevesi: MIKTA ve Küresel Yönetişim	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MIKTA ÜLKELERİNİN KÜRESEL YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. MIKTA Üye Ülkelerine Genel Bir Bakış	74
4.1.1. Meksika.....	74
4.1.2. Endonezya.....	76
4.1.3. Kore	77
4.1.4. Türkiye.....	78
4.1.5. Avustralya	80
4.2. Üye Ülkelerin Küresel Yönetişime Katkıları.....	81
4.2.1. Çok Taraflılık (<i>Multilateralism</i>)	81
4.2.1.1. Meksika.....	83
4.2.1.2. Endonezya.....	84
4.2.1.3. Kore	86
4.2.1.4. Türkiye.....	88
4.2.1.5. Avustralya.....	89
4.2.2. Kalkınma Amaçlı İşbirliği	91
4.2.2.1. Meksika.....	92
4.2.2.2. Endonezya.....	93
4.2.2.3. Kore	95
4.2.2.4. Türkiye.....	96
4.2.2.5. Avustralya.....	97
4.2.3. Yeşil Büyüme ve İklim Değişikliği	99
4.2.3.1. Meksika.....	100
4.2.3.2. Endonezya.....	101
4.2.3.3. Kore	102
4.2.3.4. Türkiye.....	104

4.2.3.5. Avustralya.....	105
4.3. Türkiye'nin Diğer MIKTA Üyeleriyle Karşılaştırmalı Analizi.....	108
5. SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA.....	119

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Altı Ana Yönetişim Tipolojileri	24
Tablo 2: Lider Devletler ve Güç Kaynakları, (1500-2000)	42
Tablo 3: Orta Ölçekli Güçlerin Kapasiteleri	48
Tablo 4: Liberal Dünya Düzeninin Evrimi	53
Tablo 5: Yükselen ve Geleneksel Orta Ölçekli Güçler Ayrımı	63
Tablo 6: 2013-2017 MIKTA Toplantıları.....	72
Tablo 7: MIKTA Ülkelerinin Dahil Olduğu Temel İttifaklar ve Kuruluşlar.....	91
Tablo 8: Sera Gazının Azaltılması Planları	106
Tablo 9: MIKTA Ülkelerinin İklim Değişikliği Performans Endeksi (İDPE)	107
Tablo 10: MIKTA Ülkelerinin Küresel Rekabet Gücü Endeksi (KRE) (2012-2016) .	110

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Küme (Cluster) analizine göre Orta Ölçekli Güçler 48

KISALTMALAR

DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
IMF	International Monetary Fund
yy.	yüzyıl
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
BM	Birleşmiş Milletler
STK	Sivil Toplum Örgütleri
UÖ	Uluslararası Örgütler
NAFTA	North Atlantic Free Trade Agreement
DPB	Dünya Posta Birliği
OPEC	Organization of Petroleum Exporting Countries
UŞO	Uluslararası Şeffaflık Örgütü
DB	Dünya Bankası
M.Ö.	Milattan Önce
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
R2P	Responsibility to Protect (Koruma Sorumluluğu Doktrini)
PSI	Silahlanma Güvenlik Girişimleri
NATO	North Atlantic Treaty Organization
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
CELAC	Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu
IFIs	Uluslararası Finansal Kuruluşların
FTA	Free Trade Aggrements
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
TPP	Trans-Pasifik Ortaklığı
TİSA	Uluslararası Hizmet Ticareti Anlaşması
RCEP	Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık
AB	Avrupa Birliği
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
UNSC	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
APEC	Asya-Pasific Economic Cooperation
GESF	Küresel Harcama Destek Fonu
DPRK	Democratic People's Republic of Korea
PSI	Güvenlik Girişimlerinin Yaygınlaştırılması
WMDs	Weapons of Mass Destruction
DFAT	Department of Foreign Affairs and Trade
ROK	Republic of Korea
TPP	Trans-Pasific Partnership
ODA	Official Development Assistance
IDC	International Development Cooperation
DAC	Development Co-operation Directorate

TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
EAS	East Asia Summit
ICCC	International Climate Change Conference
GHG	Green House Gases
REDD	Reduction Emissions from Deforestation and Degradation
UNCSD	Commission on Sustainable Development
GGGI	Global Green Growth Institute

1. Giriş

Küreselleşme; ekonomik, politik, teknolojik, kültürel vb. daha birçok alanda aktif halde ilerlerken, bu alanlarda değişikliğe sebep olmuş ve bu sayede yeni kavramlar türemiştir. Küreselleşmenin siyasi boyutundaki değişikliklere ve ortaya çıkan kavramlara bakıldığında “yönetişim” ve “küresel yönetişimin” ön plana çıkarak bu alanda ana başlıklar halini aldığı görülmektedir. Her geçen gün dünyada terör girişimleri, su kıtlıkları, nüfus artışı, kirlilikten istilaya uğramış şehirler gibi pek çok problem nüksetmektedir. Bunlar ve daha pek çok çevre, kalkınma ve güvenlik konularını içeren sorunlar ülkelerin tek başlarına üstelerinden gelebilecekleri meseleler olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle, sınır tanımayan bu sorunlara çözüm üretmek amacıyla politika yapıcılar tarafından küresel yönetişim kavramına başvurulmakta ve akademik düzeyde de kavramı anlama çabalarında bir artış dikkat çekmektedir.

Küresel yönetişimin temelinde, global çerçevede dünyadaki tüm ülkelerin etkileşim halinde olması yatmaktadır. Bu durumda ulus devletin faaliyet alanı devam etmekte fakat yetki ve manevra alanları belirli ölçüde kısıtlanmaktadır. Ülkeler; gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş olarak gruplandırılırken pek çok kriter baz alınmakta ve ona göre sıralanmaktadır. Dolayısıyla bu her gruptan ülkenin sürekli etkileşim halinde olması, ortak problemlere sahip olup, aynı konulara önem vermesi beklenemez. O yüzden ortak amaç ve çıkarlara sahip olan ülkeler de küresel yönetişime katkıda bulunmak amacıyla kendi aralarında gruplaşmaya gitmiştir. Ancak, global düzene bakıldığında “zengin kuzey”, “fakir güney” ayrımı yapılarak ekonomi, politika, ticaret gibi her konu G7 (Group of 7) ülkeleri (Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya ve Kanada) tarafından karar verilmekteydi. Fakat küresel siyaset ve ekonomide gücünü ve etkinliğini arttıran ülkeler ve bloklar sayesinde (Çin, G20 gibi) dünya değişim dönemine girmiş ve G7'nin küresel ekonomiyi tek başına temsil ettiği düşüncesi çöküşe geçmiştir.

Küresel düzenin değişmesi gerektiği, sadece G7'den ibaret olmadığı düşüncesinde hemfikir olunduktan sonra 1999 yılında G20 (Group 20) grubu kurulmuştur. G20 grubu dünyanın en büyük ekonomilerine sahip olan ülkeleri temsil

etmektedir; fakat grup içerisinde bir homojenlik olmadığından ve ülkelerin küresel düzende kendilerini daha çok temsil etme isteklerinden dolayı grup içerisinde gruplaşmalar meydana gelmiştir. G20'nin içerisinde G7'nin yanı sıra BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika), IBSA (Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika), MIKTA (Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya) gibi yükselen ekonomilere sahip olan ülkeler kendi aralarında gruplaşmalar oluşturmuş ve küresel düzende kendilerine yer edinme çabası içerisinde girmişlerdir.

Bu tezin de konusu olan MIKTA grubu 2013 yılında kurulmuş, enformel ve düşük profile sahip bir oluşum olmasına rağmen, üyelerinin ortak amaçları küresel arenada kendi çıkarlarını korumak ve aynı zamanda bu çıkarlar için hizmet etmektir. G20 içerisinde yükselen orta ölçekli güçler olarak literatüre giren MIKTA grubu ülkelerini bir arada tutan 5 temel ilgi alanı bulunmaktadır. Bunlar; G20 yönetimi, BM reformları, iklim değişikliği, nükleer silahsızlanma ve demokratikleşmedir. Grup üyelerinin farklı dini inanca sahip olması, her birinin farklı kıtalarda yer alması, farklı ekonomik grup ve zirvelere üye olmaları, ülkeleri birbirinden uzaklaştırmamış aksine oluşumun çok kültürlü yapısı sayesinde kıtalararası entegrasyonun artmasını sağlamıştır. MIKTA oluşumu içerisindeki ülkeler, küresel konularda aktif olmalarının yanında küresel yönetişime katkıda bulunmak için yeni fırsat arayışı içerisindeyler. Bu devletlerin hemen hemen hepsinin bölgelerinden önemli rol oynamakta, uluslararası siyasi ve ekonomik işbirliği konusunda bölgelerinin çıkarlarını, isteklerini G20 gibi küresel yönetim platformlarında dile getirebilmeleri bakımından önem teşkil etmektedirler.

Bu çalışmada, G20 grubu içerisinde yükselen orta ölçekli güçler olarak adlandırılan MIKTA ülkelerinin küresel yönetişime katkılarının karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla MIKTA ülkelerinin sadece sahip oldukları “materyal /maddi” güç unsurlarını değil aynı zamanda “düşünsel” güç unsurlarını da ele alan bir teorik çerçevede kendilerine küresel yönetişimde biçtikleri “rollerin” ve “kimlik” tanımlamalarının (revizyonist, reformist) neler olduğu soruları ele alınmıştır. Bu tezde yanıtlanması amaçlanan temel sorunsal ise; küresel yönetişimin hangi alanlarında MIKTA ülkeleri niş diplomasisi uygulayıp rol üstlenmeye çalışmaktadır ve bunu yaparken revizyonist mi yoksa statüko yanlısı bir tavır

almaktadır? Yani küresel yönetim içerisinde mevcut düzeni değiştirmek yerine yeni roller mi almaya çalışıyorlar? Bu ana soru temelinde alt sorular olarak hangi ülkelerin hangi alanlarda öne çıktığına, MIKTA oluşumunun grup olarak ortak bir politika yaklaşımından bahsetmenin mümkün olup olmadığına, Türkiye'nin benzeşen ve farklılaşan yönlerine, MIKTA ülkelerinin mevcut küresel düzene ve küresel yönetişimin kurumlarına yaklaşımlarına cevap aranacaktır.

Tezde, betimleyici (descriptive) yöntem kullanılacak olup “orta ölçekli güç” kavramı tanımlanacaktır. Orta Ölçekli Güç Rolü yaklaşımı çerçevesinde MIKTA ülkelerinin küresel yönetişimin hangi alanlarında lider rol üstlenmeye çalıştıkları sorusuna; çok taraflılık, kalkınma amaçlı işbirliği, yeşil büyüme ve iklim değişikliği çerçevesinde, mevcut belgelerin karşılaştırmalı kalitatif analizi (MIKTA ülkelerinin Dışişleri bakanlığı açıklamaları, ülkelerin sahip olduğu Başkanların basın açıklamaları, BM belgeleri, ülkelerin ulusal raporları) yöntemiyle, cevap aranacaktır. MIKTA, çok yeni bir oluşum olduğundan ve bu konuda yapılan çalışmaların, araştırmaların yetersiz olduğundan dolayı, bu durum tezin konusunun önemini arttırmakta ve orijinallğine vurgu yapmaktadır. Bu oluşumun BRICS grubuna göre çok daha homojen olması, ülkelerin ortak çıkar, istek ve hedeflere sahip olması, buldukları jeopolitik konum ve sahip oldukları bölgesel güç sebebiyle yerlerine geçecek başka ülke olmaması ve en önemlisi her alanda, her konuda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü görevi görmeleri gibi nedenlerden dolayı MIKTA oluşumu küresel düzenin önemli parçalarındandır. Bu nedenle MIKTA grubunun küresel yönetişime katkısı yadsınamaz derecede öneme sahiptir.

Tezin ilk bölümünde küreselleşme kavramı analizi yapılmıştır. Bu bağlamda küreselleşmenin tanımı ve ortaya çıkış evreleri, küreselleşmenin boyutları irdelenmiştir. Daha sonra küreselleşme, yönetim ve küresel yönetim bağlamında kavramlar tartışılmış, küresel yönetişimin temelleri açıklanmıştır. Küresel yönetim arttırılmaya ve etkisinin küresel anlamda genişletilmesi için kullanılacak araçlar üzerinde durulmuştur. En son ise küresel yönetişime teorik yaklaşımlar çerçevesinde liberalizm, realizm, İngiliz okulu, yapısalcılık (konstrüktivizm), Marksist ve Neo-marksist teorilerin bu konuya bakış açısı irdelenmiştir.

Tezin ikinci bölümünde ise güç kavramı; materyal güç ve düşünsel güç çerçevesinde detaylı olarak bu konuda önde gelen araştırmacıların bulguları ve verileri etrafında tartışılmıştır. Bu bağlamda, tüm bu verilerin ışığında maddesel ve düşünsel güç çerçevesinde orta ölçekli güçler irdelenmiştir. Daha sonra, liberal dünya düzeni ve ortaya çıkan yeni gruplar başlığı altında, Ikenberry'nin küresel düzenini analiz ederken kullandığı liberal entegrasyon 1.0, liberal entegrasyon 2.0, liberal entegrasyon 3.0 çerçevesinde küreselleşmenin de etkisiyle dünya sisteminde adım adım ortaya çıkan değişiklikler incelenmiştir. Tüm bu orta ölçekli güçlerin ortaya çıkmasındaki olaylar ve alt yapı çalışmalarından sonra bu doğrultuda geleneksel ve yükselen orta ölçekli güçler karşılaştırılması yapılmış ve MIKTA ve küresel yönetişimin analiz çerçevesiyle bölüm sonlandırılmıştır.

Tezin üçüncü ve son bölümünde ise ilk olarak MIKTA grubunun kurulduğu günden bu zamana kadar yapmış oldukları (2013-2017) toplantılar ve bu toplantılarda tartışılan konular, yayınladıkları ortak bildirimler açıklanmıştır. Daha sonra MIKTA üye ülkelerine genel bir bakış altında küresel yönetişimdeki katkılarına geçmeden ülkelerin hepsi hakkında arka plan bilgisi verilmiştir. Tüm bu açıklamalardan sonra MIKTA ülkeleri küresel yönetişim bağlamında “çok taraflılık”, “kalkınma amaçlı işbirliği” ve “yeşil büyüme ve iklim değişikliği” konularında tek tek irdelenmiştir. En son ise Türkiye'nin diğer MIKTA üyeleriyle karşılaştırılarak OECD, Dünya Bankası ve IMF'nin verileri ışığında analizi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME VE KÜRESEL YÖNETİŞİM

2.1. Küreselleşme Kavramı Analizi

Küresel yönetim hem akademik alanda hem siyasette önemli ölçüde tartışılan ve üzerinde tam anlamıyla bir uzlaşımın olmadığı bir alandır. “Küresel” ve “yönetişim” kavramlarını bir araya getirmesi daha karışık ve keskin uçları olmayan bir kavram olmasına sebebiyet vermiştir. Yani kapsadığı alanlar, bölgeler, konular bağlamında net bir ayırım olmaması “küresel yönetişimin” daha karmaşık bir hale gelmesine neden olmuştur. Bu nedenle her araştırmacının, politika yapıcının küresel yönetişime bakış açısı ve yaptığı tanım farklılık göstermektedir. Günümüzde teorik olarak da birçok açıklama olduğundan dolayı “küresel yönetişimin” içerisinde geçen “küresel” kavramını iyi anlamak gerekir.

Küresel yönetim, küreselleşmenin siyasi boyutudur. O yüzden başlangıç olarak küreselleşme kavramı açıklanmaya çalışılacaktır. Küreselleşme kavramı hala tartışılan bir olgu olması dolayısıyla tanımı, çerçevesi ve kapsamı ile ilgili bir fikir birliği yoktur. Bu sebeple kronolojik sıralamayla araştırmacıların yaptıkları farklı tanımlara ve yorumlara yer verilecektir. Daha sonra araştırmacıların bakış açılarına göre küreselleşmenin ortaya çıkış noktaları diyebileceğimiz olaylara değinilecektir. Diğer alt başlıkta ise küreselleşmenin beş boyutundan bahsedilecektir. Bu boyutlardan biri olan siyasi boyut üzerinden küresel yönetim ile olan bağı açıklanacak ve böylelikle küreselleşmenin küresel yönetim için önemi vurgulanmış olacaktır.

2.1.1. Küreselleşmenin Tanımı ve Ortaya Çıkış Noktaları

Son yirmi yıldır diplomasi ve uluslararası siyaset alanlarında, küreselleşmenin fazlasıyla kullanılması bu kavram üzerine daha çok düşünülmesine sebebiyet vermiştir. Küreselleşme nedir? Sadece dile pelesenk olmuş bir kavram mıdır yoksa anlamlı bir teorik inceleme midir? Küreselleşme kendini yenilemesini ve geliştirmesini neye borçludur? Bu soruların cevapları her araştırmacıya göre farklı olduğundan küreselleşme kavramını net bir şekilde açıklamak zordur. Küreselleşme içerisinde

homojenleştirme, farklılıklar, çoğunluk, yerelcilik, görecilik gibi birçok karşıtlıklar da barındıran karmaşık bir kavramdır (Sengupta, 2001, s. 3137). O yüzden tanımı araştırmacıdan araştırmacıya göre değişiklik göstermektedir. En yalın haliyle bir çerçeve çizilmek istense; küreselleşmenin yayılmacı yapısının yanında dinamik, gelişen ve yeni açılımlar sayesinde değişken bir kavrama sirayet ettiği söylenebilir (Bayar, 2008, s. 25).

Bir kronolojik sıra halinde araştırmacıların küreselleşme tanımlarından bahsedilecek olunursa ilk olarak Wallerstein ile başlamak gerekir. Immanuel Wallerstein 1974 yılında ilk baskısı olan “*The Modern World System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*” adlı kitabında küreselleşmeyi, küresel işbölümü sayesinde kapitalist dünya ekonomisinin bir araya getirilmesinin zaferi olarak tanımlamıştır (Wallerstein, 2011, ss. 62-63). David Harvey(1989, 240) ise 1989 yılında “*The Condition of Postmodernity*” kitabında küreselleşmeyi yer ve zamanın sıkıştırılması olarak yorumlamıştır. Peter Dicken, J. Peck ve A.T. Tinkell “Geographies of Economies” makalelerinde ise küreselleşmeyi “uluslararasılaşma”dan ayırarak açıklamaya çalışmıştır. Ekonomik aktivitelerin fonksiyonel bağımlılığına değinerek, karşılıklı bağımlılık ve yerli ekonomilerin birbirleriyle birleşmesinden yola çıkarak küreselleşmenin uluslararasılaşmadan farklı olduğu sonucuna varmıştır (Dicken vd., 1997, s. 159). Langhorne, (2001, s.2) küreselleşmeyi “*The Coming of Globalization: Its Evolution and Contemporary Consequences*” adlı kitabında insanların; milliyet, hükümet, belirli bir zaman ya da fiziksel çevre gibi araçları kullanmadan teknolojiyle birbirlerine erişim sağlayabildiği bir kavram olarak tanımlamıştır.

Laïdi, (2002, s.69) ise makalesinde küreselleşmeyi sosyal ilişkilerin dünya çapında güçlenmesi sonucu zaman ve mekan ayrımının azalması olarak yorumlamıştır. Szeman, (2003, s.94) yayımladığı “*Culture and Globalization, or, The Humanities in Ruins*” makalesinde küreselleşmeyi toplu göç, çok kültürlülük ve kozmopolit olarak yorumlamıştır. Kronolojik sıra halinde küreselleşme kavramına araştırmacılar tarafından yapılan yorumlara bakıldığında aslında bu kavrama yüklenen anlamın evrildiği sonucuna ulaşılabilir. Küreselleşme kavramı ilk ortaya atıldığında zaman, mekân ayrımının azaldığından, teknoloji sayesinde insanların birbirleriyle etkileşimin daha kolay olduğundan ve bunun sayesinde küreselleşmeye olan pozitif etkisinden

bahsediliyordu. Ancak yıllar geçtikçe araştırmacıların yorumları da o denli genişlemiş olup, küreselleşmeyi açıklarken çok kültürlülük, dünya toplumu, uluslararası sınırlar gibi kavramlar kullanmışlardır. Easterly'nin, (2004, s.39) "*Channels From Globalization to Inequality: Productivity World Versus Factor World*" eserinde küreselleşmeyi malların, üretim faktörlerinin uluslararası sınırlardaki hareketi olarak tanımlaması bunları destekler niteliktedir.

Stearns, (2010, s.1) "*Globalisation in World History*" kitabında küreselleşmeyi yerel düzenden küresel düzene geçiş, dünyadaki insanların birleşip tek bir toplum haline gelmesi ve beraber hareket etmesi olarak yorumlar. Ticaret, dış yatırımlar, sermaye akımları nedeniyle yerli ekonomiler uluslararası ekonomilere dönüştüğünden dolayı özellikle "ekonomi", küreselleşmeyi hızlandıran ve daha etkili hale gelmesini sağlayan etmen olarak görülebilir. Küreselleşmenin ne denli güçlü ve ülkeleri birbirlerine bağladığı durumuna örnek vermek gerekilirse 2008 finansal krizinde Wall Street hisse senetlerindeki düşüş çok kısa bir sürede Asya borsasına yansımış ve tüm dünya bu krizden etkilenmişti. Aynı şekilde McDonald's restoran zinciri dünya çapında 31,000 konumda varlığını sürdürmektedir. Japon marka oyuncaklar olan Hello Kitty ve Pokémon tüm dünyaya yayılmış olup, sadece Japonya'yla sınırlı kalmamıştır.

Küreselleşme kavramının ekonomik, politik, sosyal ve diğer alanlara sirayet ettiği ve zaman geçtikçe evrildiği yadsınamaz. Peki bu kavram tam olarak nasıl ve ne zaman başladı? Kesin bir başlangıç noktası verilebilir mi? Küreselleşme kavramı hakkında nasıl net ve kesin bir tanım yoksa kökenine inildiği zaman da net, kesin başlangıç noktası olduğu söylenemez. Küreselleşmenin uluslararası ağın oluşumunu, ekonomik ve sosyal sistemi adlandırmak amacıyla kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Tarihteki ilk kez "küreselleşme" kelimesinin kullanılması 1930 yılında yayımlanan insan deneyiminin eğitimde düzenlenmesiyle ilgili "*Towards New Education*" makalesi olduğu bilinmektedir. 1897 yılında ise küreselleşmeye yakın bir terim olan "dev işbirlikleri" (giant collaborations) kavramı Charles Russell Tazel tarafından ülkeler arası yeni ticari teşebbüsleri açıklamak amacıyla kullanılmıştır (Cuterela, 2012, s. 137). Araştırmacılar küreselleşmenin tarihine de farklı açılardan bakmışlardır ve dolayısıyla birçok farklı tarihsel çizgiler ortaya koymuşlardır. Bu doğrultuda küreselleşmenin kaynağı konusunda beş farklı yaklaşımdan bahsedilebilir. "Bütünleşik" yaklaşımı (embedded approach) ortaya koyan Nyanda Chanda,

küreselleşmeyi temel insani arzulara bağlayarak açıklamaya çalışmıştır. Chanda'ya göre atalarımızdan küçük bir grup Buz Çağı'nda Afrika'dan yola çıkıp daha iyi yiyecek ve güvenlik arayışına girişmişlerdir ve bu da insan türündeki ilk küreselleşmenin başlangıcıdır (Chanda, 2007, ss.264-265). Ancak Chanda'nın küreselleşmenin insanlarla bütünleşik olduğu görüşü, günümüzde geçerli bir yaklaşım değildir çünkü artık insanlar kendine özgü bir küresel çağda yaşadıklarını savunmaktadırlar.

İkinci bakış açısı ise küreselleşmeyi uzun dönemli bir “döngülü” süreç olarak yorumlar. Tek bir başlangıç noktası bulmanın zor olduğundan ve asıl önemli olanın başlangıç noktası değil de uzun süreden beri meydana gelen küreselleşme döngüleri olduğunun üzerinde durur. Bu bakış açısı geçmişte başka küresel çağların bulunduğu ve şuan içinde bulunduğumuz küresel çağın son olmadığı, gelecekte yeni küresel çağların oluşacağını savunur (Ritzer, 2010, s. 57). Kısacası küresel çağların bir döngü halinde sürekli yenileneceği ve değişeceği üzerinde durmaktadır. Üçüncü bakış açısı ise küreselleşmenin başlangıcına ilişkin ard arda meydana gelen ve her biri kendi içerisinde başlangıç noktasına sahip altı büyük “dönem” den bahsetmektedir. Therborn' a göre bu altı büyük dönemlerden ilki dinlerin küreselleşmesine tanıklık eden dördüncü yüzyıldan altıncı yüzyıla kadar olan dönem, ikincisi Avrupa sömürge fetihleriyle karakterize edilen on beşinci yüzyılın sonları, üçüncüsü küreselleşmenin Avrupa ülkelerinin kendi aralarındaki pek çok savaşlarla sonlandığı on sekizinci yüzyılın sonu ve on dokuzuncu yüzyılın başları, dördüncüsü on dokuzuncu yüzyılın ortasından 1918 yılına kadar geçen süre (Avrupa emperyalizmin zirvede olduğu zaman), beşincisi ikinci dünya savaşının olduğu dönem ve son olarak altıncı soğuk savaş sonrası dönemdir (Therborn, 2000, ss.151-179). Ancak bu dönemler araştırmacıdan araştırmacıya göre değişmektedir. Örnek vermek gerekirse Robertson'ın küreselleşme için ele aldığı dönemler on beşinci yüzyıldan 1800'lerin sonuna kadardır. Aynı şekilde Baskın Oran(2009, s. 9) da küreselleşmenin tarihsel gelişimini üç evreye ayırarak açıklamaya çalışmıştır. İlk dönem olarak Coğrafi Keşifleri ele alır, ikinci dönem olarak Sanayi Devrimini ele alır, üçüncü dönemi ise 1990 ve sonrası olarak ucu açık bırakır. Dolayısıyla ele aldığı olaylara göre farklılık göstermektedir.

Küreselleşmenin başlangıç noktasına ilişkin dördüncü bakış açısı ise döngüler ya da büyük dönemler yerine daha spesifik “olaylar”dır. Tarihe bakıldığında bu özgül olaylardan birçok bulunabilir fakat örnek vermek gerekirse; 1492 yılında Columbus'un

Amerika'yı keşfi, 19.yy'daki Avrupa sömürgeciliği, 21.yy'ın ilk yarısında meydana gelen iki dünya savaşıdır (Ritzer, 2010, ss.58-59). Son olarak beşinci bakış açısı, “daha kapsamlı fakat güncel değişimlere” odaklanmıştır. Günümüzde de üzerinde en çok hemfikir olunan bakış açısıdır. Küreselleşmenin başlangıç noktasına ilişkin üç değişiklik üzerinde durulmuştur ve akademisyenler tarafından küreselleşmenin başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir. Bunlardan ilki İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda ABD'nin tam anlamıyla küresel güç olarak ortaya çıkışıdır. İkincisi ise özellikle ABD, Almanya ve İngiltere öncülüğünde on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan Çok Uluslu Şirketlerdir. Üçüncü en büyük kırılma noktası ise Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi olarak kabul edilmiştir (Ritzer, 2010, ss.61-63).

2.1.2. Küreselleşmenin Boyutları

Önceki bölümde de tartışıldığı üzere küreselleşme süreci çok eski zamanlarda başlamıştır. Ancak küreselleşme sadece kendi bünyesinde kalmamış 1980'lerde bilgi ve iletişim teknolojilerinde, 1990'larda ise kültür ve medya çalışmaları, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi gibi pek çok disiplinin içinde de varlığını sürdürmüştür. O yüzden küreselleşmenin beş temel boyutu vardır ve ilk olarak en önemli bileşenlerinden biri olan “*ekonomik boyut*” ile başlanacaktır. Ekonomik küreselleşme, yerli ekonomilerin dünya ekonomisiyle olan entegrasyonu anlamına gelir ve bu da sınırların aşılması, dünyanın tek bir pazarda bütünleşmesine neden olur. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin artması sonucunda ülkeler birbirlerine de yaklaşır. Çok uluslu şirketler küresel düzeyde olduklarından önemli bir rol üstlenmektedirler ve onların vasıtasıyla teknoloji ve diğer etkenler gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru yayılmaktadır. Bu yüzden küreselleşmenin ekonomik boyutunun diğerlerine göre daha kapsayıcı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda DTÖ, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar ekonomik küreselleşmenin etkinliğinin artmasına oldukça yardımcı olmuşlardır ve hatta küreselleşmeyi yöneten üç ana kurum olarak nitelendirilebilir (Göngen, 2013, s. 125).

“*Teknolojik boyut*”, 1980lerden itibaren iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişimler ve yenilenmeler nedeniyle, mesafe ve mekan kavramları eski anlamlarını yitirmiştir. Özellikle internet başta olmak üzere iletişim teknolojilerinin kullanımının

yaygınlaşması, bilişim düzeyinde ülke sınırlarının kalkmasına sebebiyet vermektedir. Uydu teknolojileri kullanımı, bilgilerin depolanması, saklanması ve iletiminde dijital ortamlardan yararlanılması, iletişim araçlarının kullanımı ve üretim maliyetlerindeki düşüşler sayesinde bu iletişim devrimi “üçüncü sanayi devrimi” olarak da adlandırılır (Bozatay, 2013, ss.65-66). Örnek vermek gerekirse 1970 yılında Boston’dan Los Angeles’a 1 milyon megabitlik veri 150 bin dolar civarı bir maliyet karşılığında ulaşırken, şunda aynı işlemin tutarı 12 sent civarındadır. O yüzden küreselleşmenin literatürde üçüncü sanayi devrimi olarak kullanımının ne denli doğru olduğu görülmektedir.

“Çevresel boyut”, özellikle son yirmi yıldır çevre konusu küreselleşmeyle birlikte anılmaya başlanmıştır. Hava kirliliği, kuraklık, kimyasal atıklar, küresel ısınma, asit yağmurları ve su kirliliğiyle ilgili problemler yerel düzeyde kalmayıp tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Bu çevresel problemler küresel ölçekte sonuçlar doğuracağından dolayı bunların çözümü için uluslararası bir dayanışma ve işbirliğine ihtiyaç vardır. O yüzden tüm dünya devletleri “küresel düşünüp, yerel davranmalı” (*thinking globally acting locally*) anlayışıyla hareket etmelidirler (Çelik, 2012, s. 69). Bu bağlamda iklim değişikliği ve yeşil büyüme konusu da evrensel bir problem olup çözümü küresel boyutta olduğundan, ülkelerin uluslararası işbirlikleri sayesinde çözebileceği bir meseledir.

“Kültürel boyut”, pek tabii küreselleşmenin kültür üzerinde de oldukça fazla etkisi vardır. Teknolojinin de sayesinde insanlar arasındaki etkileşim -nerede ve hangi şartlarda yaşadıkları ayırt edilmeksizin- oldukça ileri seviyedir. Bu durumun her ne kadar pozitif ve negatif sonuçları olsa da, küresel anlamda ortak bir kültür ve birikimle sonuçlanmaktadır. Filmler, radyo, müzik, oyunlar, dergiler adeta bu durum için en etkili araç konumundadır. Küresel anlamda insanların bu denli yakınlaşması “dünya vatandaşlığı” gibi kavramların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tüm bunlar tartışma konusu olup aslında hem olumlu hem de olumsuz yanları vardır (Talas ve Kaya, 2007, ss.153-155).

“Siyasal boyut”, küreselleşmenin bu türü aslında günümüzde otorite, siyasi güç gibi yönetim biçimlerindeki yapısal dönüşüm olarak tanımlanabilir. Görüldüğü üzere günümüzde ülkeler üzerinde sadece devletler söz sahibi değildir. Devlet-üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının da ülkeler üzerinde etkisi vardır. Bir nevi

ulus devletinin yetkilerinin sınırlandırıldığı söylenebilir. Literatürdeki bu yeni yapıyı betimlemek için de “küresel yönetim” (*global governance*) kavramı türetilmiştir. Küresel yönetim söz konusu olduğunda artık ülkelerin yaptıkları iç ve dış politika ayrımı anlamsız hale gelmektedir (Bayar, 2008, ss.28-29). Ayrıca ulus devletlerin tek başlarına üstesinden gelemeyeceği problemler de vardır. Küresel siyasi ve mali krizler, ulus devletlerin tek başlarına halledecekleri sorunlar olmaktan öteye geçmesi, devlet dışı aktörlerin etkinliklerini arttırmaları ve uluslararası politikanın hızla küresel politika kavramıyla yer değiştirmeye başlaması ile birlikte küresel yönetim kavramı önem kazanmaya başlamıştır.

2.2. Küresel Yönetişim

Küreselleşme başta ekonomik, siyasi, teknolojik, kültürel olmak üzere daha birçok alanda aktif halde ilerlerken, bu alanlarda da değişikliğe ve yeni kavramlar türemesine sebep oldu. Dolayısıyla bu “yönetişim” ve pek tabii “küresel yönetim” küreselleşmenin siyasi boyuta etkisiyle ortaya çıkmış olan kavramlardır. Bu bölümde öncelikle küreselleşme, yönetim ve küresel yönetim başlığı altında değişen dünya düzeninin ülkelerin nasıl her alanda etkilediğine değinilecektir. Küreselleşmenin pek çok pozitif etkisi olduğu gibi negatif etkilerinin de olduğu, ortaya çıkan ve yan etkiler olarak nitelendirilebilen problemler çözülmez ise dünyada çok büyük kargaşaya sebep olacağından bahsedilecektir. Küreselleşmenin aslında eski zamanlardan başlayan bir süreç olsa dahi esas etkisini Soğuk Savaş’ın bitmesinden sonra karışıklık ve iç sorunlar olarak gösterdiği açıklanmalı ve örneklerle anlatılacaktır.

Küresel yönetişimin temelleri alt başlığında ise kronolojik olarak yıllar dahilinde küresel yönetim ile ilgili yapılan kongrelerden, panellerden ve toplantılardan en göze çarpanları anlatılmaya çalışılacaktır. Daha sonra küresel yönetim kavramına yönelik ilk teorik yaklaşımı geliştiren, aynı zamanda kavramın uluslararası ilişkiler literatürüne girmesini sağlayan James Rosenau ve Ernst-Otto Czempiel’in öncülüklerinde küresel yönetim kavramı farklı araştırmacıların bakış açıları dahilinde irdelenecektir. Küresel yönetişimin araçları başlığında ise küresel yönetişimin sağlanması için ortaya çıkan uluslararası, yerel, ulus üssü kuruluşlardan bahsedilecektir. Bu kurumların ortaya çıkışı, yaptıkları faaliyetler, küresel yönetişime olan faydaları Rosenau’nun tipolojisi çerçevesinde anlatılmaya çalışılacaktır. En son küresel yönetişime teorik yaklaşımlar alt

başlığında liberalizm, realizm, yapısalcılık ve Marksist teorilerin küresel yönetişime olan bakış açıları, eleştirileri ve katkılarından bahsedilerek sona erdirilecektir.

2.2.1. Küreselleşme, Yönetişim, Küresel Yönetişim

Küreselleşme politika yapıcılara pek çok yeni fırsatlar getirdiği gibi, bunun yanında çok derin riskler de getirmiştir. Trilyon dolarlık yatırımlar, sermaye akımları, mal ve hizmetler, aynı şekilde insanlar ve fikirler de ülke sınırlarını dinlemeksizin sürekli bir hareket halindedir. Küreselleşme sadece ülkeler arasında kalmamış, ülkelerin kendi içerisindeki politikalarını da etkilemiştir. Ekonomik liberalleşme ve entegrasyon ülkeler içinde çok büyük gelir eşitsizlikleri oluşmasına sebep olmuştur. Bunun yanında ülkeler kendi ekonomilerini dünya ekonomisine açtıkları zaman bu durum çok daha kırılgan olmalarına sebebiyet vermiştir (Rodrik, 1997, ss. 2-3). Kısacası küreselleşme her ne kadar pozitif gözüke de zorlukları da mevcuttur. Dolayısıyla politika yapıcıların da küreselleşme ve etkileriyle başa çıkma konusundaki endişeleri yadsınamaz. Politika yapıcıların, kendi ekonomileri üzerindeki azalan kontrol etme yetkisi ve politika yaparken uyguladıkları araçların etkisinin azalması gibi nedenler politika yapıcıları birbirine daha çok yakınlaşmış olan dünya düzeninde değişmeye itmiştir.

Küreselleşme, “uluslararasılaşma”, “siyasal ve ekonomik liberalleşme” ve “teknolojik devrimin” birleşimi olarak görülebilir. Uluslararasılaşma çok uzun süredir devletler arasında süregelen, gerek artan uluslararası kurumlar ve ortak amaçlar doğrultusunda ülkelerin birbirlerine daha çok bağlanmasını ifade eden bir kavramdır. Sınırların artık bir nevi eski önemini yitirmesi, çokuluslu şirketlerin faaliyet alanlarının genişlemesi, iletişim araçlarının artması tüm dünyadaki insanların birbirlerine olan bağlılığını ve etkileşimini arttırmış, bu da uluslararasılaşma kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ekonomik liberalleşme ise ülkelerin ekonomi piyasalarını ayıran sınırların ortadan kalkması, yerli ekonomilerin kontrol ve sınırlamalardan arındırılarak uluslararası rekabete açılması, kurların dalgalanmaya bırakılması, sermaye akımlarının artması olarak tanımlanabilir. 1980’den itibaren ekonomik liberalleşme ülkelerin kendi ekonomilerini dünya ekonomisine entegre etmesiyle hız kazanmış olup, uluslararası kurumlar ve iki taraflı bağış sağlayan anlaşmalarla pekişmiştir. Liberalleşmenin siyasal ayağı ise ikinci dünya savaşı sonrasında dünyanın birçok ülkesinde benimsenmiş olup, fırsat eşitliği, konut edinme, eğitim ve çalışma hakkı gibi

insanların sosyal haklara sahip olduğu anlayışını temel almaktadır. Soğuk Savaşın sona ermesiyle de siyasal liberalizasyon ve demokratikleşme kendini, insan haklarına olan uluslararası ilgi ve insani müdahalelerin uygulanmasıyla göstermiştir (Woods, 2002, s. 25). Yani liberalleşme her alana nüfuz ederek, faaliyet alanını genişletmiştir. Ekonominin, politikanın ve sosyal toplumların bu denli yakın olmasının en büyük sebeplerinden biri de teknoloji ve iletişimde meydana gelen devrim niteliğindeki gelişmeler, ilerlemelerdir. Bu sayede piyasa aktörlerinin, şirketlerin, mültecilerin, dini grupların ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası anlamda faaliyet göstermesi daha kolay bir hale gelmiştir. O yüzden de politika yapımcılar ve destek grupları bu uluslararası sistemde neyi nasıl idare edecekleri konusunda sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra dünya düzeninin karışıklığı ve iç sorunlar her boyuta nüfuz ederek belirsizliklere yol açmıştır. Böylelikle 21.yy'a da bakıldığında küreselleşmenin de etkisiyle çok karışık bir düzenin söz konusu olduğu söylenebilir. Terör, HIV/AIDS ve diğere hastalıklar, nükleer kimyasal silahlanma, Balkanlardaki ve Ortadoğudaki karışıklıklar, Hindistan ve Pakistan arasındaki gerilim, artan küresel ekonomi, internet, yoksulluğun devam etmesi, çevresel tehditler ve etnik çatışmalar gibi problemler evrensel olmasının yanında çözümleri de zordur (Karns ve Mingst, 2004, s. 3). Yoksulluk sınırına bakıldığında ise pek çok insan bu sınırın üzerindeyken hala daha milyonlarca insan bu sınırın altında yaşamını sürdürmektedir. Her geçen gün dünyada terör girişimleri, su kıtlıkları, popülasyon fazlalıkları, kirlilikten istilaya uğramış şehirler gibi birçok problem nüksetmektedir. Tüm bu problemlerin çözümü olan "yönetişim" ise etkinliğini -her ne kadar tüm sorunlara yetişemese de- arttırmaya çalışmaktadır. Ancak eğer gerekenler yapılmaz ve bu problemler çözümlenemez ise artarak devam edecektir. Rosenau'ya göre küreselleşmenin de etkisiyle zaman, yer farkının kalmaması, devletlerin gücünün azalması, insanların hareketliliği ve modern yaşamın karmaşası gibi durumlardan dolayı nasıl bir düzen oluşturulmasıyla ilgili sorunlar ortaya çıkmıştı ve dolayısıyla bu sorunların da çözümünün sadece "küresel yönetimle" sağlanabileceği çıkarımını yapmak pek de yanlış sayılmaz (Rosenau, 2002, s. 71).

Başlı başına küresel yönetime odaklanmadan önce "*küresel, global*" kavramı tek başına yorumlanırsa, anlamı uygunluk ve bütünlükten çok, herhangi bir olayı ya da durumu içermesi olarak genelleme yapılabilir. Rosenau'nun da ifade ettiğigi gibi, küresel düzen düşünülmüş, tasarlanmış bir olgudur. Şuan ki ya da gelecekteki küresel düzen

farklı aktörlerden oluşsa dahi her zaman aynı topraktan, aynı dünyanın kaynaklarını kullanmaya devam edecekler ve dolayısıyla geçmiş ya da gelecekte küresel düzenin parçası olan her canlı aynı çevresel durumlarla, kirlilikle ve tehlikeyle uğraşacaktır (Rosenau, 2002, ss. 72-75).

“*Yönetişim, governance*” kavramı ise birçok kurumun ve bireylerin kamusal ya da özel anlarda kendi ortak işlerinin yönetmelerinin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Ancak yönetim çerçevesinde bazen çatışmalar ve farklı çıkarlar ortaya çıkabilmektedir (Weiss, 2000, ss.795-796). Peki “yönetişim” ve “küresel” kavramları neden bir araya getirilip kamusal söylemde “küresel yönetim” haline getiriliyor? Aslında bunun cevabı çok açıktır. Örnekler vermek gerekirse küresel ısınma problemi adından da anlaşılacağı üzere sınır gözetmeksizin dünyanın her köşesini ilgilendirmektedir. Aynı şekilde Ruanda ve Kosova’da yaşanan olaylar tüm insanlığı etkilemektedir. Yaşanan finansal krizler, gelişmekte olan ülkelerdeki zengin ve fakir ayrımının günden güne artması gibi durumlar sınır ötesi boyuttadırlar ve tüm dünyanın ilgilenmesi gereken meselelerdir (Rosenau, 2002, s. 72) .

“Yönetişim” ve “yönetim” bağlamında bir ayrım yapılırsa, yönetimin yönetime göre çok daha kapsamlı, herkesi ve her şeyi kapsayan bir olgu olduğu söylenebilir. Yönetişim devlet kurumlarını da kapsadığı gibi bunun yanında enformal ve sivil toplum kuruluşlarını da kapsamaktadır. Yönetişim de bir kurallar sistemidir ancak çoğunluk tarafından kabul edilenler uygulamaya konulurken, yönetim sadece kanun ve politikalara göre hareket eder. Aslında bakılırsa yönetim ve yönetişimin, yönetim ve düzen bağlantısının tamamen apaçık farkları yoktur. Yönetişim ve düzen birbirlerini etkileyen olaylardır denilebilir. Çünkü devletler arasındaki ilişkileri ve dünya düzenini sürdürebilmek adına, yönetim bir takım düzenlemeler ve yenilikler yapmaktadır. Dolayısıyla yönetişimin esas kilit noktası değişen dünya düzenine belli araçlar ya da uygulamalar sayesinde uyum sağlamaya çalışmaktır. Yönetime bakıldığında da “düzen” hem ön koşulu hem de sonucudur çıkarımı yapılabilir (Rosenau, 1992, s. 8). Kısacası bu kavramların hiçbirinin tamamen bir önceliği yoktur ve hepsi birbirini açıklamaya yardım eder. Buradan yapılacak çıkarım ise yönetim olmadan düzen olmayacağı gibi düzen olmadan da yönetişimin olmayacağıdır.

2.2.2. Küresel Yönetişimin Temelleri

Küresel yönetime neden ve hangi alanlarda ihtiyaç duyulduğu yukarıdaki kısımlarda incelendi. Ancak bu doğrultuda hangi görüşmeler yapıldı? Ne gibi raporlar hazırlandı? Hangi kongreler düzenlendi? Bu konuda yapılan araştırmaların temeli nedir? gibi sorular henüz cevaplarını bulmadılar. Soğuk Savaş döneminin de bitmesiyle günümüz dünyasının ve düzeninin yeniden organize edilmesi gerektiğiyle ilgili bir çok araştırmalar yapıldı ve bu araştırmaların, çalışmaların sonucu olarak küresel düzenin doğası ve karmaşıklığı, devletleri kendi otoritelerini ve güçlerini kullanma biçimlerinde değişikliğe gidilmesine sebep oldu. Aslında 1990'ların başında başlayan bu değişim hareketleri, “dünya hükümeti” yerine “dünya yönetimi” anlayışının doğmasına sebep oldu.

Akademik alanda da bakılırsa, küresel yönetim kavramına ilk teorik yaklaşım olan ve aynı zamanda kavramın uluslararası ilişkiler literatürüne girmesini sağlayan ilk çalışma 1992 yılında yayınlanan James Rosenau ve Ernst-Otto Czempiel'in “*Governance Without Governments: Order and Change in World Politics*” adlı eseridir (Dingwerth ve Pattberg, 2006, ss. 185-186). Eserde hegemonların düşüşü, sınırların yok olması, dünyadaki şehirlerde farklı farklı vatandaşların yaşaması, askeri kuvvetlerin gücünün daralması ve dolayısıyla küresel düzenin ve yönetimin artık transandantal bir duruma geldiğini vurgulamasıyla başlamaktadır. Dolayısıyla düzen ve yönetimle ilgili yeni ve önemli sorular ortaya çıkmaktadır. Bunun için de barışçıl işbirlikleri, insan haklarının genişletilmesi, yaşama standartlarının yükseltilmesi, grup çatışmalarının önlenmesi gibi düzenlemeler yapılabileceğinin üzerinde durulmuştur. Kitabın adında da belirtildiği üzere, “yönetişim (*governance*)” ve “yönetim (*government*)” eş anlamlı kelimeler değildir. Her ikisi de amaca yönelik aktivitelerle ve kurallar sistemiyle hareket ederken, “yönetim” yapılan aktivitelerin yasal otorite çerçevesinde olması gerektiğini savunur. Uygulamaların yasa sınırlarına aykırı olmadan ve polis güçlerinden yararlanılarak yapılması taraftarıdır. Ancak “yönetişim” aktivitelerin ortak amaçlar çerçevesinde olması gerektiğini ve yapılan uygulamalara riayet edilmemesi durumunda polis güçlerine gerek olmadığını vurgulamaktadır (Rosenau, 1992, s. 4).

Bu kitabın yayınlanmasından sonra yine 1992 yılında BM Genel Sekreteri Boutros- Ghali tarafından desteklenen ve İsviçre hükümetinin Shridath Ramphal ve Ingvar Carlsson yürütücülüğünde “Commission on Global Governance” kurulmuştur. Grup üyeleri 28 birey içermektedir ve çok dikkatlice seçilmişlerdir. Kosta Rika'nın Başkanı Oskar Arias, Dünya Bankası Başkanı Barber Conable, Uganda'nın eski Dışişleri Bakanı Olara Otunnu ve diğer seçkin bireylerden oluşmaktadır. Bu komisyon yönetişimi, bireylerin ve kurumların, kamusal ya da özel, kendi ortak işlerinin toplamı olarak tanımlamaktadır. Grubun kurulmasının temel amacı küresel yönetişimi geliştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için de 7 bölüm tasarlamışlardır. Evrensel değerleri açıklayıp, sıralamayı bölüm 2’de, güvenlik konularını açıklamayı bölüm 3’te, ekonomik yönden karşılıklı bağımlılığı bölüm 4’te, Birleşmiş Milletlerin rolünü bölüm 5’te, evrensel hukuku bölüm 6’da ve son bölüm olan 7. bölümde de özet ve gelecek adımlarla hedeflerine ulaşmaya çalışmışlardır. 1995 yılında da bu komisyon “*Our Global Neighborhood*” adlı raporunu yayınlamıştır (Rowlands, 1996, ss. 137-138).

1995 yılında Birleşmiş Milletler Akademik Konseyi tarafından “*Global Governance*” adlı akademik dergi yayın hayatına kazandırılmıştır ve bu sayede küresel yönetim hakkında akademik üretim ve tartışmalarının artmasına yarar sağlamıştır. Küresel yönetimle ilgili en önemli toplantılardan biri ise 1998 yılının Mayıs ayında İngiltere'nin Birmingham kentinde düzenlenmiştir. Bu toplantıda 1997 yılında imzalanan Kyota anlaşmasının temel noktalarının tartışılmasının yanı sıra, gelişmiş ülkeler önemli küresel sorunları çözmek için de bir araya gelmişlerdir. Toplantıda üzerinde durulan en önemli konular; sürdürülebilir kalkınma ve gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisiyle birleşmeleri, küresel işsizlik, 1997 yılında Asya’da başlayan ve daha sonra yayılan ekonomik krizle mücadele edebilmek için küresel mali düzenlemelere olan ihtiyaç ve Hindistan’ın yaptığı nükleer çalışmalarıdır. Bu problemler küresel yapıya sahip olduklarından dolayı, çözümlerinde de uluslararası çabanın gerekliliğini yadsınamaz. Böylelikle küresel yönetimde başarının sağlanması için devletlerarası bir işbirliğinin şart olduğu anlaşılmıştır (Özer, 2006, ss.75-76).

21.yy’a gelindiğinde ise etkin uluslararası işbirliği ve koordinasyon ihtiyacı daha fazla ön plana çıkmıştır. Bu yüzden de politika yapıcılar küreselleşmenin getirdiği yeniliklerle baş etme konusunda ne gibi kurumsal yapılanmalar ve çok taraflı girişimler olabilir düşüncesiyle araştırmalar yapmaya devam ettiler. Bu doğrultuda 1998 yılında

“Meltzer Komisyonu”, ABD Komisyonu tarafından yedi uluslararası kurumun -IMF, Dünya Bankası Grubu, Amerika Kıtası Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Uzlaşmalar Bankası- gelecekteki durumunu değerlendirmek üzere kurulmuştur. Komisyon Allan H. Meltzer’i 2000 yılında raporu Kongreye sunması için görevlendirilmiştir (Mikesell, 2001, s. 883). Daha sonra 2001 Haziran’da BM Genel Sekreterine raporlanan “Zedillo Panel” gerçekleştirilmiştir. BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Meksika’nın eski Başkanı olan Dr. Ernesto Zedillo’yu geliştirmekte olan ülkelerin finansal ihtiyaçlarını karşılayacakları bir panele başkan olarak görevlendirmiştir. Panele Arabistan’dan, Kuveyt’ten, Birleşik Krallıktan kısacası dünyanın hemen hemen her yerinden yetkililer davet edilmiştir. Kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması konuları başlıca önceliğe sahiplerdi. (Williams, 2010, ss.440-441). Aslında bunlar gibi daha birçok çok taraflı girişim ve projelerle ortaya konulmaya çalışılan noktalar; yeni kurumlar, hale hazırda olan kurumlarda yapılması gereken reform faaliyetleri ve bu konulara artan ilgi küresel yönetim kavramının da gelişimine katkı sağlamıştır.

Küresel yönetim ile ilgili birçok komisyon, panel ve akademik araştırmalar yapıldığından ve çok geniş kapsamlı bir alan olduğundan dolayı araştırmacıların görüşleri de o denli farklılaşmaktadır. Örnek vermek gerekirse Lawrence Finkelstein (1995, s. 368) “*What is Global Governance?*” adlı makalesinde, küresel yönetimi açıklamaya çalışırken görünüşte hiçbir şey olarak yorumlamıştır. Dünya düzeninde neler olduğunun anlamlandırılmadığından dolayı şuan ki duruma “yönetişim” denildiğini savunmaktadır. Küresel yönetim kavramının zaman geçtikçe daha popüler olduğundan fakat irdelenmeye ve konuşulmaya devam edildikçe daha karmaşık bir hal aldığı üzerinde durmuştur. Fakat sosyal bilimlerde ve diğer alanlarda küresel yönetim kavramının farklı alanlardaki kullanımı incelendikten sonra gerek uluslararası ilişkilerde gerekse dünya siyasetinde geleneksel kavram olmasının dışında yeni bir analiz çerçevesi olduğuna kanaat getirilmiştir. O yüzden Frankelstein’in düşüncesinin doğru olduğu söylenemez. Küresel yönetimin ilk zamanlarında yerel politika alanlarında kullanılması kısıtlanmıştı. Her ne kadar bu kısıtlanma olmasa da devletin ötesinde politikada etkinliğini sürdürmüştür. O yüzden “*Governing Without Governments*” eserinde de vurgulandığı üzere yönetim, yönetimin aktiviteleriyle yakından bağlantılıdır (Dingwerth ve Pattberg, 2006, s. 188).

Gerry Stoker (1998, s. 18) “*Governance as Theory: Five Propositions*” adlı makalesinde, ise yönetişimin kavramsallaşmasını insanların aktivitelerine bağlamıştır. Küresel yönetişimin oluşabilmesi için düzen ve ortak eylem için koşullar yaratılması gerektiğini düşünmektedir. Yönetişim ve yönetim kavramlarının birbirlerinden çok da farklı olmadığını sadece süreçlerinin farklı olduğu üzerinde durur. Stoker yönetişimi doğru ya da yanlış beş ana önerme üzerinde açıklamaya çalışmıştır. Bunlardan ilki yönetişimin, devletin dışında olan birçok aktör ve kurumu temsil ettiği. İkincisi, yönetişime göre sınırlar tam olarak belirgin değildir, ekonomik ve sosyal konularda mücadele edip sorumluluk almak gereklidir. Üçüncüsü, yönetişime göre ortak eylemler ve kurumlar arasında bir güç bağıllığı olması gereklidir. Dördüncüsü, yönetişim aslında aktörlerin özerk olarak kendi kendilerini yönetmesi ağıdır. Son olarak beşincisi ise, yönetişim devletlerin güç kullanmadan da yeni araçlarla ve tekniklerle yönetebileceğine vurgu yapar. Stoker’a göre bu önermeler tek başlarına yeterli değildir. Birbirlerini tamamlayarak bir anlam bütünlüğü sağlarlar.

Küresel yönetişim, analitik bir kavram olmasının yanında modern dünya siyasetine uygun olmakla beraber normatif perspektiften hegemonik söylem olarak da yorumlanabilir. Aynı zamanda bir akademik tartışma konusu olduğundan dolayı küresel yönetişim ile ilgili birçok fikir, araştırma, yaklaşım, bakış açısı da ortaya çıkmaktadır. Rosenau ve Czempiel küresel yönetişime dair basit ama kapsayıcı bir tanım geliştirmiştir. Küresel yönetişim en küçük parçadan en büyük parçaya kadar yani aileden uluslararası örgütlere kadar tüm insani faaliyetleri kapsayan bir kurallar sistemidir ve kontrol mekanizması kullanılarak bu sistemin amaçlarının gerçekleştirilmesi ulus ötesi sonuçlar doğurmaktadır (Weiss, 2000, s. 807). Bu tanımdan küresel yönetişimin uluslararası ilişkilerde sadece resmi kurumlardan ya da sivil toplum kuruluşlarından ibaret olmadığı hatta BM ve devletler bile her ne kadar küresel yönetişimin merkezinde olsalar dahi tüm resmin sadece parçaları olduğu sonucuna ulaşılabilir (Rosenau, 1992, s. 13).

Rosenau’nun yaptığı bu tanıma göre küresel yönetişimi oluşturan dört unsur vardır. Bu unsurlardan ilki “kurallar sistemi” dir. Kurallar sistemi birçok otorite mekanizmalarında vardır ancak önemli olan nokta ise otorite mekanizmalarının da birbirleriyle uyumlu olması gerekliliğidir. Bu uyum gerek normlarla gerek beklentilerle ya da davranışsal açıdan sağlanabilir. İkincisi ise “insan aktivitelerinin seviyeleri” dir.

Rosenau küresel yönetişimin tanımını yaparken aileden uluslararası örgütlere kadar ifadesi kullanmıştı. Yani tüm yerel, uluslararası, ulus üzeri kontrol mekanizmalarını kastetmiştir. Üçüncü unsur ise “sistemin amaçlarının gerçekleştirilmesi” dir. Önceki kısımlarda da değinildiği üzere küresel yönetişimin kabaca amacı yeni küresel düzeni sağlamak ve evrensel konulara çözümler bulabilmektir. Son unsur ise “ulus ötesi sonuçlar”dır. İkinci unsura bağlı olarak, küresel yönetim insani aktivitelerin her türlü seviyesini içerdiğinden dolayı ortaya çıkan çıktılar da evrensel nitelikte olup ulus üzeri sonuçlar doğurmaktadır (Dingwerth ve Pattberg, 2006, ss. 189-190).

Günümüz dünyasında küreselleşmeyle birlikte yeni bir dönem başladığı, teknoloji ve iletişimde devrimler meydana geldiği, insanların artık istedikleri ülkelere gidip yaşamalarının daha kolay bir durum olduğu, ulaşımın çok daha rahat ve kolay olduğu aşikardır. Peki, bu durumda neler değişti de “yönetim” anlayışı eksik kaldı ve “küresel yönetişime” ihtiyaç duyuldu? Ne oldu da sadece yönetim anlayışının hüküm sürdüğü dünya düzeninden, şuan ki küresel yönetim uygulanan dünya düzenine geçildi? Değişen unsurlardan en önemlilerinden biri ülkelerin birbirlerinden ayrılmasını sağlayan “iç-dış sınırlar”dır. Para, mal, kirlilik, suç, terör, uyuşturucu gibi konular artık sadece devletlerin kendi sorunları değil uluslararası arena sorunu haline gelmiştir. Bu problemlerin uluslararası boyutlara ulaşmasının sebeplerinden en önemlileri ise ülkelerin küreselleşme nedeniyle uyguladıkları neo-liberal ekonomik politikalar ve çok uluslu şirketlerin artan etkinliğidir. Bunlar ve daha bunun gibi birçok faktör insanların birbirlerine daha çok bağlanmasına ve daha çabuk iletişim kurmasına sebep oldu. . Zaman ve uzaklık gibi kavramlar gibi, şuan ki dinamikler ve ülkeleri birbirlerinden ayıran sınırlar eski önemini kaybetti (Rosenau, 2002, s. 74).

Değişen bir diğer unsur ise politikanın ve liderliğin anahtar noktası “*compliance (itaat etme)*” olarak gösterilebilir. Toplumlar daha karmaşık bir hale geldiğinden ve dolayısıyla karışık bir dünya düzeni olduğundan dolayı bu durum daha da zorlaşmıştır. Devletler yönetimi uygularken bu konuda avantajlılardı çünkü meşru güce sahipti. Küreselleşmeyle birlikte devletlerin gücü sınırlanmak zorunda kaldığından dolayı yeni otorite alanları ortaya çıkmasına sebep oldu. Bu yeni otorite alanlarının yayılması ve ülkeleri birbirlerinden ayıran fiziki sınırların anlamının azalması sonucu yine devletlerin ve direktiflerinin geçerliliğinin azalmasına neden olmuştur. Bu olaylar sadece belli başlı ülkelerin yaşadığı durum değil aksine Rusya’dan İsrail’e, Peru’dan Çin’e, Kongo’dan

Endonezya'ya, Amerika'dan Belçika'ya kadar her ülke vergi toplama, toplumdaki harmoniyi koruma, ekonomilerini büyütme gibi konularda bu bölünmeleri yaşamaktadır. Buna ek olarak, bu ülkelerde yaşayan insanların artık çok kimlikleri de oluyor ve kendi devletlerine bağlılıkları da azalmaya başlıyor. Yani çok merkezli dünyada insanlar gün geçtikçe ve daha çok networklerin içinde oldukça bağlılıkları da o oranda azalmış oluyor. Kısacası günümüz dünyası artık “devlet merkezli dünyadan”, “çok merkezli dünyaya” doğru evrilme süreci içerisinde (Zacher, 1999, s. 48) .

2.2.3. Küresel Yönetişimin Aktörleri

Günümüzde küresel yönetime duyulan ihtiyacın artık yadsınamaz bir hale geldiği apaçık ortadadır. Zaten önceki bölümlerde de yönetim olmadan küresel bir düzenin olamayacağı örneklerle ve araştırmacıların görüşleriyle de pekiştirilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak küresel yönetim uygulanmaya çalışırken bunun nasıl gerçekleştirileceğine henüz değinilmemiştir. Küresel anlamda yönetimin de araçları olarak nitelendirebilen ve küresel yönetimi sağlayabilmek adına birçok gruplaşmalar, kurumlar ve organizasyonlar oluşturulmuştur. Ancak bu “araçların” hepsi aynı özelliklere ve aynı amaçlara sahip değiller. Bu yapılanmalar ulus üzeri kuruluşlardan acil olay bazlı organizasyonlara, bölgesel bazlı çalışmalardan devletlerarası örgütlere, ülkelerarası işbirliklerinden komşu işbirliklerine, insan yardımı odaklı gruplardan geçici(Ad Hoc) koalisyonlara kadar çeşitlilik göstermektedir. Buradan yapılabilecek çıkarım ise küresel yönetimin çok katmanlı ve çok boyutlu bir yapısı olduğudur. Biraz daha detaylandırılacak olursa devletler arası yapılanma kategorisine BM sistemi örnek verilebilir. Avrupa Birliği bölgesel ölçekli ve ulus üstü, ASEAN gibi kuruluşlar ise bölgesel ölçekli yapılanma kategorisine daha uygun olacaklardır. İş ağları, sivil toplum kuruluşları uluslararası ve ulus ötesi yapılanmalara girecekleri gibi topluluk örgütleri ve şehir yönetimi devlet içi yapılanmalara dahil olabilir. Görüldüğü üzere sistemin yapısı çok çeşitli aktörler ve ağlar olmasından dolayı çok karmaşık bir hal almıştır (Held ve McGrew, 2002, s. 9). O yüzden bu durumda düzenin sağlanabilmesi için yönetimin titizlikle uygulanması gerekmektedir.

Küresel yönetim bir küresel devlet değildir. Küresel yönetimi sağlayacak olan birçok yerel, ulusal, uluslararası ve ulus üssü kuruluş vardır. Bunlar gerek devlet

destekli gerekse toplum içinde örgütlenmiş sivil nitelikteki kuruluşlardır. Küresel yönetim araçlarının çok çeşitli olmasının sebebi bağlayıcı hukuk ya da esnek hukuk kullanımı, teknik uzmanın rolü, finansal kaynak kullanımı ve güç mekanizmaları gibi birçok farklılıktan kaynaklanmaktadır (Koenig-Archibugi, 2002, s. 50). Öncelikle Sivil Toplum Örgütlerinden (*Nongovernmental Organizations*) başlanacak olursa, STK'lar özel gönüllü kuruluşlardır. Bireyler ya da dernekler ortak bir girişim ve aynı zamanda insan hakları, barış ve çevre gibi konularda ortak bir amaca hizmet etmek için bir araya gelirler. Bazı STK'ların amacı ise savaş görmüş toplumlara insani yardım ya da kalkınma yardımları gibi konularda hizmet sağlamaktır. STK'ların gerek toplumsal olarak gerekse yönetişimde artan bir etkinliği olduğu söylenebilir (Brown vd., 2000, ss.272-273). STK'ların yönetişim alanındaki faaliyetleri Uluslararası Örgütlerle paralel olduğu söylenebilir. STK'ların küresel ağlar yaratıp, yönetmek, yerel durumlarla ilgili bilgi toplamak, hem devlet içi hem de uluslararası yönlendirmeler yapmak gibi görevleri vardır. İnsan hakları normlarının uygulanması, çevresel düzenlemelerin gözlemlenmesine kadar birçok konuda çalışmaktadırlar (Karns ve Mings, 2004, ss.11-12).

Uluslararası Örgütler (UÖ) (*Intergovernmental Organizations-IGOs*) ise 19.yy'da ekonomik kalkınma, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, teknolojik yenilenme gibi faktörler sebebiyle oluşturulmuşlardır. 1960'dan beri kuruluşlar büyüyerek artmaktadır. Bir Uluslararası Örgütün oluşabilmesi için en az üç devletin imzası olması gerekmektedir ve kuruluşlar üyelerin resmi anlaşmaları imzalamaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse North American Free Trade Agreement (NAFTA)'ya üye olan ülke sayısı üç iken, Dünya Posta Birliğine (*Universal Postal Union*) üye sayısı 190 üyeden fazladır. Dünya Posta Birliği 1874 yılında kurulmuş olup, en eski ikinci uluslararası kuruluş unvanını almıştır. Bu anlaşmayı kabul eden ülkeler mektup ve diğer posta türlerinin değişiminde tek bir posta sınırı olarak hareket etmektedir. Esas amaçları insanlar arasındaki iletişimin gelişmesine katkıda bulunan etkin posta hizmetleri sağlamak, posta hizmetlerinin gelişmesini sağlamak ve uluslararası işbirliğine katkıda bulunmaktır (Koenig-Archibugi, 2002, s. 53).

Bazı uluslararası örgütlerin - Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC) gibi- tek amacı vardır ama Birleşmiş Milletlerin (BM) pek çok amacı bulunmaktadır. Aslında bu uluslararası kuruluşlar arasında küresel yönetişime en

önemli katkıyı BM yapmaktadır. Yönetişimin gelişmesi için yasama ve yürütme organları, ademi merkezileştirme, kalkınma programlarında, kamu ve özel sektör yönetimleri, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları alanlarında pek çok ülkeye katkı sağlamaktadır (Özer, 2006, s. 76). İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan BM yapısından dolayı her ne kadar tartışılrsa da hala küresel sorunları çözmek için başvurulan en önemli platformlardan biridir. Dünyanın en büyük ve en kapsamlı örgütlenmesi olan BM yetmiş yıldır varlığını sürdürmektedir. BM'nin ilgilendiği uluslararası sorunlar altı ana başlık altında toplanırsa bunlar: politik sorunlar, askeri ya da güvenlikle ilgili sorunlar, ekonomik sorunlar, ekolojik sorunlar, sağlıkla ilgili sorunlar ve insan hak ve özgürlükleri ile ilgili sorunlar olarak sıralandırılabilir. BM'nin temel organlarından olan Güvenlik Konseyinin beş daimi üyesinin (ABD, Çin, İngiltere, Rusya , Fransa) veto hakkının bulunması ve özellikle Soğuk Savaş yılları boyunca Güvenlik Konseyinin etkisiz duruma gelmesi BM'nin sorgulanmasına sebep olmuştur (Birdişi, 2010, ss. 172-175). Ancak tüm bunların ötesinde BM'nin evrensel nitelikteki tek örgüt olması sebebiyle devletlerin küresel yönetime katkılarını ölçmede çok önemli bir platformdur.

Dünya Bankası'nın da IMF'in de küresel yönetim konusunda önemli katkıları vardır. 1997 yılında yayınlanan kalkınma raporuna göre Dünya Bankası yönetişimi, devletlerin rolleri değişim sürecinde bir basamak olarak gördüğünü ifade etmiştir. Oluşturdukları politikalar, politikaları etkin bir biçimde uygulamaya aktarabilmeleri kapasiteleri, hükümetlerin seçilme ve değişme süreçleri gibi faktörlere göre ülkeleri sınıflandırmaktadır. Bunun sonucunda yönetim çerçevesinde bu ülkelere maddi kaynak sağlamaktadır. IMF ve Dünya Bankasının ülkelere maddi kaynak sağlarken onlardan istedikleri temel koşul ise demokrasidir ve bunun için gereken şey demokratik hükümetlerle yönetilmeleridir (Murphy, 2000, s. 793). İlaveten, IMF (Uluslararası Para Fonu) demokrasinin ve yönetişimin etkinliğinin artması amacıyla etkin olduğu ülkelere hukukun üstünlüğünü sağlama, kamu sektöründe hesap verilebilirliği geliştirme, hukukun üstünlüğünün sağlanması ve yolsuzlukla mücadele etme gibi katkılar da sağlamaktadır. Görüldüğü üzere uluslararası örgütlerin yönetim bağlamındaki faydaları yadsınamaz. Kalkınmadan yolsuzlukla mücadeleye, demokrasinin sağlanmasından posta birliğiyle iletişimin artmasına kadar her alanda küresel yönetime katkıları mevcuttur.

Uluslararası örgütler belirli aralıklarla toplantılar düzenleyip, bilgi toplayıp, analiz yaparlar. Peki devletler neden bu tür organizasyonlara katılırlar ve onlarla işbirliği yapmayı seçerler? Çünkü bu kuruluşlar, ortak aktiviteleri, somut organizasyonel yapılarla ve destekleyici yönetimler vasıtasıyla merkezileştiriyorlar. Bu da ortak aktivitelerin veriminin artmasını sağlıyor ve çevre, insan hakları gibi devletin önceliği olması gereken konuları anlamada yeterliliği arttırıyor. Bu yüzden devletler somut görüşme forumlarına katılıyorlar ve kriz durumlarında hızlı müdahaleye izin veriyorlar. UÖ'ler üye devletlere fırsatlar sundukları gibi aynı zamanda onları etkileyip, politikalarını kısıtlayıp, küresel anlamdaki konularla ilgili de görev almaya itmektedir (Karns ve Mings, 2004, ss.8-10).

Küresel yönetim açıklanmaya çalışılırken nasıl birçok farklı yaklaşım ve bakış açısı varsa küresel yönetimin araçlarının gruplanmasıyla da her araştırmacının gruplama stili farklılık göstermektedir. Bu konuda ilk ve en çok çalışma yapan araştırmacılardan biri olan Rosenau'ya göre "altı yönetim tipolojisi" vardır. Rosenau tüm bu yönetim araçlarını altı ana başlığa ayırır ve ona göre yorumlar. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere; tablonun sağ tarafındaki üçlü ile tablonun sol tarafındaki üçlüden daha karışık ve geri bildirim tek yönlü olmaması sebebiyle apaçık ayrılır. Bu daha karışık ve çok yönlü üçlü "network(ağ) yönetimi", "side by side(beraber) yönetim" ve "mobius web yönetimi" olarak gruplandırılmaktadır. Sol taraftaki üçlünün ise daha basit formlar sayesinde daha az karışık yapıya sahip olmasının yanında tek yönlü ve aile kaynaklı yönetim olduğu söylenebilir. Bu grup içerisindeki ilk yönetimsiz yönetim ya da başka bir deyişle içinde sivil toplum örgütleri ve uluslararası savunma grupları olan "aşağıdan yukarıya(bottom-up) yönetim", ikincisi ise ilkinin tam tersi olarak otoritenin aşağıya doğru indiği içerisinde şirketlerin, devletlerin ve bürokrasinin olduğu "yukarıdan aşağıya(top-down) yönetim", üçüncüsü ekonomik alışverişlerin olduğu ve bunların resmi yönetim mekanizmalarıyla gerçekleştirildiği "piyasa yönetimi" dir (Rosenau, 2002, s. 80).

Tablo 1: Altı Ana Yönetişim Tipolojileri

	Tek Yönlü	Çok Yönlü
	<i>(Dikey ya da Yatay)</i>	<i>(Dikey ve Yatay)</i>
FORMAL (RESMİ)	Yukarıdan-Aşağıya Yönetişim <i>(Top-Down Governance)</i> Hükümetler Çok Uluslu Şirketler (TNCs) Uluslararası Örgütler (IGOs)	Ağ Yönetişimi <i>(Network Governance)</i> Hükümetler Uluslararası Örgütler (IGOs) Sivil Toplum Kuruluşları (NGOs) Uluslararası Sivil Organizasyonları (INGOs) Örnek: İş İttifakları
INFORMAL (GAYRİRESMİ)	Aşağıdan-Yukarıya Yönetişim <i>(Bottom-Up Governance)</i> Kitlesele Kamuoyları Sivil Toplum Kuruluşları (NGOs) Uluslararası Sivil Organizasyonları (INGOs)	Birlikte Yönetişim <i>(Side-by-Side Governance)</i> Sivil Toplum Kuruluşları (NGOs) Uluslararası Sivil Organizasyonları (INGOs) Hükümetler
FORMAL + INFORMAL	Piyasa Yönetişimi <i>(Market Governance)</i> Hükümetler Uluslararası Örgütler (IGOs) Elitler Piyasalar	Mobius-web Yönetişim Hükümetler Elitler Kitlesele Kamuoyları Çok Uluslu Şirketler (TNCs) Uluslararası Örgütler (IGOs)

	Kitlesel Kamuoyları Çok Uluslu Şirketler (TNCs)	Sivil Toplum Kuruluşları (NGOs) Uluslararası Sivil Organizasyonları (INGOs)
--	--	--

Kaynak : Rosenau, J. (2002). “*Governance in a New Global Order*”, **Governing Globalization Power, Authority and Global Governance**, s. 81.

Rosenau bu altı yönetim tipolojisini birbirlerinden ayırırken aynı zamanda resmi, gayri resmi ve hem resmi hem gayri resmi olarak tekrar üç gruba ayırmaktadır. Böylelikle otoritenin egemen olduğu kuruluşlar kolaylıkla ayrılmaktadır. Esas önemli nokta ise tüm bu altı türün yönetim ve yönetim bağlamında uluslararası ya da küresel çerçevede etkinliklerinin pekişmesini ve sağlamlaşmasını sağlamaktır. Ulusal ve bölgesel aktörler bu altı ana grubun katılımcıları olabilirler fakat yapacakları çalışmalar yerel düzeyin ötesinde olmalıdır. Hiyerarşinin olup olmamasına ya da çok yönlü olup olmama gibi kriterlerle ayrılan bu altı grup aslında ana eğilimi kısaltmak amacıyla önemli ve doğal yönlendirmelerle otoritenin ve yönetim dalgalarına itici güç sağlamaktadırlar. Pek tabii küçük farklara da açıklardır. Örnek vermek gerekirse “*top-down governance* (yukarıdan aşağıya) yönetim” büyük ölçüde devletlerin yönetimiyle oluşup ve faaliyet göstermesine rağmen endüstriye egemen olan kurumlar, şirketler de bu alanda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Kosova’da etnik temizliği engellemek adına verilen mücadele bu konuya verilebilecek en açıklayıcı örnektir. Bu mücadelenin hem diplomatik hem de askeri aşamaları yalnızca devletler tarafından sürdürülmüştür. Her ne kadar otorite devletler tarafından kullanıldıysa da NATO’nun bu durumda harekete geçmesi, kamuoyunu sakinleştirmeye çalışması gibi faaliyetleri de yadsınamaz bir gerçektir (Rosenau, 2002, s. 81).

“*Bottom-up governance* (aşağıdan yukarı yönetim)” her ne kadar “*top-down governance* (yukarıdan aşağıya yönetim)” in tamamen zıttı gibi gözükse de aslında

devletin yaptıkları politikaları kabul edip, araç olarak hükümet dışı organlarla amaçlarına ulaşırlar. Kara mayını anlaşması onaylanırken devletin Sivil Toplum Örgütlerinin etkisi, çabası ve rolü bu tipolojiye en uygun örnektir. Sivil Toplum Kuruluşları en genel kapsamıyla herhangi bir devlet organından bağımsız bir şekilde özel kişilerin girişimiyle kurulmuş olan her türlü organizasyon için kullanılan bir kavramdır. STK'ların tamamen ya da kısmen devlet tarafından desteklendiği durumlar olabilir ve bu durumlarda bile kurumun STK olma özelliği devam eder. STK'lar uzun yıllardır uluslararası yönetim ve politika yapma konularında aktif olarak çalışmaktadır (Brown vd. , 2000, s.272). Piyasa yönetimi ise yatırımcıların ve ticaretle uğraşanların günlük iletişimlerini resmi ya da resmi olmayarak yapıma sürecidir.

“*Network*”, “*side by side*” ve “*mobius-web*” yönetimi diğerlerine göre hem kendi yapıları bakımından hem de uygulaması bakımından çok daha karmaşıktır. “*Network yönetimi*” devletlerin, STK'ların ya da iş ittifaklarının bir araya gelerek bir geribildirim döngüsü yaratmaları ve ortak problemleri çözümlenmeleridir. 1992 yılında çevre odaklı düzenlenen zirvede eşzamanlı olarak Uluslararası Sivil Organizasyonların ve STK'ların liderleri kapsamlı bir geribildirim döngüsüne imza attılar. Bunun devamında insan hakları, popülasyon, habitat ve kadın hakları konularında da network yönetimi etkinliğini gerek STK'larla gerek devlet kurumu çerçevesinde arttırarak devam etmektedir. “*Side-by-side (birlikte) yönetim*” hükümet yetkililerinin ya da onlara yardımcı olan devlet dışı aktörlerin çok üzerinde durmadıkları çeşitli ve ilişkisi kopan olaylar üzerinde kontrolü sağlamaya çalışmaktadır. Örnek vermek gerekirse yolsuzluğa karşı açılan savaşa küresel boyutta bir destek vardır. Bu konuda en büyük desteği veren ve yolsuzluğa karşı savaşan en önemli uluslararası sivil organizasyon “Uluslararası Şeffaflık Örgütü (*Transparency International-TI*)”dür. Dünya genelinde 100'den fazla ülke kolu olmasının yanında, kamu, özel sektör ve sivil toplum ortaklarıyla işbirliği halinde yolsuzlukların yıkıcı etkileri hakkında toplumların bilinçlendirilmesi amacıyla etkin önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanması için çalışmaktadır. 1993 yılında kurulan bu küresel sivil toplum örgütünün temel amacı yolsuzluktan arınmış bir dünyaya doğru değişim yaratmaktır (Özbaran, 2003, s. 26). Aynı zamanda, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ve Afrika Birliği Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi gibi uluslararası iki önemli anlaşmanın hazırlanmasında aktif rol alan nadir uluslararası kuruluşlardan biridir. Bunun yanında

OECD Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin oluşum aşamasında aktif olarak yer almış ve çok büyük katkılarda bulunmuştur. UŞÖ'nün kendi kuruluş aşamasında da önemli katkıları olan Dünya Bankası ile de çok kapsamlı projeler yürütmektedir (şeffaflık.org, 2015).

“*Mobius-web yönetişimi*” ise “side-by-side yönetişim”in daha ayrıntılı ve düzenli halidir. Aralarındaki fark topyekun seferberlik olarak addedilebilir. Mobius-web yönetişiminde, ilgili aktörler dağınık halde değil bir düzen halinde ve birbirlerine sadece konu bazlı değil de her anlamda yakından bağlantılıdırlar. Çevresel sorunlar bu tipolojiye örnek olarak verilebilir. İlgilendikleri konular bağlamında ulusal, yerel, uluslararası ve ulus ötesi organizasyonlar birleşerek hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Aslında Şuan ki karmaşık dönemde, mobius-web yönetişimi diğer beş formun yerine geçip, gelecekte yönetişimin dominant formu haline gelebilir (Rosenau, 2002, s. 83). Altı yönetişim tipolojisinin karmaşık olduğu söylenebilir ancak birbirlerinden kopuk değillerdir. Genel olarak bakıldığında birbirleriyle zıtlaşmazlar ve bir uyum içerisindedirler. Formlar karışık dursa da aslında, günümüz karmaşık döneminde biraz da olsa düzen olabileceğine dair bir tablo çizilmiştir. Yönetişimde kullanılan araçlar gerek STK'lar olsun gerekse diğer uluslararası toplum kuruluşları olsun hep aynı özelliklere sahiplermiş gibi görölürdü. Fakat bu tipoloji sayesinde aynı tip görülen kuruluşlar yapılarına ve süreçlerine göre ayrı analiz edilmiş oldu. Küresel yönetişim genel olarak anlaşılması zor ve karışık yapıya sahiptir. O yüzden en azından araçlarını ve uygulama yöntemlerinin aktarılabilmesi bakımından altı yönetişim formu ve sekiz tip topluluk mükemmel şekilde bunu sağlamaktadır.

2.2.4. Küresel Yönetişime Teorik Yaklaşımlar

Araştırmacılar uluslararası ilişkiler teorilerini uluslararası ilişkilerdeki durumu öngörmek, açıklamak ve tanımlamak için kullanırlar. Ele aldıkları konular ise bireylerin rolü, devlet kavramı, egemenlik, devletlerin birbirleriyle ve aktörleriyle iletişimi ve uluslararası sistemle ilgili kavramlardır. Açıkça ya da dolaylı olarak uluslararası ilişkiler teorileri küresel yönetişimin de teorileridir. Yönetişimin nasıl oluştuğuna, nelerin bu durumu etkilediğine, küresel değişim nasıl meydana geldiğine, geçmişte nasıl değiştiğine, Şuan nasıl değişebileceğine ve gelecekte nasıl olacağına dair farklı noktalara

değinilmektedir. Bu bölümde öne çıkmış teorilerin küresel yönetişime ve uluslararası işbirliğine bakış açısı tartışılacaktır.

2.2.4.1. Liberalizm ve Neoliberal Kurumsalçı Yaklaşım

Liberal teori, insanın doğası gereği iyi olduğunu ve insanların kendi varoluşlarındaki ahlaki ve fiziki durumlarını iyileştirebileceğini savunur. Adaletsizlik, saldırganlık ve savaş, liberallere göre, sosyal kurumların adaletsiz ya da haksız olmasının ürünleridir ve bu durum liderler arasında da yanlış anlaşılmaya sebep olmaktadır. Bu durum kaçınılmaz değildir. Aksine kolektif ya da çok taraflı eylemlerle ve kurumsal reformlarla bu durum tersine çevrilebilir. Liberalizme göre insanların daha çok özgürleşmesi, özgürlük alanlarının gelişimi demokrasinin ve piyasa kapitalizminin artmasıyla doğru orantılıdır (Burchill, 2009, s. 85). Liberalizmin kökleri, 17. yy'da Grotius geleneğinde, 18yy. Aydınlanma çağında, 19. yy. politik ve ekonomik liberalizmde ve 20. yy. Wilson idealizminde bulunmaktadır. Liberallere göre insanlar birincil uluslararası aktörlerdir. Devlet dışı aktörlere, uluslararası ve hükümet aşırı gruplara önem verirler. İşbirliklerinin olabileceğine ve zaman geçtikçe artacaklarına iki nedenden dolayı inanırlar. Birincisi, uluslararası sistemi çok sayıda etkileşim çerçevesinde gördüklerin dolayı devlet egemenliğini sağlamlaştırmak amacından daha çok bu etkileşimler sayesinde aktörlerin birbirleriyle önemli bilgiler paylaştığını ve bu bilgiler sayesinde birbirlerine daha çok bağlanacaklarını çıkarımından bulunurlar. İkincisi ise ortak çıkarların devletleri birbirlerine daha çok bağlayacağı ve işbirliklerinden kaçamayacakları bir karşılıklı bağımlılık durumunun oluşacaklarına dair olan inançlarıdır. Liberaller hem uluslararası organizasyonları hem de uluslararası hukuku desteklemektedir. Uluslararası organizasyonların işbirlikleri, görüşmeler ve koalisyonlar oluşturma alanlarında kilit rollere sahip oldukları vurgulanmaktadır. Kısacası liberallere göre işbirlikleri ve uluslararası kurumlar küresel yönetim çerçevesinde vazgeçilmez olan iki unsurdur (Karns ve Mingst, 2004, ss. 37-38).

İkinci Dünya Savaşından sonra liberalizmin düşüşe geçmesi ve realizmin uluslararası ilişkiler alanında dominant teori haline gelmesi sebebiyle 1970'lerde "*neoliberalizm*" kuramı ortaya çıkmıştır. Liberalizmin temel ilkesi olan demokrasi yine aynı şekilde neoliberalizmi oluşturan ana unsurlardan biridir. Neoliberalizm, küreselleşmenin de etkisiyle sınırların artık anlamını yitirmeye başladığı bir dünyada iç

ve dış politika ayrımının yapılmasını anlamsız bulur. Neoliberal kuramsalcılar, sistemi anarşik olarak tanımlarlar ve devletlerin uluslararası işbirliklerinde önemli bir yere sahip olduklarının da üzerinde dururlar (Arı, 2013, ss. 307-308). İşbirliklerine her ne kadar pozitif baksalar dahi her işbirliğinin olumlu sonuçlar doğurmadığını da liberallerin aksine kabul ederler.

Liberalizm ve neoliberalizmin altında uluslararası işbirlikleri ve küresel yönetimi açıklamaya dair birçok orta ölçekli teoriler de vardır. Bunlardan biri olan “işlevselcilik” yönetimi sağlamak ve düzenlemek adına en önemli faktörlerin insanlar ve devletler olduğunu öne sürmektedir. Uluslararası örgütlerin kökenlerine ve gelişimlerine odaklanır. Uluslararası ekonomik ve sosyal işbirliklerinin devletler arasında savaşı ve çatışmayı önleyecek en önemli faktörler olduğunu öne sürmektedir. Fonksiyonalist teori, uluslararası sivil toplumların gelişimini anlama adına ve dolayısıyla küresel yönetimin araçlarını daha iyi kavramayı sağladığından dolayı çok faydalı bir teorik yaklaşımdır (Karns ve Mingst, 2004, ss. 41-42). Genel olarak liberalizm uluslararası aktörleri, uluslararası hukuku ve uluslararası rejimleri işbirliklerini kolaylaştıran unsurlar olarak görmektedir. Örnek vermek gerekirse liberalizm BM’yi; güç politikasını kontrol eden, milli çıkarlar içerisinde ortak çıkarlar yaratmaya çalışan, uluslararası işbirlikleri için fırsatlar yakalamaya çalışan ve insani gelişmeleri destekleyen bir kurum olarak görürken realizm ise devletlerin gücüne ve güç mücadelesinde uluslararası örgütlerin devletler tarafından nasıl araçsallaştırıldığına odaklanır.

2.2.4.2. Realizm

Realizm’in paradigma olarak uluslararası ilişkilerde ortaya çıkması 20.yy’a denk gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde başlayan, (1940-1970) yılları arasında dominant bir paradigma olan realizm günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Bu teorik yaklaşım Carr ve Morgenthau’nun katkılarıyla ortaya çıkmış, sonrasında ise Kennan ve Kissinger gibi uygulayıcılar tarafından dış politikadaki uygulama yerini bulmuştur (Uğrasız, 2003, s. 142-143). Realizme göre en önemli aktör devlettir ve devletlerin sorumlu oldukları herhangi bir üst otorite olmadığı için uluslararası sistemin anarşik bir ortam olduğunu savunurlar. Bu anarşi ortamında devamlı olarak devletlerarası bir çatışma olduğunu ve devletlerin en önemli amacının uluslararası sistemde varlıklarını

devam ettirme olduğunu (survival) söyler. Devletler bu en önemli amaçlarına ulaşmak için güç (power) elde etmek zorundadırlar. Devletler uluslararası sistem içinde çeşitli ittifaklar, koalisyonlar kursalar dahi temelde hep kendi varlıklarını sürdürme amacı yatar. Bu yüzden de realistler için uluslararası politika “güç” etrafında şekillenir (Aydın, 2004, s. 37-38). Tıpkı insan doğası gibi devletler de dış politikalarında ‘güç’ ve ‘çıkara’ dayalı bir ilişki güderler. Devletler sürekli kapasitelerini arttırma peşinde olduklarından dolayı diğer devletleri olanakları ölçüsünde egemenliklerine almaya çalışırlar. Dolayısıyla uluslararası sistem çatışma ve savaşa her an açıktır (Arı, 2013, s. 138). Realizme göre devletler güçlerini her daim maksimize edip, her an çatışma ve savaş durumuna hazırlıklı olmadırlar. Dış politikalarını da o an çıkarları neyi gerektiriyorsa ona göre şekillendirmelidirler.

Realistler devleti yekpare ve bütüncül bir aktör olarak kabul ederler. Uluslararası düzenin sağlanması ve ortaya çıkan çatışmaların çözümünü gücün kullanımıyla bağdaştırmaktadırlar. İnsan unsurunun liberalizmde her ne kadar olumlu yansımaları olsa da realistler insanı kötü, günahkar, çıkarıcı ve ilişkilerinde gücü ön plana alan olumsuz doğaya sahip varlıklar olarak tanımlarlar. Örneğin klasik realistlerden Morgenthau, sosyal sistemi insan doğasının kolektif düzleme yansıması olarak açıklamaktadır. İnsanların güce karşı olan karşı konulmaz isteğinin ve kibrin çatışmanın, savaşların nedeni olarak görürler. Devletler, uluslararası sistemin güvensiz yapısından dolayı sadece kendilerine güvenirlir. Bu yüzden kendilerini güç dengesi ve caydırıcılık unsurlarıyla koruyabileceklerini düşünürler (Donnelly, 2009, ss.50-51). Çoğu realist kuramcılar, uluslararası işbirliğinin imkansız olduğunu öne sürmezler. Bu işbirlikleri devletlerin yararına gibi gözüke de aslında çok az fayda sağladığı ve işbirliklerinin her an sonlanabileceğini iddia ederler. Uluslararası kurumların ve anlaşmaların yaptırım güçleri olmadıkları dolay ve devletler üzerinde çok etkileri de olmadıklarından devletler çıkarlarına gitmedikleri anda işbirliklerini bitirebilirler. Herhangi bir otorite ya da yaptırım güçleri olmadıkları dolay realistler sivil toplum kuruluşlarını ve çok uluslu işbirliklerinin yönetimdeki gücünü önemsemezler. Çoğu realiste göre caydırıcılık ve güçler dengesi barışı sağlamakta uluslararası kuruluşlardan daha etkilidir.

Realizmin alt başlıklarından en önemlilerinden biri olan “*neorealizm*”in diğer geleneksel realizmden en temel farklarından biri ise dünya siyasetini açıklarken olayları uluslararası sistemin doğasıyla açıklamaya çalışmasıdır. Her ne kadar uluslararası ilişkilerin aktörü olarak devleti kabul etse dahi klasik realistlerden farklı olarak devletlerin amacının güç ve çıkar maksimizasyonundan ziyade güvenlik olduğunu öne sürer. Neorealist teori, uluslararası işbirliklerine tamamen kapıyı kapatmaz fakat çok da şans tanımaz. Uluslararası anarşi, devletlerin davranışlarını etkileyen önemli bir aktör olduğundan dolayı ortak çıkarlar söz konusu olsa dahi eğer net kazanç yoksa devletlerin işbirliği yapmaları zorlaşmaktadır (Goldstein ve Pevehouse, 2013, ss. 56-57). Çoğu neorealist, uluslararası rejim ve kuruluşların günden güne arttığını kabul ederler fakat önemlerinin tamamen abartıldığını savunurlar. Mearsheimer gibi araştırmacılar uluslararası işbirliklerine şüpheli yaklaşmasının yanında bu kuruluşları küçümsemektedir. Bu kuruluşların sadece güç ilişkileri peşinde koştuklarını iddia ederler. Devletlerin davranışları üzerinde çok az etki sahibi olmaları ve Soğuk Savaş sonrasında düzeni sağlayamamaları sebebiyle uluslararası kurumlar realistler tarafından eleştirilmektedir (Mearsheimer, 1994-1995, ss. 9-11).

2.2.4.3. İngiliz Okulu

İngiliz Okulu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan bir uluslararası ilişkiler teorisidir. Bu teorinin öne çıkmasındaki önemli isimler ise Herbest Butterfield, Hedley Bull, Martin Wight ve Adam Watson’dır. İngiliz Okulu’nu diğer kuramlardan ayıran en önemli özelliği ise birden fazla görüş içermesi ve bunları birleştirmesidir. Kurumsal olarak çok zengin bir temel dayanan İngiliz Okulu, gerçekçilik (realism), akılcılık (rationalism) ve devrimcilik (revolutionism) geleneklerinin üçünü sentezleyerek özgün bir çerçeve yakalamıştır (Devlen ve Özdamar, 2010, s. 44). Uluslararası ilişkilerin birincil oyuncusunun egemen devletler olduğu, iki ya da daha fazla devletlerin ilişkide olduğu ve kararlarına yeterince etki edebildiği sürece, bir devlet sisteminin var olduğu, uluslararası sistemin anarşik olduğu anlayışı ve uluslararası sistemde devletlerin, ortak çıkarları ve değerleri çerçevesinde kendilerini sınırladığını düşündükleri ilişkileri düzenleyen ortak kurallar ve birlikte yürütülen kurumların oluşturduğu bir “uluslararası toplum” içinde yer aldığı düşünceleri İngiliz okulunun temel varsayımlarındandır (Arı,2013, ss. 512-515).

İngiliz Okulunun çok çeşitli gelenekleri kapsamı, bu okula mensup olan araştırmacıların da belli konularda farklı düşüncelere, fikirlere sahip olmasına sebebiyet vermiştir. Uluslararası toplum kavramına Buzan (2008, s. 8) paylaşılan ortak çıkarların ve kimliklerin temsil ettiği bir uluslararası kurumsal yapı yorumu yaparken, Wight(1946, s. 12) ise uluslararası toplumları daha geniş bir dünya toplumunun alt sistemleri olarak düşündüğünden, “uluslararası toplum” dışında “*international community*” ya da “*world community*” kavramlarını kullanmayı tercih etmiştir. Hedley Bull(1977, ss. 22-26) ise uluslararası toplumu, ortak değerlere ve ortak çıkarlara sahip olduğunu düşünen insanları tüm unsurlarıyla birbirine bağlayan bir etkileşim süreci olarak tanımlamaktadır. İngiliz Okulu, uluslararası sistemde realistlerin devletlerin anarşik ortamda sadece kendi güvenlikleri peşinde koştuğu anlayışına bu dünya politikasının sadece bir kısmı odıyarak karşı çıkmaktadır. Çünkü İngiliz Okulu’na göre düzenleyici kurallar ve kurumlar, devletlerin ortak amaç ve çıkarlarını farkına vararak uluslararası toplumun oluşmasına olanak sağlamaktadır. Uluslararası toplumun geliştirilmesine odaklanmıştır ve buna ek olarak düzen ve güvenliğin sağlanması için hukuk, adalet, refah konularına ağırlık verilmesini vurgulamaktadır. Aynı zamanda insan hakları ihmalleri ve devletlerin uygulayacakları insani müdahale prensipleri ilgilenilen konular dahilindedir (Linklater, 2005, s. 87). Kısacası, İngiliz Okulu odaklandığı konular ve uluslararası norm, kurallar ve kurumlar çerçevesinde oluşan kozmopolitan bir dünya sistemi görüşüyle küresel yönetişime katkı sağlama dahilinde öne çıkan uluslararası ilişkiler teorilerindedir.

2.2.4.4. Sosyal İnşacılık (Konstrüktivizm)

Uluslararası ilişkilerde kısmen yeni yaklaşım olsa da yapısalcılık küresel yönetim ve normların rolü bakımından önemli bir yere sahiptir. Soğuk Savaş sona erdikten sonra pek çok bilim adamı dış politika ile kimlik, kültür gibi sosyal unsurlar arasında bağlantı kurmamaya başlamışlardır. Fakat Alexander Went bu durumun aksine kimlik ve dış politika bağlamının kuramsal bir temel oturmasına ilişkin çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarında kimlik ve uluslararası toplum yapılarının inşa edildiği ve bunların çıkarlar doğrultusunda dış politikayı etkilediğini anlatmaktadır (Viotti ve Kauppi, 2012, ss. 293-294). Konstrüktivizm, uluslararası toplumsal ve kültürel çevrenin sadece devletlerin politikalarını ve davranışlarını belirleyen unsurlar olmakla kalmayıp,

kimlik olarak adlandırılan devletlerin niteliklerini de inşa ettiğini (belirlediğini) varsaymaktadır (Arı, 2013, ss. 502).

Konstrüktivist yaklaşımın ilgilendiği alanlar bakımından bir çerçeve çizilirse, kimlik, çıkarlar ve bunların nasıl değişebileceği, değerler, normlar, insanların fikirlerinin değişimiyle dünyanın da değişebileceğine dair inançlar olduğu söylenebilir. Tüm bunların sosyal olarak inşa edildiğine de vurgu yapar. Konstrüktivistler, kurumlara normları, pratikleri ve resmi organizasyonları kapsadığından dolayı çok önem verirler. Uluslararası toplumda devletlerin kimliğini belirlediğinden dolayı en önemli kurumun egemenlik olduğunu vurgularlar. Uluslararası kuruluşları incelerken, davranışları yöneten normlar ve çıkarlar olduğundan dolayı bu çıkarların aktörleri nasıl etkilediklerini çözmeye çalışırlar. Finnemore (2001, s. 401) tarafından devletlerin yeni normlar, değerler ve uluslararası kuruluşların çıkarlarını da kabul ederek toplumsallaştığı yorumu yapılmıştır. Uluslararası kuruluşların adeta bir norm girişimcisi olarak hareket ettiği ve sosyal yapının temsilcisi olarak sosyal anlayışı değiştirmeye çalıştığını düşünürler. Yani uluslararası kuruluşları norm yaratma konusunda bir öğretmen gibi bir temsilci olarak görmektedirler. Uluslararası kuruluşları devletleri yeni değerler ve politik amaçlar kabul ettirerek sosyalleştirirler. Örnek vermek gerekirse Uluslararası Kızılhaç Komitesi, devletlere yardım sorumluluğu, yaralı askerlere koruma gibi insani kuralları “öğretirler” (Karns ve Mingst, 2004, ss. 51-52). Kısacası, yoksulluk, insani yardım, kolonializm, kölelik gibi bir çok problemle ilgilenen uluslararası kuruluşlar devletleri de içerisine alarak yaptıkları projeler ve anlaşmalarla sosyal yapıyı şekillendirerek inşa etmektedir çıkarımı yapılabilir.

2.2.4.5. Marksist ve Neo-Marksist Teori

Marksizm, toplumların gelişim süreçlerini bilimsel olarak açıklayan genel bir dünya görüşü olarak açıklanabilir. Karl Marx bu görüşü Engels ile birlikte oluşturmuş ve toplumların nasıl bu duruma geldiklerini, neden sürekli değişimlere uğradıklarını ve geleceğin toplumlara neler getirebileceği gibi sorulara cevap aramışlardır. Genel olarak, toplumlardaki değişimlerin hiçbirinin rastgele olmadığı, değişimlerin aynı doğadaki değişimler gibi belirli yasalarla düzenlendiği varsayımında bulunmuşlardır. Marksizm toplumların gelişimini bilimsel olarak açıkladığından dolayı- tıpkı diğer bilimler gibi- doğanın gerçeklerine dayanır ve o yüzden tamamlanmış, bitmiş bir dünya görüşü

değildir. Toplumlar evrimden geçtikçe, insanların tecrübeleri arttıkça Marksizim de bu oranda gelişmektedir. O yüzden Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte popülaritesi azalsa dahi hala uluslararası sistemdeki hiyerarşiyi açıklarken kullanılan önemli bir perspektiftir (Burns, 2015, ss. 9-10).

Marksist ve neo-Marksist eleştirel teorileri siyasi, ekonomi, toplumsal güçler ve düzenin yapısı çerçevesinde uluslararası ilişkileri ve küresel yönetimi anlamada önemli perspektiflerdir. Marksist görüşe göre küresel sistem ve dolayısıyla küresel yönetimin kökleri sınıf ilişkileri, kapitalist üretim ve güce dayanmaktadır. Küresel kapitalizmin yayılmasıyla oluşan hiyerarşik yapı bazı devletlere, kuruluşlara, gruplara ve bireylere imtiyazlar vermiştir. Böylelikle gelişmiş ülkeler kendi ekonomilerini genişletmişler, mallar satma fırsatı yakalamışlar ve ihracat fazlası zenginliğe kavuşmuşlardır. Bu duruma paralel olarak gelişmekte olan ülkeler zorlanmışlar ve gelişmiş ülkelerin eylemlerine bağımlı kalmışlardır (Callinicos, 2002, ss. 249-250). Bu durum neo-Marksizmin modern küresel yönetişime teorik olarak yaklaşması bakımından önemli gözlemler, çıkarımlardır. Murphy, küresel yönetişimi sadece sınıf bazlı değil de tüm endüstriyel kapitalist mantığına kurumsal bir cevap olarak nitelendirmiştir. Cox (1986) ve Gill (1994) ise küresel politik ekonominin yani küresel yönetişimin yapılanmasını “küreselleşen elit”lerin önemi olarak vurgulamışlardır. Bu elitleri; IMF, DTÖ, DB gibi önemli finansal kuruluşlarında, G7 ülkelerinin finans bakanları, çok uluslu şirketlerin merkezlerinde, özel uluslararası ilişkiler konseylerinde ve önemli işletme okullarında bulunduğu yorumunu getirmişlerdir (Karns ve Mingst, 2004, ss. 54).

Marksizm ve neo-Marksizme göre uluslararası hukuk ve organizasyonlar devletin içerisindeki dominant grupların, dominant fikirlerin ve kapitalist sınıfın çıkarları bir ürünüdür. Uluslararası kurumları kapitalist egemenliğinin araçları olarak nitelendirirler. Uluslararası kapitalist düzen ile uluslararası kurumları aynı çizgide gördüklerinden dolayı DB ve IMF gibi kuruluşları oldukça eleştirirler. Kısacası, kapitalizmi eleştirdiklerin dolayı uluslararası kurumlara da sıcak bakmamaktadırlar.

Sonuç olarak teorilerin küresel yönetişime bakışıyla ilgili bir değerlendirme yapıldığında, çok taraflı diplomasi ve kurumlar 21.yy'da her ne kadar dominant olsa da “çok taraflılık (*multilateralism*)” uluslararası ilişkiler teorilerinde dışlanmışlardır. Neoliberaler ve neorealistler işbirliklerini ve getirilerini açıklama girişimlerinde

bulunmuşlardır. Neo-realizm işbirliklerinin ve kurumların varlıklarını her ne kadar kabul etse de yine de kalıcı olmadıklarını vurgulamıştır. Uluslararası kurumların devletler üzerindeki etkilerini küçümsemişlerdir. Konstruktivist yaklaşım bunların ötesinde normlar, inançlar ve fikirlerle de küresel anlayışa katkıda bulunmaktadır. Marksist yaklaşım ise bir nevi neo-realistler gibi işbirliklerine ve kurumlara negatif bakmaktadır. Pek tabii, liberalizm ise doğası gereği küreselleşme, küresel düzen, küresel yönetim konularına olumlu yaklaşmaktadır ve aynı zamanda işbirliklerinin artmasını desteklemektedir.

O yüzden tüm bu teoriler içerisinde küresel yönetimi destekleyen, katkılarda bulunmaya çalışan teori liberalizmdir. Realizm küresel yönetim ve kurumlarının sadece güçlü devletlerin gücünü daha da arttırmak için oluşturulduğu bir “enstrüman” olduğunu ileri sürerken, liberaller ve neoliberal kurumsalcılar çıkar anlayışı çerçevesinde çok taraflılığın devletler için daha “karlı” olduğunu altını çizmektedir. İngiliz Okulu küresel yönetimin evriminde bir uluslararası “düzen” ve “toplum” anlayışının altını çizerken, konstruktivizm ise uluslararası toplumda normların ve örgütlerin varlığını devletlerin çıkarlarını, kimliklerini ve dolayısıyla üstlendiği “rolleri” etkileyen önemli unsurlar olduğunu altını çizmektedir. Uluslararası ilişkiler teorileri, farklı açılardan küresel yönetim kavramının ve küresel yönetimin kurumlarının rolünün açıklanmasına katkıda bulunmuşlardır. Bununla birlikte, tüm bu teoriler içerisinde liberal yaklaşımlar ve özellikle ve liberal kurumsalcı yaklaşım, küresel yönetim kavramının açıklanmasına en fazla katkıda bulunan teoriler olarak ön plana çıkmaktadırlar

İKİNCİ BÖLÜM

G20 YÜKSELEN ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER OLARAK MIKTA: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TEORİK ANALİZİ

3.1. Güç Kavramı

Güç kavramı açıklaması ve anlaması çok basit gibi duran, hemen hemen herkesin bir fikir sahibi olduğu fakat tanımı ve kapsadığı alanlar bakış açılarına göre farklılık gösteren çok geniş bir kavramdır. Uluslararası ilişkiler, uluslararası siyaset ile ilgili alanlarda yazılan temel eserlere bakıldığında çoğunda güç kavramının tartışıldığı aşikardır. Devletler çok uzun yıllardır hem iç hem dış politikada gücün peşinde koşmuş, nasıl elde tutulabilir nasıl uygulanabilir gibi daha birçok konuda araştırmalar yapmıştır. Politika yapımcıların yanı sıra teorisyenler de gücü uzun uzun kavramsallaştırmışlar ve sosyal bilimler içerisinde uygun bir yere koymaya çalışmışlardır. Peki “güç” neden bu kadar önemli bir kavramdır? Antik zamanda da feodal düzende de modern devlet anlayışında da aynı kalan en önemli konulardan biri devletlerin “güç arayışdır”. Buradan yola çıkarak, devletlerin en önemli önceliklerinden biri neden “güç” tür? Buna neden bu kadar ihtiyaç duyarlar?

21.yy küreselleşmenin de etkisiyle nasıl her kavramda yeniliğe ve gelişime sebep olduysa “güç” kavramının tanımlanmasında da bazı değişikliklerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Gücün kapsamına aldığı kriterlerin farklılık göstermesi teorisyenler arasında da gruplaşmalara sebep olmuştur. Dolayısıyla uluslararası ilişkiler teorilerinin güç kavramını yorumlayışı ve baktıkları açıların birbirlerinden farklı olması da olağandır.

Gücün tanımını, kapsamlarını, farklı bakış açılarını, türlerini açıklamadan önce güç kavramı neden doğmuştur? Devletler neden güce sahip olmak isterler? Bu soruları cevaplayarak gücün tetikleyici etmeninden başlamak daha doğru olur. Hem klasik hem yapısalcı realistlere göre devletlerin güce bu kadar önem vermesi “tehdit” algısından dolayı ortaya çıkmıştır. Uluslararası ilişkilerdeki bu tehditler de askeri, ekonomik ve

kültürel tehditler olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Eğer komşu ülke daha güçlüyse diğer devlet risk altına girmiş olur. Uluslararası sistemin de anarşik olmasından dolayı bir devletin başka bir devlete güç uygulamasını engelleyecek ve sorunları çözecek herhangi bir üst otorite yoktur. Dolayısıyla devletlerin bu kendi kendine yetebilme zorunluluğu, onları askeri harcamalar yapmak ve geçici uluslararası işbirlikleri yapmaya iter. Tüm bunlar devletlerin birbirleriyle olan güçlerini dengelemek amacıyla yapılmaktadır (Rousseau ve Garcia-Retamero, 2007, s. 746). Çıkış noktası görüldüğü üzere devletlerin birbirlerine karşı hissettikleri tehdit algısıdır. Devletler her an her şekilde kendilerini savunabilecekleri güce sahip olmak durumundadır. Aksi takdirde varlıklarını uluslararası arenada devam ettiremezler. Güç her daim devletlerin ilk ve temel hedeflerindedir. Bu düşüncenin temelinde pek tabii realizmin ilkeleri yatmaktadır. Devletlerin güce sahip olmak istemesinin nedenini tehdit algısı olarak yorumlayan realizmi tarihten bir örnekle açıklamak daha doğru olacaktır.

Thukydides realizmin kurucu babasıdır ve M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan Peloponnesos Savaşı'nı, bir kurama başvurduğunu bilmeden, savaşa götüren nedenleri ve sonuçları kendi bakış açısıyla anlatmıştır. Aslında Atina ve Sparta M.Ö. 5. yüzyılın başlarında Pers İmparatorluğunu yenmek için işbirliği halinde hareket etmiş, müttefik devletlerdi. Bu birleşmeden zaferle çıktıktan sonra Sparta daha içe dönük, muhafazakar bir devlet olarak devam ederken; Atina ise dışa dönük, ticaretle uğraşan bir devlet olarak varlığını sürdürmekteydi. Atina 50 yıllık bir büyüme döneminden sonra bulunduğu bölgelerdeki devletlerle Dellos Birliğini kurarken, Sparta Peloponnesos Yarımadası'ndaki komşularıyla birlikte farklı ittifaklar kurmuştur. Daha sonra küçük kent devletlerinin de anlaşmazlıkları gibi olaylar meydana gelmiştir ve bu durum büyük kent devletlerine de sirayet etmiştir. Böylelikle Atina ve Sparta da güç dengesini korumak amacıyla savaşa dahil olmuş oldular. Bu süreçte ultimatolar verilmiş, ateşkesler ilan edilmiş ve savaş geniş alana yayılmıştır. En sonunda da M.Ö. 404'te Atina'nın barış talebiyle -tarihte büyük yer etmiş ve nedenleri hala tartışılan savaş- sona ermiştir (Nye ve Welch, 2011, ss. 20-23). Peki gerçekten savaşa neden olan neydi? Bu konuda net bir yorum yapılabilir mi? Thukydides savaşın nedeni konusunda çok nettir. Savaşın nedenini küçük kent devletleri arasındaki anlaşmazlıkların büyük devletlere sirayet etmesi ve böylelikle Atina ve Sparta'nın da savaşın içerisinde yer almak zorunda

kaldığını gerçek nedenler olarak kabul etmez. Thukydides'e göre savaşın esas nedeni Atina'nın güçlenmesi ve durumun Sparta'da yarattığı korkuydu. Yukarıda da açıklandığı üzere realizm devletlerin güç peşinde koşmasını uluslararası arenada hissettikleri korkuyla, tehditle açıklamaktadır.

Ancak Thukydides'in Peloponnesos Savaşının nedenlerini başka bir bakış açısıyla yorumlayan antik Yunan tarihçisi Donald Kagan'a göre asıl mesele Atina'nın güçlenmesi değildi. Pek tabii Sparta, Atina'nın güçlenmesinden korkuyordu fakat bundan daha çok korktukları bir köle ayaklanması durumu vardı. Hem Atina hem de Sparta köleci devletlerdi ve her ikisi de savaşa girmenin köle ayaklanmasına sebep olacağından endişe duyuyordu. Ancak tek fark Sparta'da nüfusun yüzde 90'ını *helot* denilen kölelerin oluşturması ki bu oran Atina'dakinden çok daha fazlaydı ve Sparta'nın M.Ö. 464'te bir köle ayaklanması yaşamış olmasıydı (Nye ve Welch, 2011, s. 28). Sonuç olarak, olaylara bakış açısı, nedenler ve sonuçlar doğrultusunda da farklılaşmaya neden olmaktadır. Ne Thukydides'in ne Kagan'ın düşünceleri, yorumlayışları yanlıştır. Her ikisi de kendi bakış açılarına göre doğrudur.

Tüm bunlardan yola çıkılarak “güç” kavramının tanımlayışı, yorumlanması ve ele alınış biçimleri de bakılan teoriler ve teorisyenler tarafından farklılık gösterdiğini söylemek yanlış olmaz. Özellikle realizm için *güç* kavramı ana kavramdır. Realist teorisyenler arasında da tanımlı farklılık gösterse de “*bir aktörün diğer aktöre yapacaklarının aksi yönünde karar alılabileceği yeteneği*” olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan gücün etkileme kapasitesi olduğu sonucuna varılabilir. Pek çok uluslararası ilişkiler araştırmacılarına göre bu maddi ve manevi potansiyeller devletlerin belli başlı sahip oldukları özelliklerden ve varlıklardandır. Gelir seviyesi, askeri güç gibi daha birçok unsurlar devletlerin güç kapasitelerini belirler. Bu güç kapasitelerini ölçmek, gücün etkileyciliğini ölçmekten daha kolaydır. Devletlerin sahip oldukları nüfuz, toprak, askeri güç gibi çok çeşitli kriterler gücü belirler. Bazı araştırmacılara göre devletlerin gücünü belirleyen en önemli gösterge toplam GSYİH'dır. Çünkü parasal güç; toplam büyüklük, teknolojik ilerleme ve zenginlikle paralel doğrultudadır. Ancak her ne kadar GSYİH en önemli güç kriteri olsa da, ekonomistlerin bunu ölçmede kullanacakları metod konusunda anlaşmazlığa düşmesi ve para biriminin ülkeden ülkeye

göre değişmesi gibi nedenlerden dolayı, GSYİH kesin ve tek bir materyal güç değildir (Goldstein ve Pevehouse, 2013, ss. 45-46).

Genelde güç kavramıyla ilgili ilk olarak materyal güçler akla gelir. Ancak güç materyal olduğu kadar aynı zamanda düşünseldir. Bu ideolojik güçler, devletlerin özellikle politik liderlerin, diğerlerini etkileme kapasiteleriyle mobilize etmesi ve bu kapasitelerini etkin ve stratejik olarak kullanabilmesi halidir. Michael Mann(1986, 1993)'ın da gücü açıklarken kullandığı ideolojik güçler kavramı daha çok milli irade, diplomatik yetenek gibi göstergelere dayanmaktadır. Bazı araştırmacılar *düşünsel gücü*, psikolojik yollarla etkileme kapasitesini maksimize etmek olarak yorumlamaktadır. Sadece uluslararası alanda değil aynı zamanda iç işlerde de din, ideoloji ve milliyetçilik yollarıyla da kullanabilen etkisi uzun süren bir güç çeşididir. Bu güç türü aynı zamanda yumuşak güç olarak da adlandırılabilir (Nye, 2002, ss. 7-9). Günümüz dünyasında da oldukça sık kullanılır. Örnek vermek gerekirse ABD; serbest piyasa ve serbest ticaret konularında birçok devleti etkilemiş ve kabul etmelerini bu yolla sağlanmıştır (Goldstein ve Pevehouse, 2013, s. 46). Her ne kadar son zamanlarda bu güç çeşidi daha sık kullanılsa da aslında Duchêne(1973, 2-7), gücü fizikselden ziyade düşünce temelli *idée force* kavramı altında tanımlamaya çalışmıştır. Galtung(1973, 33) ise yine aynı şekilde *ideolojik güç* kavramını kullanarak kültüre ve düşünsel güce vurgu yaparak açıklamaya çalışmıştır.

3.1.1. Materyal Güç

Niccoló Machiavelli ve David Hume'dan E.H. Carr ve Hans Morgenthau'ya kadar güç kavramı uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde en önemli değişkenlerden biridir (Baldwin, 1979, s. 161). . Morgenthau (1948/2006, s.5) uluslararası siyasetin temel amacını güç arayışı ve güç mücadelesi ile birleştirmiş, ulusal çıkarı da güç kavramıyla tanımlamış ve dolayısıyla realist yaklaşımın en merkezine bunları yerleştirmiştir. Morgenthau'ya göre bir devleti diğerlerinden daha güçlü kılan faktörler; coğrafya, doğal kaynaklar, ulusal moral, endüstriyel kapasite, ulusal karakter, askeri hazırlık derecesi ve nüfuz nicel unsurlar, diplomasinin ve hükümetin niteliğidir. Morgenthau'dan sonra da realist teorisyenler incelemelerini, düşüncelerini güç kavramı etrafında şekillendirmişlerdir. Fakat Holsti (1964, ss. 176-180), Morgenthau'yu güç

kavramını uluslararası politikada en temel amaç olarak nitelendirmesine ve de kavramı açıklarken belirsiz ifadeler kullanmasını eleştirmiştir. Holsti, gücü bir aktörün sahip olduğu olanak ve yetenekleri ceza, zorlama ve ikna gibi stratejik yollar kullanarak diğer aktörün hareketlerini kendi çıkarları doğrultusunda etkileme kapasitesi olarak tanımlar. Dahl ise, (1957, ss. 202-203) güç kavramını bireysel ölçüde ele almış ve bazı insanların diğerlerine göre daha güçlü olduğu gerçeğini insanın varoluşuyla açıklamıştır. Aynı zamanda birçok çalışmada da başvurulan bir güç tanımı yapmıştır. Dahl'a göre güç, bir A aktörünün aksi takdirde yapmayacağı şeyleri bir B aktörü tarafından yaptırabilme kapasitesine denir.

Peki gücün materyal olduğunu savunan teorisyenlere göre bu kriterler nelerdir? Machiavelli bu sorunun cevabını, (1532/2012, ss. 73-74) prensliğin gücünün nasıl ölçülebileceğine dair önerilerini sıralayarak “Prens” kitabında dile getirmiştir. Güçlü bir prensliğin paraları ve nüfuzları yeterli olmalı, bu iki unsurdan sonra bir ordu kurarak kendilerine saldıracaklara karşı tek başlarına savunabilecek durumda olmalıdırlar. Prens, uygun surlarla kenti sağlamlaştırılmalı, erzak depolamalı, hendekler ve yeterli toplara sahip olmalı ve askeri talimlere önem vererek halkın da bunlara katılımını sağlamalıdır. Machiavelli'nin 15.yy'da güce olan bu yorumlarından sonra 20. yy'da Waltz'ın açıklamalarına bakıldığında hemen hemen aynı unsurlardan bahsettiği göze çarpmaktadır. Waltz (1979, s.131) güç kriterlerini, “nüfuz ve toprak büyüklüğü, kaynak donatımı, ekonomik kapasite, askeri güç, politik istikrar ve kabiliyet” olarak sıralamıştır. Ancak Morgenthau'dan farklı olarak gücü uluslararası ilişkilerde bir amaç olarak görmemiş, devletlerin varlığını ve güvenliğini sürdürmede bir araç olarak görmüştür. Her ne kadar realist teorisyenler arasında (*klasik realistler ve neorealistler*) güç tanımını yapmada belirsizlikler ve amaç araç ayrımı olsa da, askeri güç bir aktörü etkilemede en güçlü ve en etkili ölçüttür. Ancak geri kalan unsurlar da önemlidir çünkü gücün tazmini mümkündür yani uzun vadede askeri güce dönüştürülebilirler.

Tüm bu düşünürlerin güç kriterleri toparlanırsa iki ayrı başlık altında genellenebilir. İlk olarak gücün doğal kaynakları çerçevesinde; coğrafya, doğal kaynaklar ve nüfuz incelenmelidir. “*Coğrafi büyüklük*” uluslararası ilişkiler teorisyenlerinin ilk dikkat çektikleri doğal kaynaklardan biridir. Büyük coğrafi genişlik

devletlere otomatik güç verir (Goldstein ve Pevehouse, 2013, s. 49). Rusya, Çin, ABD, Avustralya, Hindistan, Kanada ve Brezilya buna örnek verilebilir. Devletlerin yeteneklerinin ve etkileyiciliklerinin ölçülebilmesinde coğrafya etkili bir faktördür çünkü hem verimli toprakları hem de nüfuz yoğunluğunu da içerisinde barındırır. Böylelikle de endüstriyel verimlilik ve tarım da sağlanmış olur. Aynı zamanda coğrafi olarak büyük alanlara sahip olmak okyanusların önemli geçit noktalarına da sahip olmak demektir. Cebelitarık Boğazı, Çanakkale Boğazı, Panama Kanalı, Basra Körfezi, Süveyş Kanalı gibi önemli bölgelere sahip olmak güç potansiyelinin pozitif göstergelerindedir (Mingst, 1999/2003, ss. 106-107). İkinci önemli faktör ise “*doğal kaynaklardır*”. Petrol ihraç eden ülkelere bakıldığında coğrafi olarak küçük ama önemli doğal kaynakları sayesinde coğrafi büyüklüklerinden çok daha fazla güç potansiyeline sahip oldukları söylenebilir. Petrol, kömür, doğalgaz gibi enerji kaynakları daha çok endüstriyel güç için önemlidir. Bunların yanında kobalt, çelik ve krom da gelişmişlik için önemli etkenlerdendir (Sağlam, s.4). Devletlerin petrole ihtiyaçları vardır ve bunu ödemeye hazırdırlar. Hatta bu erişimleri engellenirse sonucu savaşımlara kadar gidebilir. Doğal kaynakların yokluğu devletlerin güçsüz olduğunu göstermez bu da Japonya örneğiyle görülebilir. “*Nüfuz*” ise üçüncü doğal güç faktörüdür. Örnek vermek gerekirse Çin, Hindistan, ABD ve Rusya’nın büyük nüfuz oranları bu ülkelere otomatik olarak güç vermekte ve hatta bu yüzden bazen süper güç statüsüne bile erişebilmektedirler (Wright, 2002, s. 1107).

Gücün doğal kaynaklarının yanında maddi güçten de ayrı bir başlık olarak bahsetmek gerekir. İlk olarak “*ekonomi*”, devletlerin hem uluslararası alanda hem de iç işlerinde oldukça önemli bir faktördür. Devletlerin ekonomik büyüklüğü sahip oldukları toplam GSYİH ile ölçülür. Ülkelerin ekonomileri ne kadar iyiyse endüstriyel gelişmeleri de o düzeyde artar ve sonuç olarak kalkınmalarının artmasına yardımcı olur (Yılmaz, 2011, ss. 31-32). Diğer bir kriter ise realistler için temel unsur olan “*askeri güç*”tür. Devletin gücünün ana bileşeni olarak kabul edilir. Geleneksel olarak uluslararası ilişkiler araştırmalarında askeri gücün caydırıcılığına odaklanılır (Atkinson, 2006, s.510). Büyük bir orduya sahip olmak - Çin, Rusya gibi- milli gücün hesaplanması için önemlidir. Pek tabii en büyük orduya sahip olan devletin en güçlü devlet olduğunu söylemek de doğru değildir. Örnek vermek gerekirse Birinci ve İkinci

Dünya Savaşlarında, sonrasında Soğuk Savaş döneminde de bazı ülkelerin çok güçlü orduları olmasına rağmen yine de politikalarını başka ülkelere benimsetmekte zorlanmışlardır. Ancak yine de sadece GSYİH, ekonomik büyüme, doğal kaynaklar gibi faktörlerle de askeri gücü dışlayarak güç hesaplaması yapmak olası değildir. Sadece ekonomik veriler ve doğal kaynaklarla bir devletin amaçlarına ulaşması beklenemez ve aynı zamanda dış politikada da askeri gücü ikincil plana atması doğru değildir (Erhan, 2012).

3.1.2. Düşünsel Güç

Güç kavramının uluslararası ilişkiler teorilerinde farklı anlama geldiği dolayısıyla da araştırmacıdan araştırmacıya göre değişebildiği yukarıdaki kısımlarda anlatılmıştı. 16.yy'da İspanya'nın gücü sömürgelerinden ve altın hazinelerinden gelirken, 17.yy'da Hollanda'nın gücü ticaret ve finanstan geliyordu. 18.yy'a gelindiğinde Fransa gücünü kalabalık nüfusundan ve güçlü ordusundan alırken, 19.yy'da Britanya Sanayi Devrimi ve denizlerdeki askeri hakimiyeti sayesinde gücünü maksimize etmişti.

Tablo 2: Lider Devletler ve Güç Kaynakları, (1500-2000)

DÖNEM	DEVLET	ANA KAYNAKLAR
16. yüzyıl	İspanya	Altın külçe, sömürge ticareti, paralı ordular, hanedan bağları
17. yüzyıl	Hollanda	Ticaret, sermaye piyasaları, donanma
18. yüzyıl	Fransa	Nüfuz, kırsal endüstri, kamu yönetimi, ordu, kültür (yumuşak güç)
19. yüzyıl	Britanya	Endüstri, politik uyum, finans ve kredi, donanma, liberal normlar (yumuşak güç), ada konumu (savunması kolay)
20. yüzyıl	ABD	Ekonomik ölçek, bilimsel ve teknik liderlik, konum,

		askeri güç ve işbirlikleri, evrensel kültür ve liberal uluslararası rejim (yumuşak güç)
--	--	--

Kaynak: Nye, J. (2002). *“The Paradox of American Power: Why the World’ Only Superpower Can’t Go It Alone.* United States: Oxford University Press. (Derlenmiştir.)

Peki küresel bilgi çağı olarak adlandırılan 21.yy’da hangi kaynaklar güç sağlayacak? (Nye, 2011, s. XIII). Düz olarak düşünüldüğünde en büyük ordulara sahip olan ülkelerin güçlü olacağı kanısına varılsa da, şuan içerisinde bulunduğumuz bilgi çağında kazanan sadece güçlü orduya sahip olan değil, kazanan güçlü söylemlerle kendilerini ifade edenler olacaktır. Pek tabii bunlar devlet ya da devlet dışı aktörler olabilirler çünkü küreselleşme ve bilgi devrimiyle sivil aktörler günden güne güçlenmektedir.

Görüldüğü üzere uluslararası politikanın hem amaçları hem de araçları zaman geçtikçe farklılaşmaktadır. Materyal gücü açıklarken de belirtildiği üzere realist görüşe göre askeri güç gerçekten önemli olan temel araçtır. Devletler günümüzde hala askeri güç kullanmaktadır fakat son yarım yüzyılda askeri gücün rolünde bazı değişimler meydana gelmiştir. Devletler artık hedeflerini gerçekleştirmek için askeri güç kullanımını daha maliyetli bulmaktadırlar. Stanley Hoffman’ın da belirttiği üzere askeri güç ile başarı arasındaki korelasyon zayıflamaktadır. Peki bunun nedenleri nelerdir? Bunlardan biri, askeri gücün nihai araçları olan nükleer silahların esnemez oluşudur. Her ne kadar 1945’ten beri nükleer silah kullanılmasa da, nükleer silahların yarattığı yıkım ile makul siyasi amaçlar arasındaki orantısızlık liderleri bu tür silahları kullanma konusunda isteksizleştirmektedir. Aynı zamanda savaşta kullanılmayacak kadar maliyetli olması da cabasıdır. İkinci neden olarak ise, milliyetçi halklara hükmetmek için kullanılan konvansiyonel gücün bile maliyetinin artmış olmasıdır. Milliyetçilik çağında bir ülkeyi yabancıların yönetmesi çok daha maliyetlidir. Örnek vermek gerekirse 19.yy’da Britanya Hindistan’ı bir avuç asker ve devlet memuruyla yönetebiliyordu fakat günümüzde düşünüldüğünde böyle bir şey imkansızdır (Nye ve Welch, 2011, ss. 16-17).

Üçüncü neden ise iç kısıtlamalardaki değişimle alakalıdır. Günümüzde özellikle demokrasilerde günden güne artan bir antimilitarizm etiğinin geliştiğini söylemek mümkündür. Güç kullanımı engellenmez fakat liderler için siyasi olarak riskli bir seçim durumuna gelir. Eğer güç kullanımı başka ülkelerin gözünde gayrimeşru ya da haksızsa, demokratik ülkelerdeki siyasi liderler için maliyetli olabilir. Dolayısıyla ahlaki kaygıların da gücün kullanımında etkili olduğu görülmektedir. Gücün rolündeki son değişim ise, sert güç kullanmanın imkansız olduğu olaylardır. Karşılıklı ekonomik bağımlılığın, uluslararası kuruluşların, iletişimin ve uluslararası ötesi kurumların kullanılması bazen sert güç kullanımından daha çok yarar sağlar. Askeri güç uluslararası politikada hala kullanılmaya devam etmekte ve etkili bir araç olmasına rağmen, maliyetinde ve etkinliğinde meydana gelen değişiklikler günümüzdeki uluslararası siyaseti çok daha karmaşık bir hale getirmektedir (Nye ve Welch, 2011, ss. 17-18). Sonuç olarak, anarşik dünya sisteminde materyal gücün faydası reddedilemez fakat düşünsel ve materyal gücün bu kadar zıt kutuplarda olmasına da gerek yoktur. Her iki güç şekli de birbirlerini zenginleştiren, doğayı ve uluslararası sistemdeki güç kaynaklarının fonksiyonlarını anlamda birbirlerinin pekiştiren faktörlere sahiptir (Hall, 1997, s.594). Nye (2002, s.4), ayrımı yapılan sert gücün ve yumuşak gücün birleştirilerek kullanılması gerektiğini ve bu doğrultuda güç uygulanmasından maksimum verim alınabileceğinden bahseder. Bu ortaya çıkan “akıllı güç” sayesinde sahip olunan materyal güçler, yumuşak güç unsurlarıyla birleşerek gücün ana teması olan “karşı tarafın davranışlarında değişiklik yaptırabilme” sağlanmış olur.

Son yirmi yıldır küresel ekonomi, toplum, doğa, çatışma ve politika gibi konularda hızlı ve radikal değişimler yaşanmaktadır. 1989’da komünizmin çökmesi, 2001’de yaşanan terör saldırıları ve 2008’deki küresel ekonomik kriz uluslararası düzenin değişmesine ve yeni global gündemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Bu olaylar ve dönüşümler de dünya politikasında düşünsel gücün ortaya çıkmasına ve günden güne gücünün artmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş sonrası Avrupa Birliği ve dünya arasında düşünsel gücün uygulandığı alanlar “*sürdürülebilir kalkınma*” ve “*insani müdahale*” örnek olarak verilebilir. Her ikisinde de bu fikirler Birleşmiş Milletler (BM) sisteminde çıkmış olup AB anlaşmalarıyla da kabul edilmiştir (Manners, 2009, ss. 2-3). Uluslararası olarak kabul edilen normlar, uluslararası ilişkilerde

uygulanması gereken ve “normal” olarak addedilen fakat itirazların, çekişmelerin en fazla olduğu bir alandır. Normatif güç, sosyal ve ahlaki boyutları olan uluslararası ilişkilerde normal olarak kabul edilenlere şekil verme ya da değiştirme kabiliyetidir (Manners, 2000, s.37). Normatif güç desteklenen ilkeler sayesinde meşru bir hal almıştır. Bu özelliklerin, ilkelerin dünya politikasındaki meşruluğu da uluslararası sözleşmelerden, anlaşmalardan ve özellikle BM’den gelmektedir.

Liberal uluslararası ilişkiler teorisyenlerine göre net olarak güç algısını değiştiren önemli uluslararası olaylardan bahsetmek zordur fakat “*düzgün işleyen demokrasinin varlığı, ülkelerin iç işlerindeki özel düzenlemeler, liberal değerler, karşılıklı ekonomik bağımlılık ve uluslararası kuruluşlar*” güç kavramını “değerler”, “kimlik” gibi alanlara çeken unsurlardır (Barnett ve Duvall, 2005, ss. 40-41). Joseph Nye (2002, ss. 8-10) ise gücü materyal ve ideolojik olarak değil de “sert güç” ve “yumuşak güç” olarak ayırmıştır. Askeri ve ekonomik güç materyal (sert) güç olarak tanımlamıştır. İdeolojik (yumuşak) güç ise, diğer ülkelerin takip etmesini sağlayan, değerlerine özenilen ve daha uzun vadeli olarak tanımlamıştır. Ülkeler tehditle ve ya ödüllere etkilenebilir fakat ideolojik güç ikna kabiliyetinden ve ya etkileyici konuşmalardan çok daha fazlasıdır. Nye, gücü daha çok “akıl çelici, cezp edici” bir yetenek olarak görür ve bunlar sayesinde zor kullanmadan “uysallık ve ya taklit” çerçevesinde ülkeler istediklerini almış olur.

Bir ülke başkalarının gözünde gücünü meşru göstermek istiyorsa, isteklere karşı daha az direnç göstermelidir. Eğer kültürü ve ideolojisi ilgi çekiciyse, diğerleri kendiliğinden isteyerek takip ederler. Demokrasinin değerleri, kişisel özgürlük, popüler kültürdeki genişlik, yüksek eğitim standartları ve uygulanan dış politika (barışı destekleme ve insan hakları) gücün kritik kaynaklarıdır (Viotti ve Kauppi, 2012, ss. 53-54). Kısacası şuan ki küresel bilgi çağında, düşünsel gücün tüm kaynaklarının önemi günden güne artmaktadır. Özellikle sanayi sonrası toplumlarda ve dolayısıyla gelişmiş ülkelerde, güç daha soyut ve daha az zorlayıcı hale gelmiştir. Afrika’nın ve Ortadoğu’nun çoğu kısmı sanayi devrimi öncesi tarım toplumu olarak, zayıf kurumlar ve otoriter yöneticilerle sıkışıp kalmışlardır. Çin, Hindistan, Brezilya gibi yükselen

güçler olarak adlandırılan ülkeler ise endüstriyel ekonomiler olarak Batı'nın yanında ve 21. yüzyılın içerisinde varlıklarını sürdürmektedirler.

3.1.3. Maddesel ve Düşünsel Güç Çerçevesinde Orta Ölçekli Güçler

Sosyal bilimlerdeki birçok önemli kavram gibi “*orta ölçekli güç*” kavramı da farklı bakış açıları ve farklı yorumlamalar sebebiyle bazı teorisyenler tarafından desteklenirken bazıları tarafından eleştirilmiştir. Kavramın tanımı konusunda ortak bir uzlaşıdan bahsetmek güçtür. Orta ölçekli güç statüsünde olan ülkeler bölgesel düzeyden ayrı olarak uluslararası seviyede somut etkileyciliğe sahip, büyük devletlerin arkasında küresel materyal güç kapasiteleri olan ama yine de birçok küçük devletten üst tabakada olan ülkelerdir. Fakat özellikle realist teorisyenler orta ölçekli güçleri, gücün sadece materyal unsurları çerçevesinde tanımladıkları için –piyon ya da bir enstrüman- olarak nitelendirmişler ve politika seçenekleri konusunda kısıtları çok olan aktörler olduklarını dile getirmişlerdir. En iyi ihtimale, orta ölçekli güçleri küresel düzeni etkileyen (anlaşmalarla, güvenlik birliktelikleriyle, uluslararası kuruluşlarla) en kötü ihtimale, uluslararası siyasette zayıf devletler olup güçlü devletlerin yanında yer alarak ya da dengeleme politikasıyla varlığı sürdüren devletler olarak betimlemişlerdir. Genel olarak realizmin orta ölçekli güçlerin uluslararası siyasette aktör olarak rollerinin çok sınırlı olduğu çıkarımı yapılabilir (Manicom ve Reeves, 2014, s.24). Her ne kadar realist düşünürler orta ölçekli güçler hakkında bu kadar olumsuz fikirlere sahip olsalar dahi, orta ölçekli güçlerin dünyadaki siyasi tartışmalara olan ilgisi ve diplomatik önerilerdeki faydaları günden güne artarak devam etmektedir. ABD Milli İstihbarat Ofisinin 2012 yılında yayınladığı “*Global Trends 2030: Alternative Worlds*” raporuna göre ileriki yıllarda birçok orta ölçekli güç sert ve yumuşak güçlerini arttırarak, beklenen diplomatik etkileycilik seviyelerinin üzerinde seyredecektir (ABD Milli İstihbarat Ofisi, 2012, s.20).

Orta ölçekli güç konusu ortaya çıktığından beri tanımlama konusunda problemler vardır. Orta ölçekli güçlerin davranışlarının değişmesinde dört farklı olay belirleyici olmuştur. Bunlar, “İkinci Dünya Savaşı sonrası”, “Soğuk Savaş Dönemi”, “Soğuk Savaş sonrası dönem” ve “şu an ki sistemik belirsizliktir”. Belki de bu yüzden net olarak tanımlanması zordur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avustralya ve

Kanada'nın uluslararası güvenlik bağlamında görüşmeleri sonucu orta ölçekli güç kavramı ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş döneminde ise orta ölçekli güçler anlaşmazlıklarda “arabulucu ve köprü görevi” görmekteydi. Aynı zamanda “barışı koruma ve barış görüşmeleri” yaparak addedilen barış rolünü hakkıyla yerine getirmişlerdir. Hatta bugün bile orta ölçekli güçler arasındaki barış koruma anlaşmaları, büyük ya da küçük güçlerden daha fazladır. Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde ise kontrgerilla hareketi ve istikrar operasyonları gibi yeni alanlarda lider rol oynayarak barış rollerini arttırmışlardır ve bunu Kimyasal Silahlar Konvansiyonu, Koruma Sorumluluğu Doktrini (R2P), Ottawa Kara Mayınları Yasaklanması, Silahlanma Güvenlik Girişimleri (PSI) gibi anlaşmalarla göstermişlerdir (Gilley ve O'Neil, 2014, s. 11). Behringer (2012) “*The Human Security Agenda: How Middle Power Leadership Defied US Hegemony*” adlı kitabında “insan güvenliği” kavramının orta ölçekli güçler tarafından ortaya çıkarıldığının üzerinde durmuştur. Bazılarına göre de orta ölçekli güçler “iklim güvenliği” konusunda uluslararası fikir birliğinin sağlanmasında kilit rol oynamıştır (Chalecki ve Ferrari, 2012, s.129).

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere, orta ölçekli güçlerin tanımlanmasında sadece materyal güç değil, uluslararası siyasette kendilerine biçtikleri roller (kimlik tanımlamaları) ve *uluslararası politika davranışı* da belirleyici olmaktadır. Zira, orta ölçekli güçlerin sahip oldukları gücü açıklarken iki yaklaşımın birleşimi “Positional (materyal, sahip oldukları güç)” ve “Behavioral (davranışsal güç, sürdürdükleri politikalar) olarak açıklamak daha doğrudur. Ülkeleri orta ölçekli güç statüsüne sokan etmenler hem sahip oldukları materyal güçler, hem de uluslararası siyasette kendilerine biçtikleri roller, uyguladıkları politikalar ve yaptıkları çalışmalar bütünüdür. Sahip oldukları materyal güçler bağlamında yükselen ve büyük güçlerin (ABD, Çin, İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya, Japonya ve Hindistan) altında bulunurlar.

Şekil 1: Küme (Cluster) analizine göre Orta Ölçekli Güçler

Kaynak: Gilley B. ve A. O’Neil. (2014). China’s Rise through the Prism of Middle Powers. Gilley B. ve A. O’Neil (Ed.). *Middle Powers and the Rise of China* içinde. Amerika: Georgetown University Press, 2014, 5.

IMF’nin 2012 toplam GSYİH verilerine göre düzenlenen küme analizine göre dünya dört ana gruba ayrılmıştır (şekil 1). Orta ölçekli güçlerin bir araya toplandıkları göze çarpmaktadır. Fakat bunlardan farklı olarak bir üst sıraya çıkan Brezilya ise hala orta ölçekli güç statüsündedir çünkü ekonomik büyüklüğünden daha çok materyal göstergelerde 10. ya da 11. sırada yer almaktadır.

Tablo 3: Orta Ölçekli Güçlerin Kapasiteleri

(Global Sıralama)	Güney Kore	Brezilya	Avustralya	Türkiye	Endonezya	Tayland	Güney Afrika	Malezya
Total GSYİH	12	7	18	16	15	24	25	29
Savunma Harcamaları	12	11	14	15	31	34	35	39

Milli Materyal Kapasite Bileşik Endeksi	8	6	28	12	14	25	31	41
Milli Güvenlik Endeksi	6	20	12	25	33	38	47	34
Bütünleşik Devlet Gücü	13	12	10	28	14	36	29	33
ORTALAMA SKOR	10	11	16	19	21	31	33	35
G20 Üyesi	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet
1989'dan beri BM Güvenlik Konseyinde Bulunma	2	4	1	1	2	0	2	2

Kaynak: Gilley B. ve A. O'Neil. (2014). China's Rise through the Prism of Middle Powers. Gilley B. ve A. O'Neil (Ed.). *Middle Powers and the Rise of China* içinde. Amerika: Georgetown University Press, 2014, 6.

Aynı zamanda orta ölçekli güç kavramıyla bölgesel güç kavramı karıştırılmamalıdır. Bölgesel güç kavramı farklı bir kavramsal çerçevede açıklanmaya çalışılmaktadır. Bazı orta ölçekli güçler bölgesel güç değilken (Polonya ve Kanada), bazı bölgesel güçler (Nijerya ve Etiyopya) orta ölçekli güçlerden değildir (Flemes, 2007, ss. 10-13). Ama genelde orta ölçekli güçler bölgelerinde büyük rol oynarlar. Tablo 3'te de orta ölçekli güçlerin kapasiteleri hem materyal güçler (askeri harcamalar, toplam GSYİH, milli güvenlik) ve davranışsal olarak (G20 üyesi, BM Güvenlik Konseyinde geçici olarak yer alması) gibi kriterlerle oluşturulmuştur. Burada da

görüreceği üzere orta ölçekli güçler maddi güçlerini uluslararası politika davranışları ile de harmanlayarak dünya sisteminde kendilerine farklı bir tabaka yaratmışlardır.

3.1.3.1. Orta Ölçekli Güçler ve Çok Taraflılık

Orta ölçekli güç tanımlamasında “çok taraflılık” çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Orta ölçekli güçler, küresel siyasette işbirliği çerçevesinde ve çok taraflı bir yönde hareket ederler. Çok taraflılık (*multilateralism*) elbette sadece orta ölçekli güçlerin özelliklerinden değildir. ABD de uluslararası sistemde çok yönlü hareket eden devletlerden biridir. Orta ölçekli güçler hem günümüz dünyasına ayak uydurabilmek için hem kendi varlıklarını devam ettirebilmeleri açısından hem de uluslararası düzeni sağlayabilmeleri bakımından çok yönlü politika izlemişlerdir. Her biri farklı rejimlere, bölgelere, güç seviyesine sahip olduğundan, onların çok yönlü politika yürütmelerine fayda sağlamıştır. Hepsinin amacı uluslararası düzeni sağlamak ve güçlendirmektir fakat her biri farklı şekillerde bu hedefine ulaşır. Zaten son yıllarda yaşanan krizlere, patlak veren olaylara, anlaşmazlıklara bakıldığında çok yönlü politika izlemek her devletin izlemesi gereken yoldur. ABD, orta ölçekli güç olmamasına rağmen bunu çok güzel başarmaktadır. İklim değişikliği, karasuları anlaşmazlıkları, kaynak (kullanımı/erişimi) rekabeti gibi alanlarda çok yönlü politikalar izlenmektedir. Örnek vermek gerekirse Kanada bu etkileyciliğini ve otoritesini, işbirliği ve kurala dayalı sistemiyle en efektif arabulucu olarak, kendi materyal kaynaklarıyla (askeri ve ekonomik gücü) değil de düşünsel gücüyle sağlamıştır (Baxter ve Bishop, 1998, ss. 86-87).

Şuan var olan çok taraflı yapılara, kuruluşlara bakıldığında; iklim değişikliği, karasuları anlaşmazlığı, kalkınma yardımları, konvansiyonel silah teknolojileri ve toplu insan hakları ihlalleri gibi alanlarda daha çok faaliyet göstermektedirler. Her ne kadar bu gibi küresel çapta sorunlar olarak adlandırılan alanlarda çalışmalar yapılırsa da sınırlı sayıda ülke efektif yönetim için katkıda bulunmaktadır. Çoğu devlet bünyesinde az sayıda STK bulundurur ya da gerek desteği sağlamaz ve önem vermez. Ancak son yıllarda küreselleşmenin etkisi ve küresel yönetime olan ilgi arttıkça ülkelerin devlet dışı aktörlere verdikleri önem de paralel olarak artmaktadır (Ikenberry, 2015, ss. 405-

408). Her ne kadar orta ölçekli güçler bu konularda daha çok çalışmalar yapsalar da bu meseleler dünyadaki tüm devletleri ilgilendirmektedir.

Orta ölçekli güçlerin, rekabette üstünlük kazanabilmeleri ve bu üstünlük üzerinden küresel ve bölgesel yönetişime katkı yapabilmeleri “*niş diplomasi (niche diplomacy)*” alanlarını belirleyebilmeleriyle ilgilidir. Cooper (1997, s. 4-5) niş diplomasisinin üzerinde çok durmuş ve orta ölçekli güçlerin mevcut sistemde efektif istikrar sağlayıcı rol üstlenebilmeleri için belli başlı alanlarda uzmanlaşmaları gerekir diye açıklamıştır. Geleneksel orta ölçekli güçlerin niş diplomasisiyle başarılı örnekleri mevcuttur. Örnek vermek gerekirse Kanada barışı koruma alanında, İsveç ise dış yardımlar konusunda küresel yönetişimde lider rol üstlenmişlerdir (Behringer, 2003, ss. 2-3). Avustralya da insan hakları, çevresel hedefler, nükleer silahların önlenmesi gibi alanlarda niş diplomasisi çerçevesinde başarılı örneklerdendir. Niş diplomasisi yükselen orta ölçekli güçler için dış politika aktiviteleri bağlamında önemli bir alandır. Bu eksende; Güney Kore’nin Ar-Ge alanında, Brezilya’nın sağlık alanına yaptığı yatırımlar, Türkiye’nin insani diplomasi ve kalkınma yardımları, Meksika’nın küresel çevre politikası alanında yaptığı çalışmalar niş diplomasisine örnektir. Sonuç olarak, tüm bu yapılanlar devletlerin güçlerini ve prestijlerini arttıran unsurlardır. Fakat bu bağlamda özellikle yükselen orta ölçekli güçlerin düzen konusunda daha çok revizyonist değil de reformist bir role büründükleri vurgulanmalıdır. Küresel düzeni güçlendirici ve düzenleyici statüko yanlısı bir tavır sergilemektedirler.

Orta ölçekli güçleri, küçük devletlerden ayıran, onları farklılaştıran bir diğer özellikleri ise güçlü devletlerle bağımlı ilişki geliştirmeleri daha düşük seviyededir. Orta ölçekli güçler belli başlı kapasitelere sahip olduklarından dolayı büyük güçlerin altında ama küçük güçlerin üzerinde bir seviyede yer almaktadır. Orta ölçekli güçler tek başlarına hareket edecek kadar güçlü değildir; fakat milli çıkarlarının peşinden koşamayacak kadar da az güce sahip oldukları söylenemez. Aynı zamanda orta ölçekli güçlerin statükocu politika izledikleri söylenebilir. Bu durum İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır ve uluslararası düzenin sağlanmasına yardımcı olan en büyük destekçilerdir. Büyük güçlerin yokluğunda, orta ölçekli güçler kendi sahip oldukları kapasiteleri sayesinde ortaya çıkan uluslararası problemlerle baş edebilecek güce sahiptir. Sadece hemfikir (*like-minded*) ülkelerle değil sivil toplum kuruluşları ve

kolektif hareketlerle de ekonomik alanda ve işbirliklerinde koalisyonlar yapmaktadırlar. “Cinsiyet ve kalkınma, fikri mülkiyet, tarım, ticaret ve çevre” konularında çalışmalar yapmaktadırlar. Uluslararası gündemde görev odaklı çalışmalar yaparlar. Örnek vermek gerekirse Kanada gündemini “insan güvenliği” paradigması etrafında şekillendirirken, Avustralya bölgesel güç olarak kendini adanmış ve “küresel silah kontrolünü” gündemine almıştır. Dolayısıyla, BM ile sürekli etkileşim halinde oldukları çıkarımı yapılabilir (Manicom ve Reeves, 2014, ss. 29-31).

Kısaca, orta ölçekli güçlerin arabulucu rolünden (özellikle büyük güçlerle) ve köprü görevi (gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında) gördüğünden bahsedilebilir. “Katalizör, kolaylaştırıcı, yönetici” özellikleri sayesinde çatışmaları, anlaşmazlıkları çözebilme kapasitesine sahiptirler. Çok yönlü olmaları, uluslararası sistemde belli konulardaki kati etkileycilikleri “ilke odaklı güçler” olarak da nitelendirilmelerine sebep olmuştur. Bunlara ek olarak liberal demokratik değerleri de desteklemektedirler. Barış inşası, insan hakları ve kalkınma konularına çok destek vermektedirler (Gilley ve O’Neil, 2014, ss. 14-15). Orta ölçekli güçler hem materyal güçlerini hem de ideasyonel güçlerini çok başarılı bir şekilde harmanlayarak güçlerini maksimuma çıkarmaya çalışmaktadırlar. Gücü maddi ve düşünsel olarak ayırmanın ne kadar eksik kalabileceği de “orta ölçekli güçler” çerçevesinde görülmüştür.

3.2. Liberal Dünya Düzeni ve Ortaya Çıkan Yeni Gruplar

Siyasi tarihe bakıldığında uluslararası liberal “proje” kendini zamanla geliştirmiş ve periyodik olarak kendine yeniden şekil vermiştir. Uluslararası liberal düşünceler Wilson ile gelişmiş olup, Roosevelt ve Truman tarafından yeniden çalışılmış ve daha sonra Obama hükümetiyle tekrar bir değişime uğramıştır. Pek tabii bu yaşanan değişimlerde ekonomik, siyasi, teknolojik ve kültürel bağlamda dünyada meydana gelen olaylar, patlak veren krizlerin payı da vardır. Ikenberry (2009, s.71), uluslararası liberal düzeni tasvir ederken “üç ana versiyon” şeklinde kategorize eder. İlki Wilson’un ve Anglo-Amerikan liberallerinin fikirleriyle Birinci Dünya Savaşı sonrasında; ikincisi, 1945 sonrası; üçüncü versiyon ise hegemonya sonrası biçimi ve mantığı hala belirsiz olan liberal enternasyonalizmdir.

Tablo 4: Liberal Dünya Düzeninin Evrimi

Liberal Dünya Düzeni 1.0	Liberal Dünya Düzeni 2.0	Liberal Dünya Düzeni 3.0
Evrensel üyelik, yönetim karakterine ya da yerine bağlılık yok	Batı odaklı güvenlik ve ekonomik sistem	Evrensel faaliyet alanı, ana yönetim kurumlarına yükselen Batı olmayan devletlerin üyeliklerinin artması
Vestfelya egemenliği, uluslararası yasal düzen, devletlerin bağımsızlığı ve müdahale etmeme tanımlamalarının yapılması	Vestfelya egemenliğinin geliştirilmesi, devlet kapasitelerinin daha fazla olması konusunda yasal bağımsızlığın onaylanması	Vestfelya sonrası egemenlik, bağımsız ekonomik ve güvenlik rejimleri
Yatay politik hiyerarşi	Hiyerarşik düzen, Amerikan hegemonyası hükmünde kamusal mallar, ilişkiler, fırsatlar	Hegemonya sonrası düzen, çeşitli gruplardaki devletlerin yönetim kurumlarında yer alması
Uluslararası hukuk çerçevesinde kurallar ve normlar oluşturulması, zorla istek ve telkinlerle küresel kamuoyu görüşü oluşturmak	Hükümetler arası yoğun görüşmeler, karşılıklılık ve pazarlıkla kuralların ve kurumların zorla yaptırımı	Kurala dayalı sistemin genişlemesi, network tabanlı işbirlikleriyle yeni erişim alanları
Dar siyaset alanı, serbest ticaret ve kolektif güvenlik sistemine sınırlamalar	Siyaset alanının, ekonomik düzenlemelerin ve insan haklarının genişletilmesi	Siyaset alanının çok daha fazla genişlemesi

Kaynak: Ikenberry G. J. (2010). The Three Faces of Liberal Internationalism. Alexandroff A. S. ve A. F. Cooper (Ed.). *Rising States, Rising Institutions Challenges for Global Governance* içinde. Amerika: Brookings Institution Press, 2010, 22.

3.2.1. Liberal Dünya Düzeni 1.0

Uluslararası liberal düzen oluşturma çabaları Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Wilson tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Wilson'un görüşüne göre uluslararası düzen, küresel kolektif güvenlik çerçevesinde egemen devletlerin bölgesel barış eksenini etrafında beraber hareket etmesiyle sağlanabilirdi. Serbest ticaret, milli özerklik ve küresel değişim Wilson'un dünya görüşünü destekleyen alanlardı. "Liberal

enternasyonalizm 1.0” genel olarak kolektif güvenlik ve serbest ticaret etrafında şekillenmiştir. Uluslararası işbirlikleri, insan hakları, sosyal korumalar ve ekonomik kalkınma gibi alanlarda çok sınırlı kalınmıştır (Ikenberry, 2010, s. 25).

“*Kolektif güvenlik*” aslında yüzyıllardan beri üzerinde düşünülen bir konudur. Kolektif güvenliğin temel amacı bir merkezi güvenlik organı yeteneğiyle ülkeler arası kuvvet ilişkilerinin düzenlenmesi ve karışıklıkların silahlı çatışmalara dönüştürülmeden çözüme götürülmesidir. Tanım olarak bakıldığında aynı ittifak ya da birlik içerisinde yer alan üyelerin saldırmazlık bağlamında bir iç düzenleme yapması demektir. Aslında daha kapsamlı ve uzun soluklu bir işbirliğine işaret etmektedir (Günyel, 2011, ss. 31-32). Wilson Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra liberal uluslararası düzenin sağlanabilmesi açısından “kolektif güvenlik” kavramının üzerinde çok durmuştur ve “Milletler Cemiyeti’nin kurulması” için de çalışmalarda bulunmuştur. 1919-1920 Paris Anlaşmalarıyla kurulan Milletler Cemiyeti, kolektif güvenlik anlayışına dayanacağından barışa dayalı bir dünya düzeni kurulacak ve savaşlar imkansız olacaktı. (Uluslan, 2008, s. 238).

İkinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesiyle her ne kadar Milletler Cemiyeti başarısız olsa da gelmiş geçmiş en azimli kolektif güvenlik sistemiydi. Çünkü ittifak sistemi bağlamında ilk kez kısmen de olsa evrensel düzeye taşınmıştır. Bu gelişmeyi takiben İkinci Dünya Savaşı sonrasında BM kurulmuştur. Daha önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere BM faaliyetlerine 1945 yılında başlamış olup üyesi olan ulus-devletler temelinde örgütlenmiştir. BM’nin yapısının daha karışık olmasının yanında; insani, sosyal, mali ve ekonomi alanlarını içeren çok geniş faaliyet alanlarına sahip bir örgütlenmedir. Uluslararası güvenlik ile ilgili konularda BM’nin Güvenlik Konseyi organı görev almaktadır. BM devletlerin toprak bütünlüklerini, egemenliklerini ve bağımsızlıklarını *kolektif güvenlik sistemiyle* teminat altına almaktadır. Bunun yanında evrensel barışı tehlikeye atan ülkelere karşı da önleyici müdahalede bulunabilme hakkına sahiptir (Ritzer, 2010, ss. 171-172). İkinci Dünya savaşı sonrasında meydana gelen soğuk savaş dönemindeki iki kutuplu dünya sisteminde oluşturulan NATO ve Varşova Paktı da kolektif güvenlik sistemine verilecek güzel örneklerdendir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle kolektif güvenlik için teşvik edici çalışmalar başlatılmıştır ve bu bağlamda Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ile tüm eski düşmanları bir işbirliği sistemiyle birbirine bağlama fikri ortaya çıkmıştır. İnsan haklarının korunması, ayrımcılık, çocuk, kadın, azınlıklar gibi alanlarda önemli düzenlemeler yapılmıştır (Demir, 2010, ss. 28-30).

3.2.2. Liberal Dünya Düzeni 2.0

1940'larda Amerika kendini liberal enternasyonal projeyi yeniden başlatma pozisyonunda buldu. Roosevelt, büyük güçlerin daha resmi rollerde olabilmesi bakımından bu projeye biraz da realizm ekledi. Bu dönemde Roosevelt hükümetinin barış planları, savaş sonrası serbest ticaret ve büyük güçler işbirliği eksenindeydi. Büyük güçlerin barışı güçlendirmek ve devam ettirmeleri için aynı Wilson'un "tek dünya" sistemini uygulamaya devam ettiler. Liberal enternasyonalizmin bu versiyonu daha Batı merkezli, çok katmanlı ve beklenenden daha kurumsal bir yapıdadır. Avrupa'nın güçsüz durumda olması, Sovyet tehdidi ve yeni kurumların ortaya çıkma ihtiyacı gibi faktörler, ABD'nin direkt olarak hem politik hem de ekonomik yönden yönetici durumuna gelmesini sağlamıştır (Ikenberry, 2010, ss. 27-28).

Daha İkinci Dünya Savaşı bitmeden Batılı devletler özellikle İngiltere ve ABD daha serbest bir uluslararası ekonomi sistemi planlamaya başlamıştı. Çünkü savaş bittikten sonra ticaret ve serbest para akışı önündeki engellerin yeniden ortaya çıkacağı ve "Büyük Bunalımın" yeniden yaşanabileceği korkusu vardı. O yüzden 1944 yılında New Hampshire Washington Hotel'de "Bretton Woods" sistemine geçilmeye karar verildi. Bretton Woods sistemi bir Amerikan-İngiliz birlikteliğinin ürünü olarak ortaya çıkmış olup, birçok temel özelliğe sahipti (Cooper, 1984, ss. 22-23). Bretton Woods sisteminin beş temel unsuru bulunmaktaydı. İlk olarak, her devlet kendi para birimini altına endeksleyecek, altın da ABD doları baz alınarak hesaplanacaktı. ABD, bir ons altın karşılığını 35 dolar olarak belirledi ve ülkeler bu değere göre kendi paralarını endekslemiş oldular. İkinci olarak, her ülkedeki merkez bankası kendi para birimini diğer ülkelerin paralarıyla, artı ya da eksi döviz kurları ekseninde, değiştirmeyi kabul edecekti ve böylelikle uluslararası ticaretin yapılması mümkün olacaktı. Üçüncü unsur ise, döviz kurlarını oluşturmak, denetlemek ve istikrarlı bir duruma gelmesini sağlamak

amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) kurulmuştur. Üye olan devletler rezervlerinden bir kısmını bu kuruluşa yatırdılar. IMF dövizlerin değerini ayarlama yetkisine sahip olmasının yanında, üye devletlere kendi kurlarını istikrarlı biçimde hareket ettirebilmeleri için borç para da verebilen bir kurumdu (Hall vd., 2010, ss. 8-9). Dördüncü olarak, üye devletler uzun vadeli olarak kendi para birimleri üzerindeki kısıtlamalarını-uluslararası ticaret için- kaldırmak için anlaşmışlardı. Son olarak tüm sistemin tamamı ABD dolarını esas almaktaydı. Böylelikle dolar fiili olarak evrensel para birimi haline geldi (Ritzer, 2010, s. 194).

Bretton Woods sistemi hem siyasi hedeflerdeki hem de toplumsal amaçlardaki temel değişimi yansıtmış oldu. Uygulamaya geçilmesiyle birlikte, uluslararası ticarete daha önce hiç görülmemiş bir büyüme kaydedildi ve yükselen küresel ekonomik karşılıklı bağımlılığı içeren bir devir başlamış oldu. Fakat daha sonra 1970'lere gelindiğinde, dolar ciddi şekilde diğer para birimlerine karşı uyumsuzluk yaşadı ve enflasyon farkı oranları döviz kurlarında dengesizlik yarattı. ABD Başkanı Nixon, 1971 yılında altın-dolar konvertibilitesini askıya aldı ve daha sonra 1973 yılında bu sistem çöktü (Gilpin, 2008/2015, ss. 176-177).

Ekonomide ve politik alanda meydana gelen krizler sonucu büyük devletler arasında dengeyi ve eşitliği sağlayacak bir sistem kalmadı. Yeni devletlerin yükselişi ve küresel sistemdeki yeni üyeler, halihazırdaki sistemle ve kurumlarla uyum sağlamadı. Ancak 1945 sonrasındaki liberal düzen beklenen de daha iyi sonuçlandı. Egemenlik kavramındaki eski normların yıkılması, insan hakları normlarının uluslararası alana yayılması gibi durumlar bugünün liberal düzenini oluşturmaya başladı (Ikenberry, 2010, s. 36).

3.2.3. Liberal Dünya Düzeni 3.0

Liberal enternasyonalizm 2.0 içerisinde yaşanan krizler, baskılar ve teşvikler reform ve yeniden yapılanma gereksinimi uyandırmıştır. Daha evrensel ve daha az hiyerarşik yapıya gereksinim duyulduğundan yeni düzen bu yönde ilerlemektedir. Demokrasiye ve uluslararası hukuk kurallarına ihtiyaç da artmıştır. Otorite evrensel kurumlara doğru kaymıştır. BM'de ve özellikle Güvenlik Konseyinde kalıcı üyelik hakkından Japonya, Brezilya ve Güney Afrika gibi yükselen, Batı olmayan ülkelerin de

yararlanması gerektiği gibi düşünceler doğmuştur. G8'in aksine G20 hem gelişmiş hem de yükselen güçleri bünyesinde barındırmaktadır. Çin, Hindistan gibi ülkelerin IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşların yönetiminde aynı ABD ve Avrupa ülkeleri gibi eşit haklara sahip olması gerektiği anlayışı ortaya çıkmıştır. Düzenin tekrar değişmesi, kartların yeniden şuan ki düzene göre dağıtılması gerektiği tartışma konuları arasındadır. Aynı zamanda koruma sorumluluğu (*R2P*) kavramına da gündem güne önem kazanmakta ve bu konuda çalışmalar yapılmaktadır (Ikenberry, 2010, ss. 37-38).

Bretton Woods sisteminin çökmesinden sonra ülkeler sabit kur sistemine geçmişlerdi. Hemen sonrasında yaşanan krizler ve olumsuz gelişmelerden dolayı ekonomide işbirliğini öncelik haline getirmek amacıyla 1975 yılında G7 grubu "*İtalya, Fransa, Almanya, ABD, Kanada, İngiltere ve Japonya*" kurulmuştur. G7 grubundaki ülkeler baskın ekonomik aktörler olmalarının yanında demokrasiyle yönetilen ülkelerden oluşmaktaydı. Grubun amacı devletler arasında işbirliğini sağlamak, uluslararası faaliyetleri arttırmak, global problemler için ortak çözümler üretmek ve gelişmekte olan ülkelerle daha geniş temas ortamı sağlamak, finans ve ticaret sistemini geliştirmek ve zirvelerde alınan kararların uygulanıp, uygulanmadığına dair denetim yapmaktı (Kirton, 2010, ss. 3-4).

Birinci altın çağı olarak nitelendirilen savaş sonrası yeniden yapılanmadan sonra, ikinci altın çağı olarak nitelendirilen küresel ekonomik yönetim kararlarında orta ölçekli güçlerin de yer alması gerektiği düşüncesiyle 1999 yılında Berlin de Kanada'nın fikri olan G20'nin oluşturulmasına karar verildi (Ibbotson ve Perkins, 2010, 34). "Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Güney Kore, Türkiye, İngiltere, ABD" ve Avrupa Birliği (AB) G20'yi oluşturmaktadır. G20'ye dahil olan devletler belirlenirken; devamlılığın sağlanabilmesi için gerekli olan büyüklük, ekonomik yapı, bölgesel ve jeostratejik konumları, global ekonomik yönetimde önemli bir aktör olması, sahip oldukları kapasiteleriyle küresel ekonomik sistemde etki yaratabilecek potansiyele sahip olması gibi kriterler belirlenmiştir. G20'nin iç politikası çok çeşitli konuları- bölgeselcilik, ikili ilişkiler, Kuzey Güney perspektifi, ABD Çin dinamikleri, G20'nin dışında olan ülkelerin yönetim yapılarının G20'yi ne kadar etkilediği- kapsamaktadır (Jongryn ve Brown, 2012, ss. 10-11). G20

grubu, G7, BRICS ve bu iki grup arasında kalan diğer ülkeleri kapsar. G20, G7'ye göre temsiliyeti daha fazla olan ve dolayısıyla daha kapsayıcı ve amaç odaklı sürece sahip kurumdur. G20 üyeleri toplamda dünya nüfusunun yüzde 65'ini, ticaretin yüzde 80'ini ve dünyadaki gayrisafi milli hasılanın yüzde 85'ini kapsamaktadır (Kirton, 2013, s. 4).

2008 yılında ABD ve İngiltere menkul değerler piyasalarında patlak veren küresel ekonomik kriz yükselen piyasalara da hızlıca yayıldı. Bu dönemde yaşananlar yönetim zayıflıkları, “Amerika sonrası düzen”, “Amerikan imparatorluğunun çöküşü”, “çok kutupluluk” gibi ifadelerin ortaya çıkmasına sebebiyet verdi. ABD'nin hem cari açığının hem de ticaret açığının hızla artması, AB'nin euro bölgesindeki mali sarsıntılarla uğraşması gibi durumlardan dolayı başta Çin olmak üzere yükselen ekonomik güçlerin küresel sistemdeki ağırlıklarının artması birçok beklentinin oluşmasına neden oldu. Fakat öncesinde de küresel düzen tartışmaları bağlamında yükselen güçlere bakıldığında, 2006 yılında FED Başkanı Bernanke'nin “merkez-çevre” kavramının şuan ki dünya düzenini almakta yetersiz olduğu, küresel imalat sanayisinin ve sermaye çıkışlarının dahi yükselen güçlere doğru kaydığı, ABD'nin cari açıklarının çok büyük miktarlara ulaştığı bir çağda daha açıklayıcı bir paradigmanın ortaya çıkması gerekliliğini içeren konuşması dikkat çekicidir. Dolayısıyla sonrasında da yaşananlar, dünya sisteminin artık “merkez-çevre” modelinden “çok kutupluluk” eksenine doğru evrilmesi gerektiğini doğrulamıştır (Ünay ve Kayıkçı, 2013, ss. 261-262).

21.yy çok farklı, dengelerin değiştiğinin gözle görülür hale geldiği ve bunun reddedilemeyeceği bir dönemdir. Tek kutuplu bir dünya düzeninden yavaş yavaş çıkılmış adeta bir güç kayması yaklaşımı; üretim, ticaret, finans gibi unsurların doğru eksenine doğru evrilmiştir. Jim O'Neill tarafından Goldman Sachs bünyesinde bu yükselen ekonomilere “BRIC” (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) adı verilmiştir (Cooper ve Flandes, 2013, s. 945-946). 2008 yılından beri BRIC grubu zirveler düzenlenmektedir. Daha sonra 2011 yılında gruba Güney Afrika'nın da katılımıyla “BRICS” adını almıştır (Ferdinand, 2014, s. 376). BRICS ülkeleri orta ve uzun vadede büyüme ivmesi, gelir artışı beklenen ulusal ekonomilerin sınıflandırmasıdır (Ünay ve Kayıkçı, 2013, s.259-261). BRICS ülkeleri 2013 yılından beri G20 toplantılarına katılmaktadırlar ve bakanlık düzeyinde toplantılar gerçekleştirmektedirler. Ticaret, sağlık, enerji ve tarım konularına odaklanmışlar ve 2012 yılında BRICS Kalkınma

Bankası fikrini ortaya çıkartmışlardır. Bu banka, Dünya Bankasına alternatif olarak yükselen ekonomilere destek verecek niteliktedir (Ferdinand, 2014, s. 377).

150 yıl sonra ilk defa, gelişmekte olan ülkeler arasında lider rol oynayan ekonomilerin (Brezilya, Çin ve Hindistan) toplam GSYİH'ları gelişmiş ülkelerin toplam GSYİH'ına eşit olmuştur. BRICS ülkeleri diplomatik bir gruplaşma değil de ortak ekonomik çıkarlara sahip olan ülkelerin bir araya geldiği bir gruptur. G7 büyük ve zengin ekonomilerden oluşurken, G77 fakir gelişmekte olan ülkelerin uluslararası ticaret birliğidir, BRICS grubuyla da büyük yükselen güçleri bir araya gelmiştir. BRICS ülkelerinin en büyük ortak ilgileri ise G7 ülkelerine rakip olup, güç paylaşımından pay almaktır. (Thakur, 2014, s. 1791-1792). Global olarak baktığımızda BRICS ülkeleri büyüyen ekonomik güçleriyle uluslararası karar verme süreçlerinde ağırlıklarını arttırdılar. Uluslararası arenada daha aktif rol almaya başladılar. BRICS grubu, yükselen güçlerin gelişmiş ülkelere karşı kendilerini temsil edeceği bir platform haline geldi. Kendi seslerini, isteklerini, görüşlerini duyurabilecekleri yeni bir platform oldu. (Haibin, 2012, s. 5-6).

Ancak tüm bunların yanında BRICS grubunu homojen olmadıkları ve bu durumda ileriki yıllarda büyük gelişme gösteremeyeceklerine dair de eleştiriler mevcuttur. Bazı araştırmacılar BRICS grubunu bir arada tutan tek faktörün GSYİH ve büyüyen ekonomi oranları olduğunu savunmaktadır. BRICS ülkelerinin uyguladıkları politikalara bakıldığında demokrasi bağlamında ortak bir politika uygulamaları beklenemez. Çünkü üç ayrı demokrasiyle yönetilmektedirler. Çin, Hindistan ve Rusya'nın her birinin uyguladığı farklı siyasi rejimler vardır. Ayrıca bu ülkelerin ekonomilerinin büyüme şekilleri de farklılık göstermektedir. Brezilya, Rusya ve Güney Afrika mineral ve enerji ihracatı yaparken, Çin ve Hindistan düşük işçi maliyetleri sayesinde tekstille ekonomilerini geliştirmektedirler (GovInn, 2014, s. 2-6). BRICS ülkelerinin ekonomik performanslarına da bakıldığında Çin ve Rusya'nın yıllardır cari fazla verdiği göze çarpmaktadır. Çin'in asıl stratejisi ihracatla büyümektir ama bunun karşılığında yerel tüketim düşük seviyededir. Rusya'nın da stratejisi enerji ihraç etmesidir. Çin ve Rusya'nın aksine Hindistan'ın ekonomik büyümesi sermaye ithaliyle desteklenmektedir. Bu yüzden Hindistan cari açık vermektedir. Aynı şekilde Brezilya ve Güney Afrika da uzun yıllardır cari vermektedir (Schrooten, 2011, s. 18-22). Yani

görüldüğü üzere hem siyasi alanda hem de ekonomik alanda grup olarak tek bir duruşları yoktur. Fakat yükselen güçler olarak gelişmiş ülkelerin karşısında dünya sisteminde hak talep etmeleri, seslerinin duyurmaya çalışmaları bakımından güçlü bir platform olduğu söylenebilir.

Küresel düzenin yeni ortaya çıkan önemli gruplaşmalardan biri de “IBSA” (Hindistan, Brezilya, Güney Afrika)’dır. 2003 yılında kurulan IBSA’nın kurulma fikri Güney Afrika Başkanı Mbeki’den gelmiştir (Flemes, 2009, s. 402). Bu ülkelerin liderlerinin amacı ticaret konusunda bir politik koordinasyon sağlamak ve küresel arenada güvenlik sağlamaktır. IBSA; “tarım, iklim değişikliği, küresel ısınma, sosyal konular, sağlık, turizm, enerji, ulaşım, bilgi toplumu, bilim, teknoloji, eğitim, kültür, yatırım” alanlarında 14 tane çalışma grubu oluşturmuştur. IBSA’nın güçlü bölgesel liderlik rolü, üyelerinin stratejik pozisyonlarından da -*Güney Asya, Güney Amerika, Güney Afrika*- kaynaklanmaktadır. Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika’nın büyüyen bir ekonomik birliktelikleri vardır ve geleneksel coğrafi arka planlarından dolayı da etkileme güçleri oldukça fazladır. Bu üç ülkede de böyle olunca “bölgesel piyasalar”, “doğal kaynaklar” ve “siyasi etkileme gücü” gibi alanlarda grup içinde de bir rekabet ortaya çıkmaktadır (Vieira ve Alden, 2011, ss. 507-508).

IBSA ülkeleri her ne kadar farklı kıtalarda bulunsalar da “kolonializm” ve “sosyal ekonomik eşitsizlik” gibi birçok konuda aynı dünya görüşüne sahip olduklarını dile getirmektedir. Bu ülkelerin G7/8, Dünya Ekonomi Forumu gibi toplantılara çağırılmaları yayılan ve sürekli artan bir tanınma seviyesine geldiklerini göstermektedir. Batılı güçler de IBSA ülkelerinin herhangi bir bölgede kriz olduğunda, güvenlik ve siyasette sorumluluk alması gerektiğinin üzerinde durmuşlardır. Çünkü bölgelerinde ekonomik ve askeri açıdan diğer ülkelere göre daha dominant yapıdadırlar. Brezilya, Güney Amerika’da pragmatik aktiviteler şeklinde yumuşak güç uygulamaktadır. Venezuela, Paraguay, Bolivya, Kolombiya, Haiti gibi birçok ülkeye hem insani hem politik krizler bağlamında yardımlarını esirgememiştir. Özellikle 2010 yılında Haiti’de yaşanan depremde önemli bir liderlik rolü üstlenmiştir (Soares De Lima ve Hirst, 2006, s. 32). Güney Afrika’nın rolüne bakıldığında, yumuşak gücü “pan-Afrikanist” ideoloji olarak uygulamaya çalışmışlardır. Güney Afrika Mbeki zamanında hayli büyüme kaydetmiş ve bunun yanında “Afrika Rönesansı” söylemleriyle de pan-Afrika

anlayışının yeniden canlanmasına sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla da Mbeki'nin amacı bu anlayışla kendi liderliğini yasallaştırmaktı. Fakat bunların yanında Güney Afrika'nın Zimbabve problemini güçlü bir şekilde yönetememesi Kuzey ülkeleri tarafından çok eleştirildi ve sonuç olarak Güney Afrika'nın gücü, etkisi sorgulanmaya başladı (Van der Westhuizen ve Grimm, 2014, ss. 174-175). Hindistan'ın Güney Asya'daki rolüne bakıldığında ise yumuşak güçten ziyade hedeflerine, amaçlarına ulaşabilmek için sert güç kullandığı göze çarpmaktadır. Hindistan diplomasisinin dış politikadaki amacı nükleer güç statüsünde uluslararası alanda tanınırlık kazanmaktı ve 2008'de de ABD sonunda nükleer işbirliğini onaylamıştır. Her ne kadar uyguladıkları stratejiler, yollar ve amaçlar farklı olsa da Hindistan'ın diğer IBSA ülkeleriyle kıyaslandığında bölgesel etkileyciliğini kullanarak çıkarlarını elde etme konusunda daha yetenekli olduğu görülmektedir (Vieira ve Alden, 2011, s. 521). Sonuç olarak, günümüz şartlarındaki güç tanımı geçmiş bölümlerde de yapıldığı üzere eldeki materyal gücü, yumuşak güçle harmanlayarak maksimum seviyeye çıkartılarak uygulanan gücün daha uzun vadeli olduğu açıklanmıştır. IBSA grubuna da bu doğrultuda bakıldığında hem komşularıyla ilişkileri bakımından, hem de patlak veren krizlerde üstlendiği lider rolle Brezilya geleceği en parlak ülke olarak gözükmektedir.

3.3. Orta Ölçekli Güçler ve Sınıflandırılması

Küresel düzenin değişmeye başlamasıyla ortaya çıkan gruplaşmaların hemen hemen hepsi farklı özellikleri, farklı amaçları, farklı misyonları olan gruplardır. Diğer bölümlerde de anlatıldığı üzere, bu doğrultuda ilk önce en genel kapsamlı olan G20 grubu ortaya çıkmıştır. G20 grubu çok farklı özelliklere sahip ülkeleri kapsadığından dolayı belli bir zaman sonra bu gruptaki ülkeler kendi aralarında tekrar bir gruplaşmaya gitmişlerdir. Sonuç olarak G20 içerisinde G7, BRICS ve MIKTA grupları oluşmuştur. Ancak bu gruplaşmalar ortaya çıkarken G20'den sonra gelişmiş ülkelerin bir arada olduğu G7, daha sonrasında yükselen güçler olarak adlandırılan BRICS grubu ve geriye kalan ülkeler de birleşip MIKTA grubunu kurmuşlardır. Şu bölüme kadar G20, G7 ve BRICS gruplarının oluşumun süreçleri, kapsadıkları konular ve ülkeler değişen küresel düzen ve bu değişime götüren olaylar çerçevesinde irdelenmiştir. Bunların yanında BRICS grubundan da önce kurulmuş olan IBSA grubu da ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu bölümde de geçmiş bölümlerde güç çerçevesinde tartışılan "orta ölçekli güçlerin" ilk

başta gruplandırılması yapılacak ve daha sonra tezin de asıl konusu olan MIKTA grubu ayrıntılı olarak irdelenecektir.

Orta ölçekli güçler sahip oldukları uluslararası güç, kapasite ve etkileycilik, dünya sistemindeki uyumluluk ve istikrar anlayışlarıyla büyük güçler ne de küçük devletler kategorisine girebilmektedirler. Fakat ülkeleri orta ölçekli güçler olarak sınıflandırmak yine eksik kalmaktadır. Bu sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmadan önce orta ölçekli güçler olarak adlandırılan ülkeler “Avustralya, Kanada, Norveç ve İsveç”di. Fakat sonrasında kendilerini geliştiren ve diğer ülkelere sıyrılan “Arjantin, Nijerya, Malezya, Türkiye” gibi daha birçok ülke de orta ölçekli güçler grubuna girdi. Sonuç olarak, bu kalabalık ortamda ve farklı özelliklere tekrar bir ayırım getirildi. Orta ölçekli güçler, “geleneksel orta ölçekli güçler” ve “yükselen orta ölçekli güçler” olmak üzere iki ayrı gruba ayrıldı. Peki bu ayırma götüren özellikler neydi? Gerçekten bu ayırma gerek var mıydı? Bu sorular cevaplanmadan önce orta ölçekli güç kıstaslarına bakmak daha doğru olacaktır. Kesin, belli başlı kıstasları olmamakla beraber; devlet kapasitesi, dünya düzenindeki yeri, devlet-toplum yapısının normatif birlikteliği, ülkelerin ilgi alanları, politika yapıcılarının rolü ve etkileyebilirliği gibi kriterlerin birleşimi sonucu orta ölçekli güç tanımı yapılabilir. Liberaller (Cooper, Higgott, Nossal) orta ölçekli güçlerin dış politikalarına vurgu yaparken, realistler (Holbraad) devlet kapasitesine, neo-Gramsciler (Cox, Neufeld) küresel politik ekonomi bağlamında dünyadaki yerlerine bakmaktadırlar (Jordaan, 2003, ss. 165-166).

3.3.1. Geleneksel Orta Ölçekli Güçler

Kanada, İsveç, Avustralya ve Norveç gibi ülkeler Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkmış olan ve dönemin şartları itibariyle orta ölçekli güçler olarak adlandırılan grupta yer almaktaydılar. Ancak Soğuk Savaş sonrasında yaşanan krizler, patlak veren olaylar gereği bazı ülkeler ön plana çıktılar. Ne büyük güçler ne de zayıf güçler grubuna dahil olamayan bu devletlere de orta ölçekli güçler denildi. İşte o zaman orta ölçekli güçler arasında bu ayırım ortaya konuldu. Geleneksel orta ölçekli güçlerin dünya düzeninin devam etmesine yardımcı olan ve istikrarın devam etmesini sağlayan bir işlevi vardır. Liberal uluslararası düzeni sağlarken “katalizör”, işbirliği yapılacağı zaman “kolaylaştırıcı”, bölgedeki normlarla ya da uygulamalarda sorun çıktığında

“yönetici” rolüne bürünürler. Yani reformlar içermeyen, olması gereken düzeni devam ettirmeyi sağlayacak güçlerdir. Çünkü eğer büyük küresel değişimler yapmaya çalışılırsa, sınırlı kapasiteleri küresel istikrarsızlıkla daha kırılğan bir hala gelebilir (Jordaan, 2003, s. 169). Orta ölçekli güçler doğaları gereği hem kendi varlıklarını sürdürebilecek hem de kalkınma bağlamında etkileyebilecek potansiyeli olan ülkelerdir. Ancak tek başlarına gelişmelerdeki kritik kararları verebilecek onları yönlendirebilecek kadar da güçlü değillerdir. O yüzden geleneksel orta ölçekli güçlerin de yaptığı gibi küresel yönetim konularında işbirliği katkılarıyla destek verirler. Kendi aralarındaki farklılık da sahip oldukları materyal kapasiteyle ortaya çıkmaktadır. Sahip oldukları materyal (askeri güç, büyüklük, nüfuz) kapasiteler arttıkça uluslararası ilişkiler ile ilgili konularda katılım ve işbirliği istekleri de o oranda artmaktadır (Wang ve French, 2013, s. 990).

Tablo 5’te görüldüğü üzere net bir şekilde geleneksel ve yükselen orta ölçekli güçler ayrımı yapılmıştır. Dünya ekonomisindeki yerleri, bölgesel etkileycilikleri ve oryantasyonları gibi kriterlerle hem yapısal hem de davranışsal olarak farklılıkları gösterilmiştir.

Tablo 5: Yükselen ve Geleneksel Orta Ölçekli Güçler Ayrımı

	<i>“Geleneksel Orta Ölçekli Güçler”</i>	<i>“Yükselen Orta Ölçekli Güçler”</i>
	YAPISAL FARKLILIKLAR	
Demokratik Gelenek	İstikrarlı sosyal demokrasiler	Kısmen istikrarsız, son dönemlerde demokratikleşme yolunda fakat demokratik olmayan taraflar da bulunmakta
Orta Ölçekli Güç Olarak Çıkış Dönemi	Soğuk Savaş zamanı	Soğuk Savaş sonrası
Dünya Ekonomisindeki Yeri	Merkez	Yarı-çevre

Zenginliğin Yurtiçi Dağılımı	Oldukça eşit	Eşit değil
Bölgesel Etkileycilik	Az	Yüksek seviyede
	DAVRANIŞSAL FARKLILIKLAR	
Bölgesel Oryantasyon	Oldukça düşük	Kısmen yüksek
Bölgesel Entegrasyon ve İşbirliğine Yatkınlık	Çelişkili, Kararsız	İstekli (özellikle liderlik rolü)
Küresel Değişime Karşı Olan Davranışlar	Yatıştırıcı, Meşrulaştırıcı	Yenilikçi(reformcu) ve meşrulaştırıcı, statükocu
Uluslararası Kimlik Yapısının Amacı	Bölgede güçlü olmaktan uzak	Bölgede güçsüz olmaktan uzak

Kaynak: Jordaan, E. (2003). “The Concept of a Middle Power in International Relations: Distinguishing Between Emerging and Traditional Middle Powers”, *Politikon*, 30.1., s. 168.

3.3.2. G20 Yükselen Orta Ölçekli Güçler Olarak MIKTA

Yükselen orta ölçekli güçlerin aslında hem bölgelerinde hem de küresel ölçekte yapabilecekleri faaliyetler çok dikkate alınmamaktadır. Fakat yükselen orta ölçekli güçler, hem bölgelerinde hem de küresel sistemde stratejik roller üstlenebilecek önemli potansiyellere sahiptir. Bu grubun değişen ve gelişen küresel sistemde etkin rol oynayabilmesi sahip olduğu dört temel unsurla ilişkilidir. Bu unsurlardan ilki hem bölgesel hem de küresel alanda “rol model” olma kapasiteleriyle alakalıdır. Bu da ekonomik kalkınma ve demokratik performansları olmak üzere iki faktöre göre belirlenir. Bu duruma en güzel örnek 50 milyon nüfusa sahip olan Güney Kore’dir. Uzun süren otoriter rejimden sonra, diğer yükselen güçlerin aksine, son otuz yılda liberal demokrasiyi çok güzel bir şekilde ülke içerisinde güçlendirmiştir. Güney Kore’nin kalkınma performansları uluslararası çapta dikkat çekmiş ve kişi başına düşen gelirden 25,000 ABD dolarına ulaşmıştır (Shin, 2015, ss. 4-8). Güney Kore örneği sayesinde, rol model ve yönetim kapasiteleri sebebiyle yükselen orta ölçekli güçlerin geleneksel orta ölçekli güçlere dönüşebileceği de gösterilmiş olmaktadır. Meksika ve Endonezya da son yıllarda önemli ekonomik kalkınmalar gerçekleştirememese de politik

rejimlerinin otoriter sistemden çok daha açık ve kısmen demokratik politikalara evrilmesi sebebiyle çarpıcı örneklerdendir (Öniş ve Kutlay, 2016, s. 6).

İkinci unsur ise “*kapsayıcı ve akıllı koalisyonlar kurabilme kapasiteleri*”ne sahip olmalarıdır. Keohane (1969, 296) orta ölçekli güçlerin uluslararası sistemde etkin olabilmeleri için işbirlikleri ve ittifaklarla hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu alanda (ittifak mantığı açısından) yükselen orta ölçekli güçler ve geleneksel orta ölçekli güçler ayrılmaktadır. Diğer bölümlerde de bahsedildiği üzere geleneksel orta ölçekli güçler, liberal düzeni meşrulaştırıcı ve güçlendirici bir tutum izlerken, yükselen orta ölçekli güçler reformist, statüko yanlısı bir role bürünmüştür. Buna ek olarak yükselen orta ölçekli güçler, büyük güçlerle alternatif işbirlikleri kurma konusunda daha istekli davranmaktadır. Çok taraflılık konusuna daha eğilimli, sıkı ve efektif işbirlikleri konusunda özellikle G20 gibi uluslararası platformlarda daha çok çaba sarf etmektedirler (Öniş ve Kutlay, 2016, ss. 7-8). Üçüncü unsur ise, dış politika yapımında “*beklenti-kabiliyet dengesini*” iyi kurabilmeleriyle ilgilidir. Ravenhill (1998, s. 311), sahip oldukları kapasiteler ile amaçlarını ve hedeflerini birbirleriyle aynı doğrultuda götüren devletlerin geniş yönetim kapasitesine sahip olduklarını belirtmiştir. Yükselen orta ölçekli güçler bu güç yapısına sahip olduklarından dolayı daha aktif rol oynayabilmektedir. Eğer yükselen güçler kapasitelerini ve hedeflerini senkronize edip, efektif dengeleyici rol üstlenmeye devam ederlerse işbirliği odaklı çok yönlü küresel düzende güçlerini arttırabilirler. Son unsur ise yükselen orta ölçekli güçlerin, geçmiş bölümlerde anlatıldığı üzere, “*niş diplomasi (niche diplomacy)*” alanlarını belirleyebilmeleriyle ilgilidir. Niş diplomasisi sayesinde, özellikle yükselen orta ölçekli güçler, uluslararası arenada ön plana çıkmış ve kendilerini gösterebilme fırsatı yakalamışlardır.

3.3.2.1. Analiz Çerçevesi: MIKTA ve Küresel Yönetişim

21. yy’da özellikle G20’den sonra birçok gruplaşmanın meydana geldiği geçen bölümlerde de söylenmişti. Ülkeler her daim grupların içerisinde yer almak isteyip, işbirlikleri yaparak küresel sistemde yer almaya ve söz sahibi olmaya çalışmışlardır. Bu doğrultuda “yükselen orta” olarak küresel ekonomide pek çok rapor hazırlanmıştır. Goldman Sachs “Next 11” (Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Kore, Meksika, Nijerya,

Pakistan, Filipinler, Türkiye, Vietnam) adıyla bu ülkeleri ekonomik gidişatları aynı eksende olduğu çıkarımıyla bir araya getirmiştir. Yatırım endüstrisinin “yeni orta” olarak nitelendirdiği iki grup ise CIVETS (Kolombiya, Endonezya, Vietnam, Mısır, Türkiye) ve MIKT (Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye)’den oluşmaktadır. Ekonomik büyüklüklerinin yanında orta ölçekli güç olarak çalışma şekillerine göre bu gruplar bir araya getirilmiştir. Next 11 ve diğer benzer gruplar küresel sistemde “*rise of the rest*” olarak da nitelendirilmektedirler (Cooper, 2013, s. 969). Yine “Middle 7” (Kanada, Avustralya, Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye, Arjantin) grubu diğer küçük gruplardan ayrı olarak kurulmuştur. Middle 7, 2010 verilerine göre dünya GSYİH’sının yüzde 10.6’sına ve dünya popülasyonunun 8.4’üne sahip olan bir gruptur. GSYİH ve popülasyon bağlamında G7 ve BRICS grubuyla kıyaslandığında; sırasıyla G7 grubu 38.9, 25.9, BRICS ise 10.8 ve 42.3 oranlarına sahipti. 2008 yılında Goldman Sachs bu yedi ülkeden dördünü (Meksika, Endonezya, Kore, Türkiye) BRIC grubunun “gelecek nesil (*next generation*)” (yüksek büyüme ve geniş büyüyen piyasalar) olarak nitelendirmiştir. Daha sonra yeni akronim vererek “MIST” grubuna çevirmiştir (Cooper ve Jongryn, 2012, s. 110).

2013 yılında kurulan orta ölçekli ülkelerin oluşturduğu “MIKTA” (Meksika, Endonezya, Kore, Türkiye, Avustralya) ise, informal ve düşük profile sahip bir forum olmasına rağmen ortak amaçları küresel arenada kendi çıkarlarını korumak ve aynı zamanda bu çıkarlar için hizmet etmektir. Orta ölçekli güce sahip olan ülkelerin bir araya geldiği grup olmasından ziyade, MIKTA ülkelerini bir arada tutan 5 temel ilgi alanıdır. Bunlar; “*G20 yönetişimi, BM reformları, iklim değişikliği, nükleer silahsızlanma ve demokratikleşmedir*” (Snyder, 2013). MIKTA ülkeleri son dönemde bölgelerinde güç kazanmaları sayesinde dikkat çekmişlerdir. Bu grubu oluşturan ülkelerin ortak özelliklerine baktığımızda G20 üyesi, gelişmekte olan ülke statüsünde olmaları, çoğulcu bir sistemle yönetilmeleri, açık ekonomi yapısını benimsemeleri, hızlı büyüme oranlarına sahip olmaları, özellikle 2008’den sonra ihracat bağımlısı haline gelmeleri ve krizden sonra yabancı yatırım miktarının artması, enerjiye özellikle yenilenebilir enerjiye önem vermeleri şeklinde sıralanabilir (Karagöl, 2014, s. 1-5). Tüm bu ortak özelliklere ortak amaç ve çıkarlara rağmen pek tabii farklı oldukları birçok nokta da vardır. Ancak, her ülkenin farklı dini inanca sahip olması, her birinin

farklı kıtalarda yer alması, farklı ekonomik grup ve zirvelere üye olmaları MIKTA ya üye olan ülkeleri uzaklaştırmamış aksine multi-kültürel yapısı sayesinde kıtalararası entegrasyonun artmasını sağlamıştır.

Küresel yönetişime katkı bağlamında MIKTA grubuna genel olarak bakıldığında ise sürekli yeni fırsat arayışları içerisinde oldukları görülmektedir. Uluslararası ekonomik işbirliği konusunda; finansal kurumların etkinliğinin artırılması, finansal güvenlik ağlarında bölgelerinde önemli rol oynamaları ve bölgelerinin çıkarlarını, isteklerini G20 gibi bir küresel yönetim forumunda dile getirebilmeleri bakımından önem teşkil etmektedirler. Ekonomi-güvenlik bağlamında işbirliği konusunda da MIKTA ülkelerine düşen sorumluluklar vardır. Örneğin siber güvenlik, besin güvenliği, iklim değişikliği, deniz ortamı ve çevresi gibi son yıllarda büyük sorunlar teşkil eden, çözümü uluslararası boyutlarda olan bu konular MIKTA'nın çalışma yaptığı alanlardır. Bu konularda zirveler düzenleyip, her yıl devamını getirmeye çalışmaktadırlar. Bunların yanında MIKTA, küresel güvenlik bağlamında da işbirliği içerisindedir. BM'nin çalışma alanları olan silahsızlanma, çatışma önleme ve insan güvenliği gibi konulara öncelik vermektedir. Suriye krizini örnek vermek gerekirse Türkiye'nin bu konuda önemli bir arabulucu rolü vardı. Libya olayında, Endonezya aynı şekilde BM barış gücünün önemli destekleyicilerinden biriydi. MIKTA ülkeleri çok uluslu güvenlik meselelerinde özellikle BM kanalıyla, karışıklıkların çözülmesi için her türlü yardımı yapmaktadırlar (Jongryn, 2015, s. 3-9).

MIKTA ülkelerinin her birinin çok taraflılık ekseninin gelişmesinde önemli rolü vardır. Kore'nin uluslararası politikada hatırı sayılır bir öneminin olmasının yanında uluslararası düzenin sağlanması ve barış gücüne yaptığı katkıları arttırmaktadır. Çin ve Amerika arasında adeta bir diplomatik köprü rolü üstlenmiştir. Endonezya ise bulunduğu jeopolitik durum itibarıyla "dinamik denge" durumundadır. Güney Çin denizindeki denizcilik anlaşmazlıklarında kilit arabulucu rolündedir. Türkiye ise uluslararası anlaşmazlıklarda (İsrail-Suriye, Lübnan hükümeti-Hizbullah, Amerika-İran, Afgan Hükümeti-Taliban) arabulucu rolündedir. Bu bağlamda uluslararası alanda "uyumlu diplomasi" benimsediği söylenebilir. Meksika tam olarak küresel ilişkilerde önemli rol oynamasa da uluslararası iklim görüşmelerindeki rolü yadsınamaz. Avustralya da aynı Güney Kore gibi uluslararası düzenin güçlenip devam etmesi için

çok büyük çaba sarf etmektedir. Siber güvenlik ve deniz güvenliği gibi konulardaki çalışmalara ağırlık vermiştir (Wright, 2015, s. 21-27). Kısacası, MIKTA ülkeleri bireysel olarak hareket edip, birbirleriyle koordineli ve işbirliği içerisinde sorunlara yaklaşmaktadırlar. MIKTA grubu etkili bir arabulucu, birçok kurum ya da ülkeyle köprü görevi gören ve bunlar sayesinde küresel yönetim sisteminde kendi statülerini güçlendiren ülkelerden oluşmuştur. Tüm bu gösterdikleri çabalar birbirlerini tamamlamakta ve toplamda uluslararası düzeni güçlendirmektedir.

MIKTA'nın ilk ortaya çıkması "*rise of informals*" (enformel grupların yükselişi) başlığı altında olmuştur. İlk başlarda her ne kadar uluslararası zirvelerin dışında bırakılsalar da zaman geçtikçe yaptıkları çalışmalar ve projeler sayesinde kendilerini küresel arenada kabul ettirmeye başlamışlardır (Cooper, 2015, s. 99). Asıl önemli nokta ve ana amaçları olan küresel alanda kendilerine rol biçme, yer bulma misyonlarını ise gün geçtikçe arttırdıkları görülmektedir. Gerek bölgelerinde sahip oldukları statüler ve liderlik rolleri gerekse uluslararası alanda sahip oldukları arabuluculuk rolleriyle gelecekte uluslararası düzen için vazgeçilmez aktörler olacakları söylenebilir. Grubun multi-kültürel karaktere sahip olması, demokrasi bağlamında ortak bağlılıklarının olması, serbest piyasa ekonomisini ve adil küresel yönetişimini benimsemelerin dolayı uluslararası alanda bir mikrokozmo olarak adlandırılabilir (Çolakoğlu, 2015, s. 2). Her ne kadar MIKTA gruplaşması uluslararası düzenin ve küresel yönetişimin sağlanması açısından önemli olsa bu konuda yapılan çalışmalar, analizler çok yetersizdir.

Bu bölümde güç kavramı açıklanmaya çalışılmış; materyal ve ideolojik güç olarak ayırım yapılarak bu bağlamda orta ölçekli güçler irdelenmiştir. Yükselen orta ölçekli güçler olarak nitelendirilen MIKTA, ilk bölümde açıklanan küresel yönetim kavramıyla birleştirilerek son bölümde ülkelerin tek tek analizleri yapılacaktır. Yükselen orta ölçekli güç kavramı küresel yönetişimde düşünsel-davranışsal boyutuyla karşılaştırılacaktır. İlk olarak bu grubun sahip olduğu en önemli özellik olan çok taraflılık ilkesiyle analize başlanacak daha sonra kalkınma amaçlı işbirliği, iklim değişikliği çerçevesinde ülkelerin analizleri devam edecektir. En son ise bu analizlerin sonucu ve ek çalışmalarla Türkiye'nin bu grup içerisindeki yerine vurgu yapılacaktır.

Kısacası, MIKTA grubunun küresel yönetiminde kendilerine yaptıkları “rol tanımlamalarının” neler olduğu ve pratikte nasıl uygulandığı soruları değerlendirilecektir. MIKTA ülkeleri yükselen orta ölçekli güçler ve geleneksel orta ölçekli güçler ayrımı yapılırken kullanılan revizyonist ve statükocu kavramlarını ne kadar taşıyorlar? Diğer bir deyişle, MIKTA ülkelerinin mevcut küresel düzene ve küresel yönetişimin kurumlarına yaklaşımları nasıl açıklanabilir? Amaçladıklarına, hedeflediklerine ve misyonlarına yaptıkları çalışmalar ve projelerle ne kadar yakınlar? Sadece söylem niteliğinde mi kalmıştır yoksa gerçekten uluslararası düzenin sağlanmasında çalışmalar yapılmış mı? Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere “niş diplomasisi” bağlamında küresel yönetişimin hangi alanlarında ve hangi ülkeler lider rol üstlenmiş ve bu alanda hangi çok taraflı girişimler yapılmıştır? Bu anlamda MIKTA grubu ülkelerinin küresel yönetiminde “ortak” rol tanımlamasından ve ortak “düzen” anlayışından bahsetmek ne kadar mümkündür? Türkiye’nin orta ölçekli güç yaklaşımı çerçevesinde diğer MIKTA ülkeleri ile ortak olan ve farklılaşan yönleri nelerdir?

Bu sorular bir sonraki bölümde cevaplarını analizler etrafında bulmaya çalışacaktır. Ülkelerin kendi dış işleri internet sitelerinden, dışişleri bakanları açıklamalarından, yayınladıkları raporlardan ve BM’nin kendi raporları çerçevesinde değerlendirilecektir. Her ne kadar gruplaşma yeni ve çalışmalar az olsa dahi bu çalışma orijinalliği bakımından gelecekteki çalışmalara ışık tutacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MIKTA ÜLKELERİNİN KÜRESEL YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

İlk bölümde de anlatıldığı üzere küreselleşme ve etkisi sonucu dünya düzeni sisteminde bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Günümüz, modern uluslararası sistemde düzeni ve istikrarı sağlayan hegemonik gücün var olmaması ve bunun yanında uluslararası kuruluşların karşılaştıkları pek çok sorun sebebiyle uluslararası boyutta kamusal yarara ilişkin büyüyen yenilikçi alternatif arayış ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple “küresel yönetime” olan ilgi artmıştır. Küresel yönetime olan ilgi paralel olarak orta ölçekli güçlere de yansımış ve bu güçlerin sadece belli alanlarda, belirli rollere bürünmemesi gerektiği bunun yanında küresel yönetişimi güçlendirici ve inşa edici yapıya da sahip olması gerektiği anlayışı ortaya çıkmıştır. İkinci bölümde de bu “orta ölçekli güçlerin” neden ve nasıl ortaya çıktığı, hangi kriterlere sahip olması gerektiği üzerine analizler yapılmış ve iki ana temel üzerine oturtulmuştur. Bunlardan ilki bu ülkelerin buldukları alan, nüfuz, kapasite ve sahip oldukları kaynaklar bakımından uluslararası sistemde önemli etkileyciliklerinin olması gerekliliğidir. İkinci ana temel özellikleri ise pek çok siyasi alanda, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü görevi görmeleridir. Bu grupta yer alan ülkeler tehdit olmaktan ziyade dünya meseleleriyle ilgili ve bunun yanında küresel yönetişimi destekleyici, sağlayıcı tavır sergileyerek bölgelerinin ya da bir araya gelen benzer ülkelerin temsilcisi rolündedir (Schiavon ve Domínguez, 2016, ss. 495-496).

Küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan uluslararası düzen, çok taraflılık, çok taraflı bölgeselcilik gibi daha birçok kavram küresel yönetişimi etrafında toplanmıştır. İlk bölümde de anlatıldığı üzere çok geniş ve kapsamlı bir tanıma sahip olan küresel yönetişimi sağlamak için ortak kimliklere, benzer siyasi sosyal ekonomilere sahip ülkeler bir araya gelerek alternatif enformel gruplar kurmuşlardır. Bu gruplardan ilki 2001 yılında Jim O’Neill tarafından ileri sürülen ve daha sonra Güney Afrika’nın da eklenmesiyle oluşan BRICS grubudur (Li ve Marsh, 2016, s. 2974). Genelde daha çok

bu enformel gruplar ekonomik büyüme ve kalkınma kriterleri baz alınarak oluşturulmuştur. N-11, MINT, EAGLE ve CARBS bu duruma örnek verilebilecek başlıca gruplardandır. MIKTA ise diğer enformel gruplardan başkaları tarafından kurulmamaları, gruptaki ülkelerin kendi istekleriyle işbirliği yaparak ortak ilgi ve fikirler etrafında kurulmasıyla ayrılır. MIKTA grubu resmi kuruluşlar ya da müzakere edilmiş anlaşmaların aksine, “gruplaşma” ya da “danışma forumu” olarak tasvir edilmektedir. Grup üyelerinin sahip oldukları ortak gerçeklikleri ve amaçları bu oluşumu ortaya çıkarmalarındaki en büyük etmenlerdendir. 25 Eylül 2013 yılında New York’ta oluşumunun içerisindeki ülkelerin Dışişleri Bakanları’nın katılımıyla ortaya çıkan MIKTA, tüm üyelerinin G20 üyesi olması, gelişmekte olan ülkeler kategorisinde bulunması, çoğulcu bir sistemle yönetilmesi gibi ortak özelliklere sahip olmalarıyla göze çarpmaktadır. MIKTA’ nın her bir üyesinin küresel yönetişime yaptığı katkılar ve G20 gibi önemli uluslararası ekonomik işbirliği platformunda performanslarını arttırarak çalışmalarını sebebiyle, oluşum daha çok kenetlenmiş ve adını duyurmuştur (Lee, Chun, Suh & Thomsen, 2015, s.8).

MIKTA ülkelerinin her biri gündem belirleme, G20 ve diğer uluslararası zirvelerdeki ev sahipliği rolü gibi daha birçok alanda çalışmalar yapmaktadır. G20 zirvelerinde ev sahipliği rolüyle oldukça aktiftirler. Bu zirvelere 2010 yılında Kore, 2012 yılında Meksika, 2014 yılında Avustralya ve 2015 yılında Türkiye ev sahipliği yapmıştır. G20 zirvelerinin düzenlenmesiyle, G7 ya da BRICS üyesi olmayan ülkeler küresel yönetişimde aldıkları “içerideki rol (*insider role*)” ile bir takım aşamalar kaydetmişlerdir. Eğer tüm bu zirvelerdeki rollerini güçlendirirlerse, gelecekte MIKTA grubu 21.yy’da diplomatik ilişkiler bağlamında ilgi çekici bir oluşum olarak anılabilir çıkarımı da yapılmaktadır (Cooper, 2015, s. 96). Hatta şuanda bile MIKTA grubu içerisinde çok çeşitli ülkeler barındırmasına rağmen tüm üyelerin küresel yönetim bağlamında hemfikir olduğu pozitif birleşme olarak gelecekteki işbirliklerine örnek model olarak gösterilmektedir. MIKTA ülkeleri kuruldukları günden bu zamana kadar dış işleri bakanlarının katıldığı sekiz görüşme, üst düzey yöneticilerinin gerçekleştirdiği iki görüşme ve meclis temsilcilerinin katıldığı iki görüşme gerçekleştirmiştir. Bu resmi görüşmelerin yanında on bir tane ortak bildiri yayınlanmıştır. 26 Temmuz 2014’te Malaysia Airlines’ın MH17 sayılı uçuşunun düşmesi sonucu yaşanan hava yolu felaketi,

25 Eylül 2014'te Ebola salgını ve küresel sağlık, 12 Kasım 2015'te Türkiye'deki terörist saldırıları, 9 Ocak 2016'da Kuzey Kore'nin nükleer denemeleri ve 16 Şubat 2016'da BM Genel Sekreteri'nin şiddet içeren aşırılığı önleme konusunda yayınladıkları ortak bildirimler başlıcalarındandır.

Tablo 6: 2013-2017 MIKTA Toplantıları

TOPLANTILAR	ZAMAN	KONUM	KONULAR
1. Dışişleri Bakanları Toplantısı	25 Eylül 2013 (68. BM Genel Kurulu sırasında)	New York, ABD	MIKTA Dışişleri Bakanları enformel danışma forumu MIKTA'yı kurmak için ilk defa buluştu ve MIKTA'nın hedefleri taslağı çıkartıldı.
2. Dışişleri Bakanları Toplantısı	13 Eylül 2014	Mexico City, Meksika	Bakanlar bölgesel ve küresel konularda işbirliklerini tartıştılar ve buna ek olarak siber güvenlik, küresel ısınma, 2015 sonrası kalkınma gündemini oluşturdular.
3. Dışişleri Bakanları Toplantısı	25 Eylül 2014 (69. BM Genel Kurulu'nun yanında)	New York, ABD	Bakanlar; ortak çıkar, bölgesel ilgi ve küresel zorluk konularını tartıştılar. Ek olarak Ebola salgını ve küresel sağlık konusunda ortak bildirim imzalanmıştır.
4. Dışişleri Bakanları Toplantısı	5 Kasım 2014 (G20 görüşmeleri sırasında)	Brisbane, Avustralya	Bakanlar MIKTA'nın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında önemli küresel sorunları çözmek için köprü görevini başarılı bir şekilde yerine getirdiğine dikkat çekti. Ayrıca; 2015 sonrası kalkınma gündemi, sürdürülebilir kalkınma içerisinde besin güvenliği ve küresel ısınma konusunda yeni efektif anlaşmalar konularında çalışmalar başlandı.
5. Dışişleri Bakanları Toplantısı	22 Mayıs 2015	Seul, Kore	Bakanlar; MIKTA'nın görünürlüğünü, işbirliği projelerini, MIKTA Akademik Ağını arttırma konusunda tartışmalar yapmışlardır. Buna ek olarak; gerekçelerini, kimliklerini ve gelecek hedeflerini içeren MIKTA Vizyon Bildirisini kabul etmişlerdir.
6. Dışişleri Bakanları Toplantısı	26 Eylül 2015 (70. BM Genel Kurulu yanında)	New York, ABD	Dışişleri Bakanları enerji yönetişimi, terörle mücadele ve güvenlik, iyi yönetim, demokrasi ve insan hakları, kalkınma işbirlikleri ve cinsiyet eşitliği konularında ortaklaşa işbirliği yapacakları konusunda anlaşmışlardır.

7. Dışışleri Bakanları Toplantısı	22 Eylül 2016 (71. BM Genel Kurulu sırasında)	New York, ABD	İkinci Üst Düzey Yönetici toplantısında, MIKTA ülkeleri Genel Kurul toplantısındaki konulardan bir tanesiyle (insanlık krizi) ilgilenecekleri konusunda anlaşmışlardır. Ama öncelik prensibinden dolayı, Kuzey Kore'nin beşinci nükleer denemelerine odaklanmak durumunda kaldılar.
8. Dışışleri Bakanları Toplantısı	25 Kasım 2016	Sydney, Avustralya	MIKTA Dışışleri Bakanları ortak ilgileri dahilinde olan küresel düzen, uluslararası enerji, yönetim ve enerji ulaşımı, küresel güvenlik ve terörle mücadele, barışı koruma, ticaret ve ekonomi, cinsiyet eşitliği, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma konularını yeniden tasdik ettiler.
1. Üst Düzey Yönetici Toplantısı	27 Şubat 2015	Seul, Kore	Yöneticiler ikili ve çok taraflı anlaşmaların daha fazla artmasının yollarını tartıştılar. Akademik ve beyin takım ağlarının genişlemesi ve artması için yollar aranmıştır.
2. Üst Düzey Yönetici Toplantısı	27-29 Ocak 2016	Canberra, Avustralya	Yöneticiler MIKTA'nın küresel ve bölgesel alandaki rollerini tartıştılar. MIKTA içi işbirlikleri ve değişimler tartışılıp, bu oluşumun nasıl daha ileri gidebileceği hakkında konuşmalar yapıldı, 7. Bakanlar toplantısının planları çıkartılmıştır.
1. Meclis Müzakereleri	1-5 Temmuz 2015	Seul, Kore	MIKTA Parlamentosu konuşmacıları, MIKTA ülkelerinin uluslararası topluma nasıl katkı yapacağı ve üyeler arasındaki ilişkilerin nasıl güçlendirilebileceği konusunda tartışmışlardır.
2. Meclis Müzakereleri	6 Ekim 2016	Hobart, Tasmania Avustralya	MIKTA Parlamentosu konuşmacıları, "Açık Hükümet için Açık Meclis" konusuna odaklanmışlardır. Hızlanan değişime karşı açık meclisin faydaları tartışılmıştır.

Kaynak: MIKTA New Innovative Partnership, <http://www.mikta.org/index.php>

Dışışleri Bakanları toplantıları, üst düzey yönetici toplantıları, meclis müzakereleri ve ortak bildirilerin yanı sıra MIKTA ülkeleri insanlar arasındaki bağları arttırmak için farklı yaratıcı yollara da başvurmaktadır. Diplomat değişimi, birbirlerinin derslerine dahil olma, akademisyenlerin öğrencilerin ve gazetecilerin değişimi bunu gerçekleştirmek için kullandıkları yollardan bazılarıdır. MIKTA'nın aynı zamanda kendi internet sitesi de mevcuttur. MIKTA ülkelerinin her birinin ve doğal olarak oluşumun mottosu *"ikili ilişkileri derinleştirmek ve işbirliği için ortak alanlar*

yaratmaktadır.” MIKTA’nın (internet sitesinden derlenen bilgilere göre) oluşumu bu zamana kadar; 11-12 Mayıs 2015 Seul ve 14-15 Nisan 2016 Canberra olmak üzere iki akademik girişim konferansı, 2015 ve 2016 yılları arasında dört tane gençler, gazeteciler ve diplomatları kapsayan değişim programı, 11 Mayıs 2015, 1 Nisan ve 5 Temmuz 2016 tarihlerinde üç tane kalkınma işbirliği hakkında workshop ve 2015-2016 yılları arasında gerek kadınlar gününü anma gerekse Avrupa Parlamentosu hakkında brifinglere kadar altı tane sosyal yardım aktivitesi gerçekleştirmiştir. Tüm bu değişimler akademisyenler, gazeteciler, diplomatlar, parlamenterler ve ticaret, uluslararası güvenlik, cinsiyet eşitliği, yönetim ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında çalışanlar arasında işbirliğinin artmasına neden olacak türden girişimlerdir. Tüm bu görüşmeler, ortak bildirimler, kültürel değişim aktiviteleri ve MIKTA ülkeleri arasındaki ikili ya da çok taraflı ticaret bağları bu oluşumun hevesli, önemli, fonksiyonel ve yeni yükselen çok taraflı bir platform olduğunu göstermektedir.

4.1. MIKTA Üye Ülkelerine Genel Bir Bakış

4.1.1. Meksika

MIKTA’nın kendi internet sitesindeki verilere göre Meksika’nın 2015 yılındaki nüfuzu 127 milyon olup, 2016 yılında 1,082.4 milyar dolar GSYİH sahip ve bu bağlamda dünya sıralamasında 15.sıradadır. On yıldan fazla süredir Meksika dış politikasında gerek Latin Amerika’daki ötekileştirilmesi gerekse Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) çerçevesinde büyüyen ikili ilişkiler sebebiyle “bağımsız, yalnız” bir yol izlemiştir. Ekonomik anlamda NAFTA piyasasında köprü görevi görmesi, uluslararası partnerlerinin gözünde çok ilgi çekici olarak görülmüştür. Kısacası, Meksika “*takipçileri olmayan lider*” olarak addedilmiştir. Meksika’nın içinde yaşadığı güvenlik problemleri ve partiler arası uzlaşmanın olmaması ülkenin uluslararası alandaki yerini kısıtlamış ve hatta kötü etkilemiştir. Brezilya’nın Lula hükümetiyle birlikte çıkış yakalaması ve genişlemesi; Meksika’yla Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi birçok uluslararası organizasyonlarda beraber yer almaları gibi nedenler Meksika’nın bölgesel anlamdaki yerinin değişmesine sebebiyet vermiş ve dış politikasına gölge düşürmüştür. Brezilya’nın küresel anlamda

artan tanınırlığı Meksika'nın Latin Amerika'daki çıkarlarını değiştirmesine neden olmuştur (Maihold, 2016, ss. 545-547).

2012 yılında Enrique Peña Nieto, Meksika Devlet Başkanı olarak seçildiğinde “Meksika'nın yükselişi” başlıklı haberler atılmış ve bu dönemden sonra artık çok büyük ve farklı atılımlar beklendiğinden “Meksika'nın zamanı” olarak nitelendirilmiştir. Çünkü artan şiddet, uyuşturucu kaçakçılığı ve uluslararası kargaşa Meksika'nın uluslararası arenadaki yerini kısıtlamaktaydı (Covarrubias, 2011, ss. 238-240). 2014 yılında ise çıkan haberler Meksika'nın kurtarıldığına ilişkin ve kilit ekonomik sektörlerden enerji, telekomünikasyon, eğitim alanlarında yapısal reformların tasarlandığına ilişkindi. Bu durum uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, sınır güvenliği ve göç kontrolü açısından özellikle ABD ile ikili ilişkilerde çok doğru adımlardı. Peña Nieto hükümeti, büyüyen bir dış politika izleyerek ülkenin birçok unsura sahip olması ve uluslararası arenada çok çeşitli organizasyonlara ulaşabilmesi için çaba göstermiştir. Bu amaçla da dört dış politika amacı belirlemiştir. Bunlar; Meksika'nın dünya sahnesinde varlığını sağlamlaştırmak, kalkınma amaçlı işbirliklerini güçlendirmek, dünya çapında kampanyalarda Meksika'nın tanıtımını yapmak ve dışarıya karşı ülkenin ve vatandaşların çıkarlarını arttırmaktır (Maihold, 2016, ss. 550-551).

Meksika; NAFTA'nın imzalanması, 1994 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'ne tam üyelik, Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu (CELAC)'nin kuruluşunda yer alması gibi daha pek çok faaliyetlerle 2010'un sonlarına doğru Brezilya'nın genişlemesini sınırlandırmaya ve Brezilya'nın lider Meksika'nın ikincil güç olarak gösterilmesini yıkmaya çalışmıştır (Covarrubias, 2016, s. 50). Meksika'nın “orta ölçekli güç” statüsünde bölgesel etkileyciliğinin sınırlı, uluslararası ittifaklardaki çeşitliliklerden yoksun, hükümet yapılarının parçalı olması gibi nedenlerden dolayı dış politikası eleştirilmektedir. Fakat önemli uluslararası sorunlarda öncü rol oynaması, Kuzey-Güney arasında doğal bir köprü durumunda olması, çok taraflılık forumlarında ittifaklarıyla birlikte yaptığı çalışmalar ve denk ülkelerle yaptığı stratejik işbirlikleri Meksika'nın ilerlemesini ve gelişmesini sağlamıştır. Tüm bunlara ek olarak daha sonra MIKTA oluşumuna katılması Meksika için Brezilya'nın gölgesi

olmadan tekrar bölgede güç kazanması ve önemli arabuluculuk rolü üstlenmesi bakımından güzel bir fırsat olmuştur.

4.1.2. Endonezya

Endonezya ise MIKTA'nın kendi internet sitesindeki verilere göre 2015 yılında 255.5 milyon nüfuzla sahip, 2016 yılında 937.0 milyar dolar GSYİH miktarına ulaşmış ve bu bağlamda dünya sıralamasında 16.sıradadır. Amerikalı ekonomist olan Nouriel Roubini'ye göre Endonezya'nın sahip olduğu potansiyel ekonomik gücü 2030 yılında dünyanın altıncı büyük ekonomisi olacağı yönündedir. Endonezya'nın düşük enflasyon, az borç, büyük GSYİH ve genç nüfuzun fazla olması sebebiyle değişik ekonomik modele sahip olduğunu ve Çin'in ihracata bağlı ekonomik modeline göre daha sürdürülebilir ekonomik büyümeye sahip olduğunu da eklemiştir (Deutsch, 2011). Endonezya'nın daha çok BRICS grubuna dahil olup olmamasıyla ilgili tartışmaları mevcuttur. Endonezya'nın önemli ölçüde yağ ve gaz ihracatına dayalı Rusya ekonomisine göre daha çeşitli olması sebebiyle BRICS grubu içerisindeki Rusya'yla yer değiştirmesi gerektiği analizcilerce tartışılmaktadır. Her ne kadar ekonomik ve iş raporları Endonezya'nın ekonomik potansiyelinin çok fazla olduğunu iddia etse de "yükselen güçler" statüsünde olmak için ekonomi tek başına yeterli değildir. Şuan için ekonomik ve askeri büyüklük yanında siyasi etkileyicilik bağlamında da Endonezya; Çin, Hindistan ve Rusya'yla karşılaştırılacak güce sahip değildir. Acharya'ya göre (2015, ss. 1-2) Endonezya'nın yükselmesi ve güçlenmesi "demokrasi, kalkınma ve istikrar" unsurları arasındaki etkileşimin artmasıyla paralel olarak gerçekleşebilir.

G20 üyeliği birçok Endonezyalı devlet adamının konuşmalarının ve açıklamalarının ana noktası olmuş ve Endonezya'yı G20 içerisinde "*problem çözücü*" olarak nitelendirmişlerdir. Endonezya'nın ekonomik başarısından ötürü "birinci sınıf" ülkeler arasında olması gerektiği ve dünyada daha önemli bir yere sahip olması gerektiği Endonezyalı elitler tarafından ileri sürülmektedir. Birinci G20 zirvesinde, Endonezya Fransa'yla birlikte Çalışma Grubu 4'e (WG4) Çok Taraflı Kalkınma Bankaları (MDBs) reformları için eş başkan olarak atanmıştır. Endonezya, Şubat 2009'da WG4 Bakan Yardımcıları Toplantısı'na Jakarta'da ev sahipliği yapmıştır. Çalışma grubu, liderler zirvesinde konuşulan konulara katkı yapmak amacı gütmektedir.

Bunun yanında Uluslararası Finansal Kuruluşların (IFIs) dünya ekonomisindeki değişimlere daha iyi tepki verebilmesi açısından reform ve modernizasyon yapılması gerektiği konusunda da girişimler yapmaktadırlar (Salim, 2011, s. 103). 2010 yılında Uluslararası Para Fonu (IMF) yıllık görüşmelerinde Endonezya'nın kotası 0.951 oranında arttırılmış ve bu oran 2008 paketinden yüzde 10 daha fazladır. Genel olarak, her ne kadar Endonezya; BRICS grubuyla aynı ruha, IFIs reformlarındaki ortak amaçlara ve G20'nin küresel ekonomik yönetim reformu içerisindeki benzer düşüncelere sahip olsa dahi, Endonezya; Çin, Rusya, Hindistan ve Brezilya'ya göre çok daha yumuşak revizyonist duruşa, köprü kurucu role ve daha uyumlu bölgesel liderliğe sahiptir (Santikajaya, 2016, s. 571).

4.1.3. Kore

MIKTA'nın kendi internet sitesindeki verilere göre Kore'nin 2015 yılındaki nüfuzu 50 milyon olup, 2016 yılında 1,321.2 milyar dolar GSYİH sahip ve bu bağlamda dünya sıralamasında 11. sıradadır. Kore kritik küresel konularda çok önemli roller oynayan ve liberal uluslararası düzeni liderlik diplomasisiyle destekleyen bir orta ölçekli güçtür. Kore'nin küresel diplomasideki dönüm noktası 2008 küresel finansal krizine denk gelmektedir. Krizin ortasında, Başkan George W. Bush 20 büyük gelişmiş ve yükselen ekonomileri (G20) Washington'da topladı ve tarihte ilk defa Kore en yüksek küresel ekonomik diplomaside koltuk sahibi oldu. 2008'den beri Kore, uluslararası ekonomik işbirliklerinden küresel güvenliğe kalkınma yardımlarına kadar birçok alanda yeni küresel sorumluluklar almaktadır (Dürkop ve Ratzer, 2010, ss. 59-61). Mutlak gücü ve stratejik hassasiyeti, küresel liderlik diplomasisinde ön plana çıkmasını sağlamıştır. Kore'nin liderlik avantajı küresel ekonomideki stratejik pozisyonu, ileri teknolojisi ve artan kültürel sanayisinden gelmektedir (Ikenberry ve Jongryn, 2013, ss. 6-7).

Kore çok taraflı ekonomik diplomaside büyük gelişmeler kaydetmiştir. Şuanda alanını ve rolünü serbest ticaret anlaşma ağlarını (Free Trade Agreements- FTA), enerji alanında Güney-Güney işbirliğini, ekonomik yönetim ve uluslararası ticareti genişletmek için kullanmaktadır. Ticaret politikalarında dikkat çeken nokta ise; 2008 yılında Başkan Lee Myung-bak zamanında, Kore'nin sadece 15 ülkeyle dört tane

serbest ticaret anlaşması vardı. 2012 yılından sonra, serbest ticaret anlaşmalarını 10'a çıkartarak 47 ülkeye genişletmiştir. Buna ek olarak 14 ekonomiyle 8 yeni anlaşmayı görüşmektedir. Serbest ticaret anlaşmalarındaki partnerler sadece ABD ve Avrupa ülkelerini değil birçok gelişmekte olan ülkeyi de içermektedir (Mo, 2016, s. 590).

2008'den beri Kore, aktif olarak küresel donör normları ve standartlarını benimseyerek, uluslararası gündemde kalkınma amaçlı işbirliklerine destek vererek, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki çatışmalarda arabulucu rol üstlenerek uluslararası kalkınma işbirliklerine katkıda bulunmaktadır.

Kore aynı zamanda güçlü bir demokrasi ile birlikte canlı bir sosyal toplum ve bağımsız medya inşa etmiştir. 1987 yılından itibaren Kore demokrasiye dönmüş ve uyguladığı devamlı ve gelişmiş demokrasi Freedom House'un 2005 yılı raporlarında siyasi haklar ölçütünde en yüksek oranı almıştır. 2010 yılında *The Economist* dergisi de Kore'yi bölgesel komşusu Japonya'ya rağmen Asya'daki en güçlü demokrasi olarak seçmiştir (Economist, 2010, s. 3). Kore hem çok uluslu şirketleriyle (Samsung, Hyundai Motors) hem de 2000lerden sonra artan uluslararası ticaret hacmiyle büyüyen ekonomik gücüyle günden güne kendini geliştirmekte ve dünya düzenine olan katkısını arttırmaktadır. 2010 yılında G20 zirvesine ev sahipliği yapmış ve bu durum küresel liderlik bağlamında çok büyük bir şans ve meydan okuma fırsatı kazanmasına sebep olmuştur. Başkan Lee Myung-bak ise G20 zirvelerini Kore'nin küresel hırslarını göstermek için önemli bir alan olduğunu dile getirmiştir. Kısacası Kore; serbest ticaret anlaşmalarının devamı, yeşil büyüme, resmi kalkınma yardımları gibi alanları öncelik olarak belirlemiş ve G20'ye yeni tartışma alanları sunarak küresel düzene katkı sağlamaktadır (Mo, 2016, s. 594).

4.1.4. Türkiye

Türkiye MIKTA'nın kendi internet sitesindeki verilere göre 2015 yılında 77.7 milyon nüfusa sahip, 2016 yılında 751.2 milyar dolar GSYİH miktarına ulaşmış ve bu bağlamda dünya sıralamasında 18.sıradadır. Dünya Bankasından alınan verilere göre Türkiye orta ölçekli güç olarak sahip olduğu materyal güçler bağlamında MIKTA grubu içerisinde GSYİH sıralamasında 4., büyüme oranı içerisinde 2., GSYİH'ya göre hesaplanan ihracat oranında 4., askeri harcamalarda 3. ve nüfus oranına göre 3.

sıradadır. Bu indikatörlere göre Türkiye'nin MIKTA içerisinde ortada bir pozisyonu olduğu çıkarımı yapmak yanlış sayılmaz (World Bank, 2015).

Son yıllarda, Türkiye uluslararası pozisyonunu ve statüsünü arttırmak maksadıyla kendini hırslı bir gündem içerisinde bulmuştur. Bu amaç doğrultusunda 2011 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümeti ülkenin 2023 hedeflerini yayınladı ve bu hedefler GSYİH bağlamında dünyanın en yüksek ekonomileri içerisinde yer almak, enflasyondaki stabil azalmayı ve faiz oranlarını tek haneli seviyelerde tutmayı devam ettirmek, ihracatı yılda 500 milyar dolar arttırmak, kişi başına düşen milli geliri 25,000 dolar seviyesine çıkarmak, 2 trilyon dolar yıllık GSYİH oranına ulaşmak, işsizliği yüzde 5 oranında azaltmak ve istihdam oranını en az yüzde 50 seviyelerine çıkarmaktır (Ak Parti 2023 Siyasi Vizyonu 2023, 2012). Buna ek olarak son on yılda, Türkiye'nin milli politikasında öne çıkan kişilerin söylemlerine de bakıldığında Türkiye'nin kalkınma ve sanayileşmesiyle 2023'e kadar gelişmiş ülkeler arasında ilk 10'da yer alacağı yönündedir. Eski Dışişleri Bakanı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu da sıklıkla 2023 hedeflerinin altını çizmiş ve Türkiye'nin bölgesel düzeni yeniden yapılandırma isteğine sahip olduğunu, güvenli ve stabil komşuluk ilişkileri oluşturacağına vurgu yapmıştır. Davutoğlu'nun bu konuşmalarından Türkiye'nin amacının "bölgesel güç" olma yolunda olduğu çıkarımı yapılabilir (Dal ve Kurşun, 2016, s. 618).

2000'lerin ilk on yılında Türkiye kendi çevresinde çok aktif politika izledi. Çok taraflı örgütlerde etkin ve güvenilir aktör olarak yer alması, uluslararası ve bölgesel çatışmalarda aracı rol oynaması, etik dışı politika izlemesi ve kalkınma işbirliklerinde insani konularda niş diplomasisini uygulaması buna verilecek önemli örneklerdendir. Kısıtlı başarı elde etmesine rağmen 2006-2007 yıllarında İsrail Suriye arasında ve 2009-2010 yıllarında Sırbistan Kosova arasında arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Buna ek olarak 2009-2010 yıllarında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (UNSC) üyeliğinde, Türkiye Brezilyayla birlikte P5+1 ülkeleri ve İran arasındaki nükleer görüşmelerinde aktif rol oynamıştır (Dal, 2016, s. 15). Kısacası, Türkiye'nin 2000lerin ilk on yılındaki dış politika aktiviteleri, küresel ve bölgesel anlamdaki gücü ve uyumlu orta ölçekli güç rolüyle birleşerek dünya düzenine katkı yapıcı çalışmalar sergilediğinin göstergesidir.

4.1.5. Avustralya

MIKTA'nın kendi internet sitesindeki verilere göre Avustralya 2014 yılında 23.6 milyon nüfuza sahip, 2016 yılında 1,240.8 milyar dolar GSYİH'sı olan ve bu bağlamda dünya sıralamasında 13. sırada olan bir ülkedir. Avustralya'nın bölgedeki iki büyük güç ile karmaşık yapıda bir ilişkisi vardır. Çin ile ticaret yoluyla çok sıkı bir bağının olmasının yanında ABD ile Japonya'nın da içinde bulunduğu iyi bilinen güvenlik ittifakları mevcuttur (Heazle ve Tatsumi, 2017, ss. 1-2). Çin, ikili anlaşmalar çerçevesinde 2015 yılı içerisinde 150 milyar dolar ile Avustralya'nın en büyük ticaret partneri iken Avustralya, Çin'in yedinci büyük ithalat kaynağı ve on üçüncü büyük ihracat piyasasıdır. 2015 yılında 120.000 Çinli öğrencinin Avustralya'da eğitim görmesiyle Çin Avustralya'nın en fazla yabancı öğrenci kaynağını oluşturmaktadır (Australia-China Joint Economic Report 2016).

Avustralya'nın yakın zamandaki diplomatik yatırımlarına bakıldığında Asya bölgesine daha yakın ABD'den biraz uzaklaşmış olduğu sonucuna ulaşılabilir. Avustralya, 2013'ten beri muhafazakar hükümetin idaresinde ekonomik diplomasiye odaklanmış ve Birleşmiş Milletlerden uzaklaşmıştır. Önceki Abbott hükümeti dış politikadaki genel tavrı "Jakarta not Geneva" açıklamasıyla BM temelli çok taraflılıktansa bölgelerindeki ikili etkileşimlerin tercih edilmesinin önceliğini vurgulamıştır. İklim politikaları ve göç gibi bazı konularda Avustralya, BM'den ve diğer orta ölçekli güçlerden farklı adımlar atmaktadır. Avustralya'nın ilk kadın Dışişleri Bakanı Julie Bishop zamanında, Avustralya kendisini tanımlarken, "Hint-Pasifiği" ve "eksen güç" terminolojisini "Asya-Pasifik" ve "orta ölçekli güç" kavramlarına tercih etmekteydi ve bu yaklaşım Başbakan Turnbull idaresinde de devam ettirilmiştir. Avustralya'nın öncelik verdiği ekonomik diplomasi dört sütundan oluşmaktadır ve bunlar *ticaret, büyüme, yatırım ve iş*'ten oluşmaktadır. Ticaret ve Yatırım Bakanı Andrew Robb 2015 yılında Ulusal Basın'a verdiği demeçte, Avustralya'nın ekonomisini açmanın, özel sektörün büyümesini güçlendirmenin ve partnerlerle ticaret akışını canlandırmak için ortam yaratmanın Avustralya'nın temel ekonomik diplomasisini oluşturduğunu söylemiştir (National Press Club Address, 2015). Bunlara ek olarak Avustralya, ikili serbest ticaret anlaşmalarının sıcak takibine öncelik vermiş ve 10 yıl önce ABD ile serbest ticaret anlaşması imzalamıştır. Son zamanlarda Çin,

Malezya, Japonya ve Kore'yle de ikili serbest ticaret anlaşmalarını bağlamıştır. Avustralya, Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP), Uluslararası Hizmet Ticareti Anlaşması (TiSA), Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) gibi bir çok büyük bölgesel anlaşmalara dahil olmuştur. Son olarak, serbest ticaret anlaşmaları bağlamında Hindistan ve Avrupa Birliği (AB) ile görüşmeler yapılmaktadır (Rimmer, 2016, ss. 632-633).

4.2. Üye Ülkelerin Küresel Yönetişime Katkıları

4.2.1. Çok Taraflılık (*Multilateralism*)

Çok taraflılık kavramı diğer bölümlerde de açıklandığı üzere, orta ölçekli güçlerin politikalarını yaparken uyguladıkları önemli ilkelerden biridir. Çok taraflılık son zamanlarda özellikle uluslararası ilişkiler literatüründe sıklıkla kullanılmasına rağmen hala tam oturmamış bir konsepttir. Peki, çok taraflılık (multilateralism) nedir, nasıl uygulanır, günümüz şartlarında gerekli midir? Çok taraflılık, üç ya da daha fazla ülke arasında, genelleşmiş davranış kuralları temelinde davranışların eşgüdümünü sağlama süreci olarak tanımlanabilir (Ruggie, 1993). Bir sürecin çok taraflı olabilmesi üç ilkeye sahip olmasına bağlıdır. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir: “ayrımcılığın olmaması, bölünmezlik ve karşılıklıdır”. Yani tüm katılımcı ülkelere eşit şekilde davranılmalı, katılımcı ülkeler tek bir bütünmüş gibi hareket etmeli ve ülkeler arasındaki zorunluluklar, olaylara dayalı ya da tek seferlik işbirliklerinden çok genel ve sürekli bir nitelik taşımalıdır. Çok taraflılık, üç ya da daha fazla ülkenin ortak normları ve kuralları kabul ettiklerinin yansıması anlamında biçimsel ya da resmi, kurumsal olabilmektedir (Milner ve Tingley, 2012, ss. 314-316).

Çok taraflılık kavramı, meydana gelen iki dünya savaşları arasındaki dönemin aksine, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Batı'da, devlet ilişkilerinin istikrarına dikkat etmek amacıyla geniş çapta kullanılmaya başlanmıştır. 1944 yılında imzalanan Bretton Woods anlaşması yoluyla liberal bir dünya ekonomik düzeninin inşasında bu durum net bir şekilde görülebilmektedir (Forman ve Segaar, 2006, 211-213). 1930'ların “komşuya zarar verme” politikaları olarak adlandırılan politikalarına geri dönüşü engellemek ve (korumacılık, rekabetçi para devalüasyonu vb.) kilit bölgelerdeki ekonomik işbirliğini kolaylaştırmak amacıyla, Bretton Woods sistemi kurulmuştur. 1947 yılında, Gümrük

Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ve daha sonra 1995'te yerine imzalanan Dünya Ticaret Örgütü (WTO) çok taraflı işbirliklerine verilebilecek ilk örneklerdendir (Baldwin, 2016, s. 95). Dünya Ticaret Örgütü çok taraflı ticaret sisteminin yasal ve kurumsal organıdır. Çok taraflılığın prensiplerinden ayrımcılığın olmaması, tüm üyelere eşit şekilde davranılması gerektiği ilkesi GATT/WTO'nun şu koşulunda açıkça belirtilmiştir: bütün ülkeler, diğer tüm ülkelere göre "en kayırılan ulus" statüsünde olmalıdır. Yani her ülkenin diğer ülkelere uygulanan bütün ticaret koşullarından yararlanmaya hakkı ve yetkisi vardır. Bu durumla karşılaştırıldığında pek tabii Bretton Woods sistemini pürüzsüz bir şekilde çok taraflılığa örnek vermek doğru olmayacaktır. ABD'nin bu süreçte oynadığı küresel hegemonya talebiyle güdülenmiş yaşamsal talebi çok taraflılığın "her üyenin eşit ve ayrımcılığın olmaması" prensibiyle çelişmektedir. Ama yine de dönemin şartları düşünüldüğünde çok taraflılık için atılan önemli bir adım olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Heywood, 2015, s. 71).

Esasen, çok taraflılık konusuna olan ilgi, Soğuk Savaş sonrası dönemin başlarında özellikle ekonomik karşılıklı bağımlılık ve küreselleşmenin artmasına paralel olarak yeniden canlılık kazanmıştır (Carter ve Stone, 2015, s. 1). 1995 yılında WTO'nun kurulması liberal bir ticaret sisteminin kurulmasına yönelik güçlenmiş bir ittifak ve düzgün işleyen çok taraflılık prensipleri örneğidir. Çok taraflılığın uluslararası arenada artmasıyla bölgesel ticaret anlaşmaları da bir o kadar artmış ve hali hazırda bulunan ticaret anlaşmalarında da düzenlemelere gidilmiştir. Son beş yılda çok taraflılık konusunda pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Küresel ekonomide G20'nin seçkin bir forum halini alması, BM - Rusya Stratejik Silahların Sınırlandırılması görüşmeleri (NEW START) ve imzalanması, BM İnsan Hakları Konseyinin yeniden düzenlenmesi, ABD-Çin Stratejik ve Ekonomik Diyalog'un oluşturulması, Güney ve Doğu Çin Denizindeki bölgesel anlaşmazlığın çok taraflı hale gelmesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (UNSC) koruma sorumluluğu aracılığıyla Libya'ya müdahalesi bu faaliyetlerden bazılarıdır. Tüm bu çok taraflılık çerçevesinde yapılan; çalışmaların, müdahalelerin, anlaşmaların, görüşmelerin, faaliyetlerin ve aktivitelerin ortak bir niteliği vardır. Bu da "uluslararası düzeni sağlamasıdır" (Wright, 2015, ss. 16-18).

Orta ölçekli güçlerin, kuvvetli bir uluslararası düzenin oluşturulmasına ve devam ettirilmesine karşı özel bir ilgileri vardır. Çünkü bu düzen öngörülebilir kuralla dayalı bir çevre içerisinde orta ölçekli güçlerin yaşayabileceği ve başarılı olabileceği bir imkan sunmaktadır. Orta ölçekli güçler olan Avustralya, Endonezya, Meksika, Kore ve Türkiye çok taraflılık eksenini etrafında çok önemli rollere bürünmüşlerdir. Bu doğrultuda önemli işler yapmışlar ve önemli başarılarla imza atmışlardır. Her ne kadar bu ülkelerin ilgileri küresel düzendeki meselelerde farklılık gösterse de, her biri MIKTA grubu dahilinde sorunların çözümüne katkıda bulunmaya çalışmışlardır (Cooper ve Dal, 2016, ss. 524-525). Orta ölçekli güçler çok taraflılık ekseninde çalışmalar yaptıkça diğer ülkelerin de bu konuya ilgisini çekmeyi başarmışlardır. Bu konularda yapılan aktiviteler, projeler hemen bir gecede sonuç verecek türden meseleleri kapsamadığından dolayı, eğer bu konudaki çalışmalar diğer ülkelerin de yardımlarıyla devam ettirilirse ilerleyen yıllarda pozitif sonuçlar alınacağı muhtemeldir. Önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere MIKTA gruplaşması da her alanda çok farklı ülkelere oluştuğu için zaman zaman grup olarak ama çoğu zaman bireysel olarak çalışmalarını sürdürmektedirler. Zaten her birinin farklı kıtalarda, farklı sorunlarla uğraşırken her olayda grup olarak hareket etmeleri beklenemez. Ama genel olarak dünya düzeninde ortak çıkar ve isteklere sahip olmaları, bireysel olarak da bu alanlarda yaptıkları faaliyetler birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir.

4.2.1.1. Meksika

Meksika'nın, MIKTA orta ölçekli ülkelerinin aksine farklı bir kategoride olduğu söylenebilir. Çünkü Avustralya, Türkiye ve Güney Kore'nin aksine ABD'nin müttefiki değildir. Buna ek olarak, Meksika daha çok uyuşturucu kartelleri nedeniyle ortaya çıkan kendi iç güvenlik problemleriyle alakadar olmaktadır (Felbab-Brown, 2013, ss. 1-2). Genelde, küresel ilişkilerde çok önemli bir rol oynamamaktadır. Ancak yine de başlangıç evresinden itibaren yükselen orta güçler içerisinde yer almaktadır. Büyük ekonomisi ve kişi başına düşen geliriyle, pek tabii ABD ile de konum olarak yakın bulunması, Meksika hükümetinin belirli uluslararası konularda yardımcı rol üstlenmesine sebebiyet vermiştir. Bu aktiviteler 2012 yılında G20 zirvesine başkanlık yapmasıyla zirveye ulaşmış ve gündemini genişletme araştırmalarıyla devam etmiştir. G20 Dışişleri Bakanlarının ilk toplantısında da ev sahipliği rolü üstlenmiştir. Meksika

bu grubun içerisindeki iklim değişikliğiyle savaşıyor ve bu konuya en çok ağırlık veren ülkelerden biridir. Uluslararası İklim Değişikliği Görüşmelerinde çok büyük rol oynamıştır (www.bbc.co.uk, 2012).

Meksika aynı zamanda büyük uluslararası finansal kurumlara 2009 yılında Agustín Carstens'ı IMF'ye, 2013 yılında da Herminio Blanco Mendoza'yı genel müdür pozisyonu için Dünya Ticaret Örgütüne önermiştir. Pek çok Meksikalı dış politika araştırmacısı, Meksika'nın orta ölçekli güç diplomasisiyle uluslararası kurumlardaki rolünü arttırmaya ve küresel işbirlikleri yapacakları alanları yaratmaya çalışmaktadır. Meksika'nın şuan yaptığı faaliyetler çerçevesinde, ileriye dönük olarak fırsat sunulduğu takdirde gelecekte yapıcı güç olarak anılacağı çıkarımı yapılabilir. Ancak Meksika'nın bu konularda liderlik rolü üstlenebileceği olasılığı olmayan bir durumdur. Çin ve Endonezya gibi arabuluculuk yapması, Kore ve Avustralya gibi koalisyonlarda öncül rol oynama isteğine sahip olması, Türkiye ve Endonezya gibi Müslüman dünyayla bir bağlantı kurması beklenemez, beklenmemelidir. Tüm bunların olmasına rağmen, Meksika'dan, uluslararası toplumdan önce, yeni çok taraflı anlaşmaların önerileriyle gelmesi ve uluslararası arenada pozitif rol oynaması beklenmektedir (Wright, 2015, ss. 26-27). ABD ve orta ölçekli güçler, özellikle G20'nin harekete geçmesi gerektiği durumlarda Meksika'nın çok taraflılık ekseninde yürütme gücüne dahil olmalıdır. Meksika, geleneksel rolünü hayli uluslararası çok taraflı görüşmelere ev sahipliği yaparak göstermiştir. 2014 yılında Etkili Kalkınma İşbirliği Küresel Ortaklığı görüşmelerinin birincisine, Nükleer Silahın İnsani Etkisi konferansının ikincisine (2014) ve 2015 yılında Silah Kaçakçılığı Konferansına ev sahipliği yapmıştır (Maihold, 2016, s. 551).

4.2.1.2. Endonezya

Endonezya 237 milyon nüfusa sahip olduğunda MIKTA grubunun en büyük orta ölçekli güç statüsündedir. Buna ek olarak ASEAN'ın da en büyük üye devletidir. (Filipin 94 milyon nüfuzla ikinci sıradadır.) Endonezya'nın orta ölçekli gücü, kendi bölgesindeki büyük jeopolitik durumla birlikte (Çin'in yükselişi) değerlendirilirse çok daha iyi yorumlamalar ortaya çıkacaktır. Endonezya'nın Çin ile altmış yıl öncesine dayanan sorunlu bir geçmişi vardır. Böylelikle, öncelikli dış politika amacı, Soğuk

Savaş döneminde Çin ile ABD arasında sıkışıp kaldığından, bölgesel düzenin yapılandırılmasında yardımcı rol oynamaktır. Aslında Endonezya'nın uyguladığı strateji “dinamik denge” olarak adlandırılabilir (Acharya, 2015, ss. 11-12). Greg Poling(2013, 1-2) dinamik dengenin amacının, bir seri bölgesel mekanizmanın başat güçler olmayan ama düzenden de dışlanmayan orta ölçekli güçler tarafından inşa edilmesi olarak açıklamıştır. Bu sistemin ana parçaları ASEAN kurumlarını; Doğu Asya Zirvesi (EAS), ASEAN Savunma Bakanları Artı Toplantısı (ADMM+) ve Genişletilmiş ASEAN Denizcilik Forumu (AMF) çerçevesinde genişletmiştir. Ayrıca bu anlayış ve stratejiyle birlikte bölgede ikili ve üçlü ilişkiler gelişmektedir.

Görüldüğü üzere Endonezya'nın öncelikli çabaları bölgesel yapıyı güçlendirmek üzerinedir. Endonezya pek çok sıkıntılı durumla karşılaşmıştır ve bunların arasından en önemlisi Güney Çin Denizindeki denizcilik anlaşmazlıklarıdır. Hak iddialarının birbirinden farklı olması ASEAN'a zarar vermiş ve 2012'deki ASEAN Bölgesel Forumunun (ARF) çıkmaza girmesine sebebiyet vermiştir. Tarihte ilk defa ARF, ortak bildiriye kabul edememiştir. Bu başarısızlıktan sonra, Endonezya, Güney Çin Denizi anlaşmazlığının “kilit arabulucusu” rolüyle çalışmalarına devam etti. Endonezya Dışişleri Bakanı Marty Natalegawa, bu sorunu çözmek için “mekik diplomasisi (*shuttle diplomacy*)” kullanmış ve Kamboçya, Vietnam, Filipinler, Singapur, Malezya'yı ziyaret ederek Güney Çin Denizi anlaşmazlığında altı nokta belirleyerek arabulucuk rolünü başarıyla sürdürmüştür (Thayer, 2012, ss. 1-2). Küresel anlamda Endonezya daha büyük bir rol oynamıştır. 2013 yılında Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) zirvesine ev sahipliği yapmış ve bu zirvede 2015 sonrası kalkınma ajandasının parçası olarak yoksulluk ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında önemli çalışmalar yapmıştır (Adika Karang, 2013). Endonezya aynı zamanda G20 üyesidir. Her ne kadar Endonezya'nın uluslararası düzeni güçlendirmede çok büyük katkıları olsa da küresel yapıyı tekrar dizayn etme taraftarı değildir. Bunun yerine bölgesel seviyede, ABD ve Çin arasında köprü görevi gören bir tutum sergileme taraftarıdır. Ayrıca, girişken bir kapasiteye ve ülkelere pratik yollar geliştirip onlara liderlik etme potansiyeline sahiptir (Wright, 2015, ss. 23-24).

Endonezya'nın küresel düzende oynadığı “köprü kurucu” rol finansal altyapı alanlarında da sürmektedir. Küresel Harcama Destek Fonu'nun (GESF) kurulmasını önermiş ve sonrasında ilk zirvesinden itibaren sıkıca takip etmektedir. Bu fonun amacı çok kırılgan ve ihtiyacı olan ülkelere bütçe finansmanı ve kalkınma yardımı sağlamaktır. Endonezya bu çalışmalarına Londra Zirvesinde de devam etmiş ve Uluslararası Finansal Kuruluşların (IFIs) reform görüşmelerinde GESF önerilerini sunmuştur. Genel olarak, Endonezya yaptığı çok taraflı çalışmalarla küresel düzene karşı “yumuşak revizyonist” bir tutum sergileyerek, “normative köprü kurucu” rol üstlenmiş ve küresel-bölgesel rol bağlantısı olarak da “bölgesel liderlikle bağdaşan dengeli rol” üstlenmiştir (Santikajaya, 2016, ss. 570-573).

4.2.1.3. Kore

Kore, MIKTA grubu içerisinde en büyük ekonomiye sahiptir. ABD'nin resmi anlaşma müttefiki ve ABD'nin Asya'yla olan ikili ittifak sisteminin önemli bir parçasıdır. Çok uzun yıllardır, Kore dış politikası Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (DPRK) ile olan çatışmalar çerçevesinde şekillenmiş ancak son on yıldan beri kendiyile ilgilenme fırsatına sahip olmuştur. Ekonomik olarak; ABD, Japonya, Vietnam, Avustralya, Yeni Zelanda ve Endonezya'yla serbest ticaret anlaşmaları görüşmeleri yapmaktadır. Kore, şuanda uluslararası politikada önemli bir rol oynamaktadır. 2010 yılında ilk defa G8 dışından bir ülkenin G20 zirvesine ev sahipliği yapmasından, 2012 yılında Seul'da Nükleer Güvenlik zirvesine ev sahipliği yapmasına kadar pek çok çok taraflılık forumunun güçlü destekçisidir. Kore aynı zamanda çok büyük askeri güce de sahiptir (Snyder, 2012a, parag. 1-3). Genel olarak küresel sistemde Kore, uluslararası istikrara önemli katkılar yapan ve barış koruma operasyonlarına ciddi anlamda önem veren bir ülke konumundadır. Kore deniz donanması, Aden Körfezindeki korsanlıkla mücadele operasyonları dahil olmak üzere yurtdışında ortak deniz operasyonlarının aktif katılımcısıdır. Kore'nin 2010 Savunma Raporundaki bilgilere göre milli savunma ve Kore birliğinden sonra, uluslararası istikrarın sağlanması üçüncü stratejik önceliktir. Kore küresel istikrarın sağlanması için çok fazla çaba sarfetmekte ve bu konuda yatırımlar yapmaktadır. Küresel barış koruma operasyonları ve stabilizasyon çalışmalarıyla küresel düzende çok daha etkileyici role bürünmüştür (Snyder, 2012b, parag 1.).

2007 ve 2010 yılları arasında ülkenin uluslararası istikrar çalışmaları için savunma bütçesi üç katından fazlaya çıkartılmış, Kore askeri birlikleri deniz aşırı görevlerde 387'den 808'e çıkartılmıştır. Bu operasyonlar; Haiti ve Lübnan'daki barış koruma operasyonlarını, Afganistan'daki kalkınma ve stabilizasyon çalışmalarını ve Aden Körfezi'ndeki korsanlıkla mücadele görevlerini de içermektedir. Kore, Güvenlik Girişimlerinin Yaygınlaştırılması *Proliferation Security Initiative* (PSI) kuruluşuna 2009 yılında katılmış, planlamada ve işletilmesinde başrol almıştır. 2010 yılında kitle imha silahlarını *Weapons of Mass Destruction* (WMDs) taşıyan gemilerin yasaklanmasına ilişkin denizcilik tatbikatı amaçlı “Doğu Girişimi Uygulamalarına” ev sahipliği yapmıştır. 2012 yılında, Kore'de o zamana kadarki en büyük yabancı toplantısı olan ikinci Nükleer Güvenlik zirvesine ev sahipliği yapmıştır. (İlkini ABD üstlenmiştir.) (Mo, 2016, s. 592). Tüm bunların yanında, Güney Kore uluslararası işbirliği ve siber güvenlik alanlarında da çok taraflılık faaliyetleri sürdürmüştür. 2013 yılında Kore İletişim Komisyonu *Korea Communications Commission* (KCC), gelecek yıl Kore'de kurulmak üzere, Dünya Bankası ile küresel siber güvenlik merkezi kurma konusunda “mutabakat anlaşması (MOU)” imzalamıştır (Tobari, 2013, parag. 1-3). Bu konuya ek olarak, 2013 yılında siber uzay ve küresel normlar hakkında olan uluslararası konferansa ev sahipliği yapmıştır (Sung-han, 2013, parag. 10).

MIKTA grubu içerisinde Güney Kore, 21.yy'daki zorlu olaylara karşı, çok taraflı düzendeki reformlara yardım etmeye en uygun ülkedir. Doğu Asya'daki pozisyonu, ABD ve Çin arasında önemli bir diplomatik köprü görevi görmesine elverişlidir. Çok taraflı diplomasi ve uluslararası kurumlar, barış korumadan küresel ekonomideki silahsızlanma yönetimine kadar pek çok konuda Kore'nin lider rol oynayabilmesine yardımcı olmaktadır. Kore'nin, Kuzey Kore tarafından siber ataklarda birincil hedefi olması, siber güvenlik konusunda uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi konusunda özel ilgisinin oluşmasına neden olmuştur (Wright, 2015, ss. 22-23). Seul mutabakatının çok taraflılık ve hukuk kurallarına bağlı olması, küresel konularda sayısız yüksek profilli çok taraflı zirvelere ev sahipliği yapması, görüşmelerde yeni uluslararası kuralların Kore tarafından tartışma konusu haline getirilmesi, Kore'nin 21.yy'da çok taraflılık konseptini en kapsamlı uygulayan orta ölçekli güçlerden biri olduğunun göstergesidir (Mo, 2016, s. 592).

4.2.1.4. Türkiye

Türkiye; ABD'nin resmi anlaşma müttefiki, yükselen jeopolitik bir güç, demokratik ve dünyanın 18. büyük ekonomisine sahip bir ülkedir. 2010-2013 yılları arasında Türkiye'deki AKP Hükümeti ve özellikle dönemin Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun söylemleriyle orta ölçekli güçten ziyade, uluslararası sistemde daha "merkezi güç" olarak göz önünde bulunmak istemiştir. Ekonomik anlamda da iyileşmeler bu hedefleri kamçılar nitelikte olmuştur. Bu durum Türkiye'nin kısmen de olsa ABD'den ve AB'den uzaklaşmasına neden olmuştur. Türkiye o dönemlerde Batı'ya katılmaktan çok kendi mirasını kucaklama stratejisi izlemiştir. Kendi kültürel mirasının peşinden gitmesi, Batı'dan uzaklaşıp bölgesel güç elde etmeye çalışması ve bunları yaparken küresel düzeni güçlendirici faaliyetlerden biraz uzak kalması sebebiyle gruptaki diğer ülkelerden bu bağlamda ayrılmaktadır. Türkiye'nin özellikle 2011- 2013 yıllarında uyguladığı dış politika olan "komşularla sıfır sorun" sebebiyle Güneydoğu Avrupa, Karadeniz, Kafkasya, Orta Asya, Hazar Havzası, Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz'i içeren bölgelerde aktif politika izlenmiştir (Cook, 2011, parag. 1-7). Suriye iç savaşı, Türkiye'nin çıkarları ve hedeflerine ulaşması için pek çok tehdit ortaya çıkarmıştır. Bu yüzden Türkiye, ABD'nin bölgedeki dış politikalarından memnun değildir. Arap Uyanışı ve Suriye iç savaşının, Türkiye'nin orta ölçekli güç olarak uluslararası sistemde kilit rol oynamasında engeller çıkarttığı söylenebilir. Kısmen de olsa jeopolitikten izole olan Meksika ya da uzun vadeli sorunlara sahip olan ama kısa dönem tehditler yaşayan Avustralya'nın aksine Türkiye, Suriye'de olduğu gibi önemli krizlere tepki veren uluslararası öncü birliklerdendir. AB ile mülteciler konusunda anlaşmalar yapılmış ve pek çok serbest ticaret anlaşmaları imzalanmıştır.

Türkiye pek çok görüşmelere, zirvelere ve uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yaparak ve koalisyonlar inşa ederek orta ölçekli güç sorumluluklarını efektif bir biçimde yerine getirmektedir. 2011 yılında 4. Birleşmiş Milletler Az Gelişmiş Ülkeler Konferansına, 2016 yılında da Dünya İnsani Zirvesine ev sahipliği yapmıştır. Türkiye'nin tüm bu dünya zirvelerini organize ederken kullandığı yönetici rolü, orta ölçekli dış politikasında uyguladığı niş diplomasisi alanlarında da başarılı olacağını açıkça göstermiştir. Bunlara ek olarak, yeni insani diplomasi yaklaşımı geliştirmiş ve bunu Suriye mülteci politikasında ve devam eden Afrika açılımı stratejisinde ortaya

koymuştur. Gerekirse Esad rejimine karşı orada yaşayan halka karşı koruma sorumluluğu uygulayabileceğini de dile getirmiştir (Dal ve Kurşun, 2016, ss. 620-621).

Türkiye, artan ekonomik gücü ve yükselişe geçen uluslararası varlığının da etkisiyle uluslararası organizasyonlarda, kalkınma çalışmalarında ve bölgesel çatışmaları çözmede aktif diplomasi izlemektedir. İsrail-Suriye, Lübnan Hükümeti-Hizbullah, Filistin-Hamas, ABD-İran, Afgan Hükümeti-Taliban arasındaki çatışmalarda arabulucu rol oynamıştır. Küresel düzenin sürekliliğinin sağlanması için “uyumlu diplomasi” benimsenmiş ve bu da Türkiye’nin uluslararası ilişkilerde çok daha aktif rol oynamasına yardımcı olmuştur. Bu ilke tüm uluslararası organizasyonlarda aktif olarak yer almayı işaret etmiş ve bu da uluslararası önemin artmasını sağlamıştır (Davutoğlu, 2010, parag. 25). Türkiye; 2015 yılında G20 zirvesine ev sahipliği yapmış ve Birleşmiş Milletler Genel Konseyi’ne 2009-2010 yılları arasında geçici üye olarak seçilmiş ancak daha sonra 2015-2016 yılındaki seçimlerde başarılı olamamıştır. Türkiye’nin arabulucuk anlamında en yüksek noktaya ulaştığı zaman, hiç kuşkusuz Brezilya ile birlikte 2010 yılında İran nükleer programı çerçevesinde yaşanan olaylardır. Brezilya ve Türkiye İran-ABD&Avrupalı güçler arasında ortak bir noktaya ulaşmak için çok çaba sarf etmişlerdir. Türkiye bölgesel ve küresel anlamda büyük roller üstlenmiştir. Ancak geleneksel jeopolitik yapısı ve diplomasisi, stratejik özerkliği ve sahip olduğu materyal kapasitesiyle diğer orta ölçekli güçlerden kısmen ayrılmaktadır. Bu durum, uluslararası düzende önemli roller üstlenemeyeceği anlamına gelmez. Aksine Türkiye gibi önemli bir ülke küresel düzene katkı yapmazsa bu misyon başarılması zor bir hale gelebilir (Wright, 2015, ss. 25-26).

4.2.1.5. Avustralya

Avustralya, ABD’nin resmi müttefiki ve İngiltere’den sonra Washington ile yakın güvenlik ilişkilerinden en çok mutlu olan bir ülke konumundadır. Her ne kadar güvenlik bağlamında ABD ile yakın ilişkiler içersinde olsa da Avustralya ekonomisi, madencilik sanayisi nedeniyle Çin’e bağlı bir duruma gelmiştir. Aynı Endonezya vakasında olduğu gibi bu ikili bağlılık Avustralya dış politikasında alternatif bir orta ölçekli güç olmasına sebebiyet vermiştir. Avustralya’nın uluslararası anlamdaki öncelikli çalışmalarını stratejik olaylar üzerine olsa da 2014 yılında G20 Liderler

Zirvesine de ev sahipliği yapmıştır (Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT), 2013, parag. 8-9). Avustralya güvenliğinin temel taşı olan ABD ittifakı, son on yılda daha da artmış ve güçlenmiştir. Amerikan deniz kuvvetleri, Avustralya Kuzey Toprakları eyaletinin başkenti olan Darwin’de ortak eğitim ve çalışmalar dahilinde rotasyonlar yapmaktadır. Böylece, askeri olarak daha çok yakınlaşmanın, bu iki ülkeyi daha efektif hale getireceğini düşünmektedirler (The White House Office of the Press Secretary, 2011, parag. 21-22).

Avustralya aynı zamanda Güney Kore’yle de Avustralya- Güney Kore *Republic of Korea* (ROK) Savunma Bakanları Diyalogu çerçevesinde güvenlik ilişkilerini derinleştirmektedir. Japonya ile de Avustralya- Japonya- ABD üçlü güvenlik diyalogu ekseninde Çin’in yükselişine karşı bir gruplaşmayla diğer Asya ülkeleriyle bağlar kurarak stratejik girişimler denemektedir (Cronin vd., 2013, s. 12). Avustralya dış politikasını, sağlıklı ve kural temelli bölgesel düzen amacıyla içerisinde Çin’in de bulunduğu şekilde düzenlemiştir. Bölgedeki refah ve güvenlik için bu durumu şart olduğuna kanaat getirmiştir. Böylece jeopolitik olarak riske meyil vermeden hem bölgesel hem de küresel düzene katkı sağlamaktadır. Hem politik sistemi hem de tarihi gereği Avustralya, özellikle siber güvenlik ve deniz güvenliği konularında küresel düzenin güçlendirilmesinin önemli destekçilerindedir (Wright, 2015, s. 28).

Avustralya çok taraflılık eksenindeki çabalarını yenilik ve yaratıcılık çerçevesinde göstermeye çalışmıştır. Yumuşak güce ve niş diplomasisine çok önem vermiş, örnek vermek gerekirse cinsiyet eşitliği konusunda teşvik edici çalışmalar ve devletlere yeni düzenlemeler getirilmesi gibi konular ilgi alanlarındadır. Avustralya çok taraflılık bağlamında APEC, ASEAN, EAS ve Pasifik Adaları Forumu (PIF) gibi pek çok önemli uluslararası kuruluşa üyedir. Küresel yönetişime katkıda bulunmak ve küresel düzenin güçlendirilmesine katkıda bulunmak için terör, iklim değişikliği ve küresel kamu yararına pek çok konuda projeler yapmaktadır. Çok taraflı ticaret rejimleri, Trans-Pasifik Partnerliği (TPP) konusundaki tartışmalar ve çok taraflılık rejimdeki ikili anlaşmalarla sisteme katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Ek olarak, Doha görüşmeleri bağlamında Cairns grubuna liderlik yapmasıyla da yükselen orta ölçekli güç olarak kendisini göstermiştir (Rimmer, 2016, ss. 633-634).

Sonuç olarak, MIKTA grubu üyelerinin her biri gerek ev sahibi rolüyle gerek uluslararası anlaşmalarda aktif rol izleyerek gerek niş diplomasisi ölçütleriyle ve daha bunun gibi birçok yolla küresel yönetime ve dolayısıyla küresel düzene katkı sağlamaktadır. Tablo 7’de de görüldüğü üzere MIKTA grubunun hemen hemen her üyesi dünya üzerindeki en önemli kuruluşlara üyedir. Bu da çok taraflılık ilkesini dış politikada ne kadar uyguladıklarının ve önemsediklerinin göstergesidir.

Tablo 7: MIKTA Ülkelerinin Dahil Olduğu Temel İttifaklar ve Kuruluşlar

ÜLKELER	MIKTA	UN	G20	WTO	APEC	OECD	EAS
Meksika	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Endonezya	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Kore	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Türkiye	✓	✓	✓	✓		✓	
Avustralya	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Kaynak: Flake G., Douglas E. (2014). MIKTA Narratives: Prosperity, Persuasion and Projection, Pert USAsia Centre.

4.2.2. Kalkınma Amaçlı İşbirliği

Kalkınma amaçlı işbirliği ve iklim değişikliği MIKTA ülkelerinin, gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler arasında köprü görevi gördüğü ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarını gerçekleştirebilmek adına çalışmalar yaptığı iki *niş diplomasi* alanıdır. Sürdürülebilir kalkınma, insanlığın baş etmesi gereken en önemli ve ülkenin refahı için başarılması gereken zorlu görevlerden biridir. Sürdürülebilir hedeflerini *Sustainable Development Goals* (SDGs) başarmak pek çok uluslararası kalkınma işbirliği gerektirmektedir. Kullanılabilecek araçların ve kalkınma desteğinin her zamankinden daha çok olması orta ölçekli güçler bakımından daha çok girişimcilik yapabilecekleri ve küresel arenada kendi varlıklarını arttırabileceklerinden, kalkınma amaçlı işbirlikleri umut verici bir alan olarak değerlendirilmektedir. Kalkınma amaçlı işbirlikleri, dünyadaki her ülkenin ortak bağlamda çalışma ve destekleme teşebbüsünde bulunması gereken ve özel yardım gerektiren bir alandır (Glennie ve Alonso, 2015, ss. 1-2). Genelde, kalkınma işbirlikleri finansal yardımlar ya da daha dar olarak resmi kalkınma yardımları (ODA) olarak düşünülmemektedir. MIKTA ülkeleri arasında Meksika

hem yardım alan hem de kalkınma yardımları sağlayan bir ülke konumundayken, Endonezya sadece yardım alan ülke durumundadır; Kore, Türkiye ve Avustralya ise bu alandaki donör ülkelerdir. 2016 yılında Avustralya, Türkiye ve Kore'nin kalkınma yardımları, sıralı olarak 3 02 milyar dolar, 6 18 milyar dolar ve 1 96 milyar dolardır (OECD, 2016).

Genel anlamda MIKTA ülkelerinin kalkınma yardımları tutarları mütevazı görünse de, hala kalkınma amaçlı işbirliği konusunda önemli roller oynamaktadırlar. Çünkü kalkınma yardımları ya da finansal transferler kalkınma amaçlı işbirliklerinin sadece bir koludur. Kapasite desteği (teknolojik işbirlikleri, politika deneyimleri paylaşma, kurumsal ve insan kaynakları) ve politika değişikliği (ulusal seviyede: kalkınma gündeminde kamu politikasını gözden geçirmek, tamamlayıcıları güçlendirmek ve bunlar arasındaki çatışmalardan kaçınmak; uluslararası seviye: küresel yönetişimin kurallarına uymayı sağlayabilme, ülkeler ve insanlar arasında daha eşitlikçi kalkınma fırsatları yaratmak, uluslararası kamu yararına daha etkin hizmet verebilmek) de MIKTA ülkelerinin pek çok deneyimlere sahip olduğu kalkınma amaçlı işbirliklerinin önemli çeşitlerindedir (Flake ve Wang, 2017, s. 34). Bu konu başlığı altında; yükselen orta ölçekli güçlerin kalkınma ve kalkınma politikaları alanında hangi girişimlere teşebbüs ettikleri, kalkınma politikalarında orta ölçekli güçleri ayıran politikalar ve kalkınma politikalarında orta ölçekli güçlerin tamamlayıcı yaklaşım potansiyelleri tartışılacaktır.

4.2.2.1. Meksika

Meksika gruptaki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında küresel kalkınma politikaları bağlamında, çeşitli sorunlarla boğuştuğundan ötürü çok destekleyici bir role sahip değildir. ABD ve Latin Amerika ile olan bir takım politika sorunları; yoksulluk, suç gibi iç problemlerinden dolayı bu alana küresel anlamda çok destek verememiştir. Bu gibi durumlar ülkenin bölgesel ve küresel anlamda sahip olduğu potansiyelini düşürmektedir. Kalkınma yardımlarında Meksika, hem kalkınma yardımları alan hem de kalkınma yardımları sağlayan bir ülke olduğundan küresel arenada gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler arasında konumlandırılabilir. Donör olarak Meksika, kalkınma politikaları bağlamında Orta ve Güney Amerika'ya ve özellikle Karayipler'e yaptığı

yardımlarla daha çok bölgesel olarak odaklanmıştır. Bu projelerin en yüksek profilli olanı hiç kuşkusuz “Merida Girişimidir.” Bu amaçla, Orta Amerika’ya odaklanılmış ve uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele için ABD-Meksika güvenlik partnerliği kurulmuştur (Seelke ve Finklea, 2017, ss. 1-2).

2012 yılında G20 zirvesinin ev sahibi olarak, G20 sayesinde önemli bir girişimcilik rolü üstlenmiştir. Bu toplantıda Meksika’nın sürdürülebilir kalkınma (çevresel ve ekonomik) açısından odaklandığı noktalar ise; ekonomik istikrar ve büyüme, istihdam alanlarında yapısal reformlar, finansal sistemi güçlendirmek ve ekonomik büyümeyi arttırmak için finansal katılımı teşvik etmek, birbirine entegre olmuş dünyada uluslararası finansal yapıyı geliştirmek, gıda güvenliğini arttırmak ve emtia fiyatlarındaki dalgalanmaya dikkat çekmek, sürdürülebilir kalkınmayı-yeşil çevreyi desteklemek ve iklim değişikliğine karşı savaştır (Cooper, 2015, s. 40). Kısaca, Meksika kalkınma yardımlarında hem alıcı hem de bunları sağlayıcı bir rol üstlenerek, Güney-Güney işbirliğini de kapsayarak bölgesel kalkınma projelerine destek vermektedir. 2014 yılında, Bakanlar düzeyinde yapılan Etkili Kalkınma İşbirliği Küresel Ortaklığı görüşmelerinin birincisine ev sahipliği yaparak, özellikle orta gelirli ülkelere bütçe şeffaflığı konusunda kalkınma yardımları sağlamıştır. Tüm bunların sonucunda, Meksika kendi dış politika gündeminde uluslararası kalkınma işbirliği konusunu öncelikli hale getirmemiştir. Meksika liderlerince az gelişmiş ülkelerin yaşama standardını yükseltmek konusu 16 dış politika hedefleri içerisinde 13. sıradadır. Son yıllarda Meksika hükümeti, Uluslararası Kalkınma İşbirliklerini *International Development Corporations* (IDC) güçlendirmek için girişimlerde bulunmuşlardır. Uluslararası Kalkınma İşbirliği Meksika Ajansı (AMEXCID) 2011 yılında hükümet tarafından kurulmuş ve birkaç yeni girişim denenmiştir. 2012’de yardımlarını 277 milyon dolara çıkartmıştır. Her ne kadar kurumlar ve projelerle çaba gösterilse de Meksika’nın kaynakları ve dünya ekonomisindeki sıralaması nedeniyle bu konudaki çalışmalar yetersiz kalmaktadır (Gómez Bruera, 2015, ss. 235-236).

4.2.2.2. Endonezya

Endonezya başta da anlatıldığı üzere, uluslararası kalkınma yardımlarını genelde sağlamaktan ziyade daha çok alan taraf olmuştur. 2015 yılında ASEAN

birliğinin kalkınmasında, küçük ve ortak ölçekli ekonomilerin (SMEs) ekonomik kalkınmasında aktif rol oynamıştır. Türkiye'ye benzer olarak, Endonezya da köprü görevi görme kapasitesine sahiptir. Her iki ülke de G20 içerisinde büyük Müslüman birliklerini temsil etmektedir ve bu kimliği baz alarak kalkınma amaçlı işbirliği konusunda Ortadoğu'ya ve Müslüman Asya'ya ulaşmak için kullanabilmektedirler. MIKTA grubu üyeleri arasında sadece Endonezya, G20 ve OECD üyelikleri arasında örtüşen bir üyeliğe sahip değildir. Bu durum Endonezya'yı yoksul ülkelerin büyümesiyle ilgilenmesi bakımından, geleneksel gelişmiş ülkeler grubundan ayrı olarak, gelişmekte olan ülkelerin güvenilir savunucusu haline getirmiştir (Cooper, 2015, s. 41).

G20 üyesi olan Endonezya, 2007 yılında OECD'nin Geliştirilmiş Bağlılık Girişimi'ne üye olmuştur. Endonezya her ne kadar 1981'de kalkınma amaçlı işbirliği aktivitelerine başlasa da 2013 yılının başlarından itibaren bu konuda kurumsallaşmaya yönelik adımlar atmaktadır. Endonezya hükümeti, kalkınma amaçlı işbirliğini geliştirmek ve diğer kuruluşları da dahil etmek amacıyla Güney-Güney İlişkilerde Milli İşbirliği Takımı ve Üçlü İşbirliği'ni kurmuştur. Endonezya kalkınma projelerini; tarım, küçük ve büyük işletmeler, Filistin'de sağlık, Afganistan'daki toplumsal kalkınma alanlarında gerçekleştirmektedir (Renzio ve Seifert, 2014, s. 1867). G20 aracılığıyla Müslüman ülkelerle Batı ülkeler arasında köprü görevi görmesine ek olarak, bölgesel ekonomik kuruluşlarla (ASEAN), G20 arasında köprü kurarak kritik rollerde yer almıştır. G20 içerisinde ASEAN'ın sesi ve temsilcisi konumunda olmuştur. Endonezya'nın kalkınma politikaları hedeflerinde, G20 adeta kilit forum olmuştur. Kısacası, Endonezya G20 içinde gelişmekte olan ülkelere ortak bir ses olmasıyla kilit rol oynamıştır. Endonezya G20 içerisinde sürdürülebilir kalkınma açısından kamu borç yönetimi, mali konsolidasyon, şeffaflık ve finansal piyasa istikrarının teşviki konularına odaklanmayı devam ettirmiştir (Salim, 2011, s. 100).

4.2.2.3. Kore

Özgün kalkınma deneyimine sahip Kore, uluslararası kalkınma tarihinde en başarılı hikayeye sahip ülkelerden biridir. Yani kalkınma amaçlı işbirlikleri konusu Kore'nin niş diplomasisi uyguladığı bir alandır. Kore; insan kaynakları, teknoloji transferi, altyapı geliştirme, kamu-özel sektör işbirliği, özel sektör yenilikleri, Güney-Güney ve Kuzey-Güney işbirlikleri konularına odaklanmıştır. Kasım 2010'da G20 zirvesine ev sahipliği yaparken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında "kalkınma konusunda yeni bir uzlaşma sağlama" çalışmaları Kore'nin ana yeniliklerinden biri olmuş ve daha sonra Seul Kalkınma Konsensüsünde da ileriye sürülmüştür. "Ortak Büyüme için Seul Kalkınma Konsensüsü" şuan G20'nin en çok takdir edilen önceliklerindedir (Flake ve Wang, 2017, s. 32). Bu yeni kalkınma paradigmasının özünde Kore'nin "sahibi olduğu", *efektif yardım dağılımı* yatmaktadır. Kore'nin kalkınma yardımları mimarisi ve politika normları G20 zirvesine ev sahipliği yaptığı sırada kabul edilmiştir. Kore kalkınma alanında pek çok ilkeler/normlar ve politika hedefleri belirlemiştir. Tüm bunlar Kore'ye kalkınma alanında yaratıcı bir orta ölçekli güç görünümü vermiştir. Kore kalkınma politikası, Güney Doğu Asya'daki özel ilgisini, Afrika'ya kadar genişletmiş ve Afrika kalkınmasına yardımcı olacak çalışmalarda bulunmuştur (Ikenberry ve Jongryn, 2013, s. 24).

2011 yılında, Etkin Kalkınma İşbirliği İçin Busan Ortaklığı'nın yaptığı yardım etkinliği konusunda Dördüncü Üst Seviye Panele *Fourth High Level Forum on Aid Effectiveness* (HLF-4) ev sahipliği yapmış ve yardım etkinliği konusunda uluslararası diyalog için yeni bir yöntem bulmuştur. Bu yenilikçi yöntemle yardım ve kalkınma yapılarında, özellikle yükselen ekonomilerin kalkınma finanslarına dikkat çekerek, değişen gerçekleri göz önüne sermiştir. Kore yaptığı tüm çalışmalarla ve ülkenin "Global Kore" olarak bu vizyonla kalkınmaya büyük ölçüde dikkat çekmiştir. 2010 yılında OECD'nin Kalkınma İşbirliği Direktörlüğüne (DAC) üye olduğundan beri uluslararası kalkınma işbirliği konusundaki küresel tartışmalara aktif olarak katılmaktadır (Minister of Foreign Affairs Republic of Korea, 2016). 2012 yılında, Kore aynı zamanda G20 Kalkınma Çalışma Grubunda eş başkan olarak görev yapmıştır. Kore'nin, geniş çaplı yeniden oryantasyonu ve kalkınmanın zorunluluklarına yeniden odaklanması gibi kalkınma alanında yaptığı çalışmalar diğer G20 orta ölçekli ülkeler

ile kıyaslandığında çok farklı bir konumda olduğu aşıkardır. Kore'nin özellikle kalkınma yönetişimini milli stratejisi haline getirmesini, Dışişleri ve Ticaret Eski Bakan Yardımcısı Kim Sung-han "Kore uluslararası kalkınma işbirliği alanında gündem belirleyicisi olarak ortaya çıkmıştır." bu açıklamayla tüm dünyaya duyurmuştur (Sung-han, 2012, s. 2).

4.2.2.4. Türkiye

İnsani diplomasi ve kalkınma yardımları Türkiye'nin niş diplomasisi uyguladıkları alanlardır. Türkiye bu konuda Afrika'da coğrafi odaklanmasını sürdürmekte, bunun yanında Körfez ülkelere ve Soğuk Savaş sonrasında Orta Asya'ya giderek artan bir odaklanması mevcuttur. Türkiye kalkınma politikası, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) çerçevesinde kurumsallaştırılmıştır (Cooper, 2015, s. 40). TİKA, 1992 yılında Türk dış politikasını aktif olarak özellikle Orta Asya Türkî Cumhuriyetlerine ulaşmak amaçlı kurulmuştur. TİKA özellikle kurulduğu ilk yıllarda Türkî Cumhuriyetlerinin; kendi sosyal yapısını üretmesi, kendi kimliğini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, siyasi ve kültürel hakların gelişmesi ve teknik alt yapı konusunda eksikliklerin giderilmesi gibi alanlarda çalışmalarını sürdürmüştür. Sağlık, tarımsal kalkınma, maliye turizm, sağlık, sanayi, restorasyon gibi alanlarda pek çok faaliyet ve çalışma TİKA tarafından gerçekleştirilmiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde, küreselleşmenin de etkisiyle Türkiye'nin Orta Asya'daki faaliyetleri daha çok kurumsal kapasite artırımı projelerine evrilmiştir ve sadece Orta Asya'yla sınırlı kalmamış faaliyet coğrafyasını da genişletmiştir (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Başkanlığı, parag. 5-7). Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2015'in verilerine göre, Türkiye 2002 yılında 85 milyon dolar seviyesinde resmi kalkınma yardımları sağlarken 2015 yılında bu rakam 45 kat artış ile 3,919 milyar seviyesine ulaşmıştır. 2015 yılında bünyesinde barındırdığı kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları sayesinde Türkiye, kalkınma amaçlı işbirliği sürecinde geldiği noktayı bir adım daha ileri taşımıştır. 2015 yılında 3.2 milyar dolar ile dünyada en fazla insani yardım sağlayan ikinci büyük donör olmuştur. Buna ek olarak GSMH/İnsani Yardım oranına bakıldığında 2015 yılında dünyanın en cömert ülkesi olarak ilan edilmiştir. Kısacası, Türkiye Resmi Kalkınma Yardımları vesilesiyle, oldukça geniş bir

coğrafyada oldukça farklı sektörlerde geliştirdiği kalkınma işbirliği projelerinin uygulanmasında TİKA çok önemli bir rol üstlenmiştir (TİKA Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, 2015, ss. 6-8).

Türkiye, 2011 yılında Birleşmiş Milletler En az Gelişmiş Ülkeler Konferansı'nın dördüncüsüne de ev sahipliği yapmıştır. Türkiye tarafından en az gelişmiş ülkelere her yıl 200 milyon dolar verileceği taahhüt edilmiş ve 2015 yılında bu tutar 456 milyon dolara çıkartılmıştır. Toplam tutar 2011-2015 yılları arasında 1,5 milyar doların üzerine çıkmış ve Türkiye aslında taahhütlerinden de fazlasını yerine getirmiştir (TİKA Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, 2015, s. 7). Toplantıda odaklanılan ana noktalar; yoksulluğun ortadan kaldırılması ve teknik kapasite (insan kaynakları transferi, altyapı finansmanı) inşasıyla sürdürülebilir büyümeyi sağlamaktır. Türkiye aynı zamanda 2010 tarihinde Kahire'de düzenlenen "Darfur'un Yeniden İnşası ve Kalkınması için Uluslararası Donörler Konferansı"na Mısır ile eş başkanlık yapması Afirka'daki bölgesel sorunların çözümüne katkıda bulunma iradesine sahip olduğunun göstergesidir. 2010 yılında Afrika kıtasında Somali sorunlarının çözümüne yönelik BM çerçevesinde düzenlenen İstanbul Somali Konferansı'na da ev sahipliği yapmıştır. 2011 yılında da ilk kez düzenlenen BM Dünya İnsani Zirvesine ev sahipliği yapmıştır (Gök, 2016, s. 306). Kısacası, kalkınma amaçlı işbirlikleri Türkiye'nin üzerinde durduğu ve çalışmaların artarak devam ettiği bir dış politikasıdır. Bu sayede ülkenin hem yumuşak gücü hem de diğer ülkelere karşı pozitif görüntüsü oluşmaktadır. Son zamanlarda özellikle Suriyeli mültecilere karşı üstlendiği yardım liderliği rolüyle dikkat çekmektedir.

4.2.2.5. Avustralya

Avustralya, yardım dağıtımında kapsamlılık ve verimlilik bağlamında lider ülke konumundadır. Avustralya'nın kalkınma politikası hem kendi ülkesini hem de odaklandığı alanları kapsamaktadır. Avustralya aynı zamanda, en hesap verilebilir efektif yardım yapılarına sahip olduğunu iddia ederek yardım sisteminin hesap verilebilirliğine de vurgu yapmaktadır. Jeopolitik olarak odaklanmış (Güney Doğu Asya ve Asya Pasifik & diğer alanlarla da bağlantılı) eğitimin geliştirilmesi, yoksul ve zayıflara sağlık hizmeti sağlanması, cinsiyet eşitliği ve engelli insanlar için girişimler

konuları ana fonksiyonel önceliklerini oluşturmaktadır (Cooper, 2015, s. 39). Kadının güçlendirilmesi, cinsiyet eşitliği konuları Avustralya'nın niş diplomasisi uyguladığı alanlardır. Bu konuda Avustralya'nın sayesinde APEC içerisinde kadının güçlendirilmesi konusu stratejik seviyede değerlendirilmektedir. İlk olarak 1998 yılında Manila'da kadının ekonomik anlamda güçlendirilmesi konusu tartışılmıştır. APEC Kadın ve Ekonomi forumu 1998'den beri yüksek seviyede görüşmeler yapmaktadır (Rimmer, 2016, ss. 638-639).

Avustralya yardım politikasını yeni paradigmlar çerçevesinde yeniden şekillendirerek bu konuda önemli bir rol oynamaktadır. Avustralya'nın yeni kalkınma politikası refahın teşviki, yoksulluğun azaltılması ve istikrarın sağlanması olarak üç ana başlık altında toplanmıştır. Hem milli çıkarlarını hem de yardım programlarını kapsamaktadır. Avustralya'nın bu konudaki esas amacı Avustralya'nın milli çıkarlarını, sürdürülebilir ekonomik büyümeye ve yoksulluğun azaltılmasında katkıda bulunarak gerçekleştirmesidir. Avustralya'nın resmi kalkınma yardımları (ODA) yıllar geçtikçe artmaktadır. Kalkınma amaçlı işbirliği kapsamında, Küresel Kalkınma Yenilik Girişimleri *Global Development Innovation Ventures* (GDIV) programının üyesi olacaktır. GDIV; sağlık, eğitim, sürdürülebilir enerji, besin üretimi gibi pek çok sektörde yenilik portföyünü destekleyen bir çalışmadır. Özel sektör yatırımları, özel borç ve sermaye düzenlemeleri konusunda yardım gibi alanlar Avustralya'nın öncelikli kalkınma projeleri olup kalkınma amaçlı işbirliği anlamında geliştirilmesi gereken konulardır (Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade, 2014, ss. 3-5). Avustralya kalkınma amaçlı işbirliği aktivitelerinde özellikle Asya-Pasifik bölgesinde kapasite inşasına odaklanmasıyla kilit katılımcılardan biridir (Flake ve Wang, 2017, s. 32). Avustralya kalkınma alanındaki küresel politikalarını; uluslararası kuruluşlardan G20, BM, WTO, OECD ve bölgesel forumlardan Ürün Bilgi Forumu (PIF), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), Doğu Asya Zirvesi (EAS) ve IORA içerisinde de savunarak etkileyciliğini arttırmaktadır.

Kalkınma konusunda MIKTA grubu 2015 yılında, Addis Ababa'da gerçekleştirilen Kalkınmayı Finanse Etme konulu 3. Uluslararası Konferans sırasında ortak bildiri yayınlamışlardır. Ortak bildiride, MIKTA ülkeleri bazı fikir birliklerine

ulaşmışlar ve kalkınma ile ilgili bazı inisiyatiflerde bulunmuşlardır. Gelişmekte olan ülkelerin vergilerini ve mali sistemlerini iyileştirmek, vergi kaçakçılıklarıyla mücadele gibi alanlarda kapasitelerini güçlendirmek için uluslararası destek çağrısında bulunmuşlardır. Bu çağrının amacı gelişmekte olan ülkelerin daha iyi harekete geçmesi, yerel kaynaklarını yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sürdürülebilir büyüme için kullanabilmesine fırsat yaratmaktır. MIKTA ülkeleri, cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesi konularının sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek için önemli konular olduğuna tekrar dikkat çekmişlerdir. İyi yönetişimin, şeffaflığın, insan haklarının ve hukuk kurallarının kalkınmanın önemli ayakları olarak ele almışlardır. Genel olarak, kalkınma amaçlı işbirlikleri MIKTA grubu gibi farklı deneyimlere, farklı girişimlere ve farklı odaklanma alanlarına sahip olan ülkelere oluşturulduğundan dolayı karmaşık bir konudur. Ancak MIKTA oluşumu bir platform olarak ülkelerin birbirleriyle ihtiyaçlarının belirlenmesi, tasarlanması ve uygulaması konusunda işbirliği yapabilme fırsatı sunmaktadır.

4.2.3. Yeşil Büyüme ve İklim Değişikliği

Yeşil büyüme, yeşil kalkınma; kaynak kullanımına, karbon emisyonlarına ve çevresel zararlara yönelik ağır bağımlılıktan kurtaran bir kalkınma modelidir ve yeni yeşil ürün pazarlarının, teknolojilerin, yatırımların ve tüketim ve koruma davranışında değişikliklerin yaratılması yoluyla büyümeyi teşvik eder. İklim değişikliği ise küresel ortak sorunların ilki olarak değerlendirilebilir. Dünya iklim sistemi tüm ülkeleri etkilemekte ve küresel ısınma tehdidinin azaltılması için geniş çapta bir uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır. Küresel ısınma tehdidinin azaltılmasına ilişkin görüşmeler, her ülkenin ekonomisinin merkezinde enerji tüketiminin fosil yakıtlardan sağlanıyor oluşu kadar karışık bir konudur. Genel olarak, gelişmiş ülkeler iklim değişikliğini rekabet edilecek bir konu olarak görürken, gelişmekte olan ülkeler eşitlik konusu (kalkınmaya adil erişim) olarak görmektedirler. Son yirmi yıldır, küresel iklim politikaları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri ikiye ayıran bir konu haline almıştır. O yüzden orta ölçekli güçlerinde bu konuda rol alacakları alan çok dardır (Siwon, 2015, s. 48). 2011 yılında Durban'da gerçekleştirilen 17. Taraflar Toplantısı, yıllık Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi iklim politikalarının dinamiklerini değiştirebilecek şekilde sonlanmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki bu ayrım, 2020

yılından sonraki iklim değişikliği olaylarıyla daha az önemli hale gelecektir. Bu yüzden, dünyadaki ülkeler yeni iklim anlaşması üzerine görüşmeler yaptılar ve sonucunda Kyoto Protokolü ile yer değiştirilen “herkes için uygun olan” ve 2020 yılında yürürlüğe girmesi beklenen Paris Anlaşmasını imzaladılar. Bu anlaşma ortalama sıcaklık artışının 1,5 ile 2 °C arasında sınırlandırılması, karbon salınımının azaltılması, sera gazlarının emisyonunun düşürülmesi gibi hedefleri kapsamaktadır. Tüm devletler tarafından imzalanan anlaşmada gelişmekte olan ülkelere bu alandaki mücadeleleri için yılda en az 100 milyar dolar fon aktarılacağı da belirtilmiştir. Her ne kadar Paris İklim Anlaşması, iklim kriziyle mücadele için önemli bir adım olarak görülse de iklim hareketlerinin içerisinde yer alan örgütler yeterli olmadığı kanaatindedir (Karakaya, 2016, ss. 2-3). Bu yeni dinamik teklif orta ölçekli güçler için yeni fırsatlar sunacak mıdır? Bu başlık altında MIKTA ülkelerinin iklim değişikliği konusunda orta ölçekli güç olarak liderlik yapma olanakları ve bu geçiş periyodundaki önemlerinden bahsedilecektir.

4.2.3.1. Meksika

Son on yıl içerisinde, Meksika hem iklim değişikliği hem de afet riski azaltılması konusunda yerel ve uluslararası alanda ciddi çalışmalar yapmıştır. Geçmişte Kyoto Protokolünün gerektirdiklerini yerine getirmesi sayesinde 2012 yılında iklim değişikliğine kurumsal çerçevede yaklaşarak İklim Değişikliği Genel Hukuku’nu kabul etmesi ve çalışmalara başlaması hızlıca olmuştur. Yerel anlamda iklim değişikliği düzenlemelerini kabul etmesi bağlamında yükselen güçler arasında birinci, dünyada İngiltere’den sonra ikinci ülkedir (Ruiz-Rivera ve Lucatello, 2016, s. 1). Meksika’nın küresel çevre politikası alanında niş diplomasisi uygulaması aslında 1985 yılında Mexico City’de yaşanan deprem sonrası oluşmaya başlamıştır. Yaşanan bu deprem Meksika’nın çevre politikalarına bu denli eğilmesinin dönüm noktası olduğu söylenebilir. Deprem meydana geldikten sonra hükümet bu alanda yeni düzenlemeler, programlar ve politikalar yaratma arayışlarına girmiştir. Bu arayışların sonucunda 1986 yılında Ulusal Sivil Koruma Sistemi (SINAPROC) kurulmuş ve sadece kendi çalışmalarını yürütmemiş buna ek olarak yerel, eyalet ve belediye düzeylerinde ve pek çok özel federal (Ulusal Afet Önleme Merkezi, Meksika Petrol ve Ulusal Su Komisyonu) çok taraflı devlet kuruluşları arasında koordinasyonu da sağlamıştır (OECD, 2013, ss. 72-73).

Kyoto Protokolü'nün 2005 yılında Meksika'da yürürlüğe girmesiyle, Bakanlar Arası İklim Değişikliği Komisyonu *International Conference on Climate Change* (IPCC) kurulmuştur. Resmi kurumsal bir düzenleme olan SINAPROC'tan *Sistema Nacional de Protección Civil* sonra onun bir benzeri olan İklim Değişikliği için Ulusal Sistem *Special Climate Change National System* (SINACC) kurulmuş ve böylece hükümetin farklı seviyeleri ile yerel organizasyonlar belirli alanlarda işbirliği yapmaya başlamıştır. Tüm bunlar *International Climate Change* (ICC) tarafından koordine edilmektedir. Tüm bu resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları Meksika'nın çevre koruması ve iklim değişikliği alanında özel, kamusal ya da yabancı akademik kuruluşlarla bilimsel ve teknolojik araştırmalar yapmasına yardımcı olmuştur (Ruiz-Rivera ve Lucatello, 2016, s. 4). Tüm bunlara ek olarak, SINACC yürütücülüğünde 2013 yılında 40 yıl boyunca iklim değişikliği politika oluşturma sürecine rehberlik edecek "Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi" yayınlanmıştır. Bu yerel stratejinin bir parçası olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan, sera gazı (GHG) emisyon kaynaklarının en son teknoloji değerlendirmesini kısa, orta vadeli stratejiler ve eylem çizgileri halinde sunarak "Özel İklim Değişikliği Programı" yayınlanmıştır (Official Gazette of the Federation, 2014).

Meksika 2012 yılında ulusal hedef olarak belirlediği sera gazı emisyonlarını 2020'ye kadar yüzde 30 ve 2050'ye kadar da yüzde 50 oranında azaltacağına ilişkin yasayı yürürlüğe koymuştur (BBC News, 2012). Son olarak, Eski Başkan Calderon, Meksika'nın çevre koruması ve iklim değişikliği konusunda uluslararası lider olma hedefini dile getirmiştir. Meksika'nın bu bağlamda amacı gelişmekte olan bir ülkenin ekonomiye zarar vermeden, iklim değişikliğini azaltma ve adapte etme konusunda başarılı olabileceğini kanıtlamaktır (Booth, 2010, parag. 22).

4.2.3.2. Endonezya

Arazi kullanımından ve orman sektöründen kaynaklanan emisyon değişikliği hesaba katılırsa, Endonezya sera gazı emisyonlarında; Çin ve ABD'den sonra üçüncü sırada gelmektedir. 17 binden fazla adaya sahip olan Güney Doğu Asya bölgesinde, 240 milyon insan her yıl 2.05 milyar ton sera gazı çıkartmaktadır. Endonezya'da sera gazının yüzde 80-85'i ormanlarının olmamasının ya da turba toprağının tahrip

edilmesinin sonucudur. Çin ve Hindistan'la birlikte, Endonezya, 2010-2011yılları GSYİH büyüme oranının 6.5 olmasıyla, en çok büyüyen ekonomilerden biridir. Bu da hızla büyüyen GHG (sera gazı) emisyonlarına katkıda bulunmaktadır (Frings, 2011, ss. 60-61). G20 üyesi ve ASEAN grubu içinde en büyük ekonomik güce sahip olması sebebiyle Endonezya kendini uluslararası arenada kendini bu alanda geliştirmeye çalışan ülkelerin sesi olarak görmektedir.

Başkan Susilo Bambang Yudhoyono, 2004-2014 yılları arasında kendi hükümet politikasının merkezine çevreyi yerleştirmiştir. Onun liderliğinde, Endonezya pek çok önemli uluslararası konferanslara ev sahipliği yapmıştır. 2007 yılında Bali'de gerçekleşen 13. BM İklim Değişikliği Konferansı (UNDP An Environment & Energy Group Publication, 2008, s. 2) ve 2009 yılında Sulawesi'de gerçekleşen Dünya Okyanus Konferansı (Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs, 2014, s. 63), 2011 yılında Jakarta'nın ev sahipliği yaptığı 5. Çevre Zirvesi için İş Konferansı (DIPLOMAT, 2011, parag. 1) buna verilecek örneklerdendir. Endonezya iklim değişikliği konusunda gönüllü olarak liderlik rol üstlenmiştir. 10 yıl içerisinde, uluslararası yardım almadan karbon emisyon oranlarını yüzde 26 oranında, uluslararası yardımla birlikte yüzde 46 oranında azaltma taahhüdünde bulunmuştur. Endonezya, Ormansızlaşmadan ve Bozunumdan Kaynaklanan Emisyonların Azaltılması *Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation* (REDD) girişimlerini başarıyla savunmaktadır. 2007 yılında BM İklim Değişikliği Konferansında, REDD'in gelişmekte olan ve yükselen ülkelere ormanlarını korumak için yardım edebileceğini vurgulamıştır. Buna ek olarak Endonezya, REDD yatırımları ve yardım programları çerçevesinde pek çok ikili ve çok taraflı anlaşmalara imza atmıştır. Sonuç olarak eğer Endonezya girişimlerinde başarılı olursa, diğer gelişmekte olan ve yükselen ülkeler de iklim ve çevre korumaya karşı daha fazla taahhüt gösterebilirler (Siwon, 2015, s. 59).

4.2.3.3. Kore

Kore'nin yeşil büyümeyi ekonomik kalkınma açısından ekonomi politikalarını kullanan 21. yy ekonomik stratejisi olarak tanımlanmaktadır. Kore'nin yeşil büyüme stratejisinin iki belirgin özelliği vardır. İlki, daha geniş perspektifte çevre koruması takip ederken sera gazı emisyonlarını azaltmaktır. Kore yeşil büyüme adına sera gazı

emisyonlarını azaltmak için 10 yönerge belirlemiştir. Kore hükümeti, 2020 yılına kadar sera gazı emisyonlarını yüzde 30 oranında azaltmayı hedef olarak belirlemiştir. Başkan Lee Myung-bak, Kopenhag'daki 15. Taraflar Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde (UNFCCC) Kore'nin gönüllü ve tek taraflı olarak sera gazı emisyonlarını azaltma hedeflerini taahhüt etmiştir (Global Green Growth Institute, 2011). Kore'nin yeşil büyüme stratejisinin ikinci özelliği ise, büyüme için yeni atılımlar olarak çevre teknolojileri yatırımı, yenilenebilir enerji ve bu alanda iş alanları yaratma kapasiteleri sağlayabilmesidir. Kore bu konuda geliştirdikleri teknolojiler sayesinde ilkim değişikliğini azaltmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır (Ikenberry ve Jongryn, 2013, s. 96). Eski Başkan Lee Myung-bak yönetiminde, Güney Kore sera gazı emisyonlarını azaltma amaçlı pek çok yeni politika ve yönetmelikler kabul edilmiştir. 2008 yılında Başkan Lee yeni kalkınma vizyonu olan hem kalkınmayı hem de iklim konularını içeren “Düşük Karbonlu Yeşil Büyüme”yi deklare etmiştir. Sonrasında, Kore hükümeti 2009-2030 yılları için yenilenebilir enerjinin kalkınması, enerji yeterliliğinin artırılması ve enerji bağımsızlığını içeren “Ulusal Enerji Planını” devreye sokmuştur. 2009 yılında “Ulusal Yeşil Büyüme Stratejisi” ve 2009-2013 yıllarını kapsayan “Yeşil Büyüme için Beş Yıllık Kalkınma Planı” devreye sokulmuştur (Siwon, 2015, s. 58).

Uluslararası işbirliklerinde Kore, küresel gündemde çok taraflı görüşmelerle (2009 yılında OECD Başkanlar Toplantısı, 2010 G20 Seul Zirvesi, 2012 yılında G20 Las Cabos Zirvesi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (UNCSD), 2012 yılında Rio+20 Zirvesi) aktif olarak yeşil büyümeyi destekleyen bir rodedir (Ikenberry ve Jongryn, 2013, s. 97). Aynı zamanda Kore, iklim değişikliği ve yeşil büyüme alanlarında çok çeşitli küresel ortaklıklar başlatmıştır. Haziran 2012'de Kore tarafından kurulan, Global Green Growth Institute (GGGI) kar amaçlı olmayan uluslararası bir platform olmasının yanında, gelişmekte olan ülkelere kapasite inşası ve düşük karbonlu kalkınma stratejileri hakkında politika yenilikleri konusunda yardım sağlamaktadır. Kasım 2012'de de uluslararası organizasyona çevrilmiştir (ggi.org, parag. 1-9). Kore'nin bir diğer girişimi ise Doğu Asya İklim Ortaklığıdır (EACP). Bu sayede Asya ve Pasifik adalarına 200 milyon dolar iklim değişikliği destekleme yardım paketi sağlanmıştır. 2012 yılında Kore, Yeşil Çevre Fonuna *Green Climate Fund*

(GCF) (gelişmekte olan ülkelere iklim değişikliği konularında azaltma ve benimseme ihtiyaçlarında fon yardımı yapan küresel kuruluş) ev sahipliği yapmıştır. Sonuç olarak, Kore, Çevre Bütünlüğü Grubu üyesi olarak UNFCC görüşmeleri kapsamındaki çalışmalara aktif olarak katılan bir ülkedir. Bu konu kapsamında gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler arasında köprü görevi görmektedir. Aynı zamanda, bağlayıcılığı olmayan Kyoto Protokolü çerçevesinde Kopenhag'da ulusal emisyon hedeflerini açıklayan ilk gelişmekte olan ülkedir (Jongryn, 2016, s. 591).

4.2.3.4. Türkiye

Türkiye'nin küresel arenada iklim değişikli ve yeşil büyüme destekleyicisi konusunda kendini aktif destekleyici olarak göstermekte isteksiz bir tavır sergilemektedir. Bunun da nedeninin geçmişte BM İklim Değişikliği Çerçevesi Sözleşmesini *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC) imzaladığında yaşanan olaylar olduğu çıkarımı yapılabilir. 1992 yılında, Türkiye OECD üyesi olarak, emisyon azaltma zorunluluğu ve gelişmekte olan ülkelere bu konuda finansal yardım yapma zorunluluğu bağlamında UNFCCC'nin iki listesinde gelişmiş ülkelerle bir arada bulunmaktaydı. Listedeki diğer ülkelere göre ekonomik büyüklüğünün ve finansal statüsünün az olması sebebiyle Türkiye daha sonra 2001 yılında bu listelerden birinden ismini sildirmiştir. Yani gelişmekte olan ülkelere finansal yardım yapma zorunluluğundan ayrılmıştır (United Nations Framework Convention on Climate Change, Annex I Annex II). Bu olaydan sonra Türkiye bu konuda uluslararası işbirliklerine daha isteksiz davranmıştır. Ancak daha sonra Türkiye'nin iklim değişikliği ve yeşil çevre konusundaki pozisyonu değişmiştir.

Kopenhag Zirvesinden hemen önce, 26 Ağustos 2009'da TBMM tarafından Türkiye'nin Kyoto Protokolünü imzalaması kararlaştırılmıştır. Hükümetin yaptığı çalışmalara göre uzun vadeli küresel işbirlikleri gerçekleştirme olasılığı fazladır Türkiye'nin Kyoto'dan sonra da işbirlikleriyle uluslararası çabalara katkı bulunma isteği söylemlerinde görülmektedir (Siwon, 2015, s. 60). Hükümet dokümanlarına göre, sözleşmenin hükümleri ulusal seviyede uygulamaktadır. Bu çerçevede 9. Ulusal Kalkınma Planı (2009-2013) ekseninde "İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı" ve "İklim Değişikliği Uyum Stratejisi" hazırlanmıştır. Bu çalışmalarla ülkenin potansiyel

sera gazı emisyonları azaltımı ve maliyetleri hesaplanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda 2009 yılında “Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi” geliştirilmiş ve bu sayede iklim değişikliği konusunda küresel çabalara katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Strateji belgesinde Türkiye'nin küresel iklim değişikliği ile nasıl mücadele ettiği ve ulusal, uluslararası seviyedeki etkilerinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda enerji, ulaşım, sanayi, tarım ve ormanlık alanlarda nasıl bir politika eylemi yapılabileceğine ilişkin önermeler de bulunmaktadır (Mazlum, 2009, ss. 54-57).

4.2.3.5. Avustralya

Avustralya iklim değişikliği konusunda; emisyon azaltma, iklim değişikliğine uyum, küresel işbirliğini kolaylaştırma olmak üzere üç öncelik belirlemiştir. Geçmişe bakıldığında Avustralya'nın bu konudaki ulusal pozisyonunun fazlasıyla değiştiği söylenebilir. Howard hükümeti (1995-2007) idaresinde Avustralya, fosil yakıt ve madencilik sektöründeki çıkarlarıyla ilgilenmekteydi. Kyoto Protokolünden ve dolayısıyla sera gazı azaltmasına ilişkin ulusal sınırlamalar ve hedeflerden kaçınmıştır. Son dönemlerine doğru Howard Hükümeti çok eleştirilmiş ve iklim değişikliği alanında daha aktif olmasına yönelik baskılar artmıştır. 2007 yılındaki seçimlerde iklim değişikliği kilit bir alan olmuş ve Rudd Hükümeti bu sayede seçimleri kazanmıştır. Rudd Hükümeti hızlıca Kyoto Protokolünü imzalamış ve emisyon azaltma hedeflerini benimsenmiştir (Lawrence, 2009, ss. 282-285). 2009 yılında Kopenhag zirvesinde ve 2010 yılında Cancun görüşmelerinde Avustralya, koşulsuz olarak eğer gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler emisyonlarını azaltacağına dair küresel bir anlaşma imzalarsa 2000'lere göre yüzde 5, 2020'ye kadar da yüzde 15 ya da 20 oranında emisyonlarını azaltacağına taahhüdünü vermiştir (Australian Government, Department of the Environment and Energy).

Gillard Hükümeti döneminde Avustralya, piyasa tabanlı emisyon ticareti sistemi benimsemiş ve 8 Kasım 2011'de Avustralya Senatosu, hükümet tarafından hazırlanan “Temiz Enerji Geleceği için İklim Değişikliği Planı 1”i kabul etmiştir. Bu sayede temiz enerjiye yatırım yapmak ve sera gazı emisyonlarını azaltmak amaçlanmıştır. Avustralya bu alanda uluslararası işbirliklerinde, küresel iklim değişikliği çözümlerini şekillendirmeyi önceliği olarak belirlemiştir. Hükümet aynı

zamanda ulusal emisyonlarını azaltmak ve iklim değişikliği etkilerine uyum sağlamak için çaba göstermektedir. Avustralya, UNFCCC'nin "Umbrella Group" olarak nitelendirdiği, AB'de olmayan ve Kyoto Protokolünü imzalayan gelişmiş ülkeleri kapsayan oluşumun başkanıdır. Avustralya, UNFCCC'de aktif rol alan ve Büyük Ekonomiler Forumu, Petersburg Diyalogu, Cartagena Diyalogu gibi çok çeşitli kulüp benzeri bakanlar toplantılarına davet edilen bir ülkedir (Siwon, 2015, s. 56).

Genel olarak MIKTA ülkelerinin hepsi sera gazlarının azaltılmasına yönelik önemli çalışmalar yapmaktadır. 2015 yılında, 6. MIKTA Dışişleri Toplantısı görüşmelerinde MIKTA ülkeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü görevi göreceklerine dair ortak bildiri yayınlamışlardır.

Tablo 8: Sera Gazının Azaltılması Planları

MEKSİKA	Sera gazlarının % 25'ini 2030'a kadar koşulsuz olarak azaltmaya kararlıdır. Sera gazını %22 oranında, siyah karbonu %51 oranında azaltmayı taahhüt etmektedir. 2026'dan başlayarak net emisyon zirvesini, ekonomik büyümeden ayıracak; GSYİH birimi başına düşen emisyon yoğunluğu 2013'ten 2030'a kadar yüzde 40 oranında düşürecektir. Aynı zamanda iklim değişikliğine karşı savunmasızlığını ve uyum sağlama eylemlerini içeren; kapasite inşası, teknoloji transferi, uyum sağlama için finans konularını içeren bir ek onaylamıştır.
ENDONEZYA	2020'ye kadar koşulsuz olarak sera gazı emisyonlarını %26 oranında, 2030'a kadar da yüzde 29 oranında azaltacağını taahhüt etmektedir. Endonezya'nın esas hedefi uluslararası işbirlikleri tarafından desteklendiği takdirde 2030 yılına kadar emisyonları yüzde 41 oranında azaltmaktır. Endonezya aynı zamanda "Endonezya İklim Esnekliği Stratejisi", "Endonezya'nın İklim Değişikliğindeki Kırılganlığı", "İklim Esnekliği için Öncelikli Eylemler" gibi eklere imza atmıştır.
KORE	Kore tüm ekonomik sektörlerinde 2030'a kadar sera gazı emisyonlarını yüzde 37 oranında azaltmayı planlamaktadır.
TÜRKİYE	Türkiye 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını yüzde 21'e kadar azaltmayı hedeflemektedir.
AVUSTRALYA	Paris Anlaşması uyarınca, Avustralya 2030'a kadar sera gazı emisyonlarını yüzde 26 yüzde 28'in altına düşürmeyi taahhüt etmiştir.

Kaynak: World Resources Institute, <http://www.wri.org//resources/data-sets/cait-paris-contributions-data>

Tablo 8'de de görüldüğü üzere, Paris İklim Anlaşması çerçevesinde MIKTA ülkelerinin 2030 yılına kadar taahhütleri yer almaktadır. MIKTA ülkelerinin çok çeşitli

yapıda ve konumda olması iklim değişikliği konusunda köprü görevi görmesine imkan sağlamaktadır. 2009 yılında Kopenhag zirvesinde görüşüldüğü üzere gelişmekte olan ülkelerin sera gazı azaltma konusunda yasal olarak uymak zorunda oldukları bir bağlılık bulunmamaktadır. Aksine gönüllü yapılan çalışmalardır. 2012 sonrası iklim değişikliği görüşmeleri kapsamında, MIKTA ülkelerinden özellikle Kore, Ulusal Olarak Uygun Azaltım Eylemlerine *Nationally Appropriate Mitigation Action* (NAMA) vurgu yapıp, görüşmeler düzenleyerek gelişmekte olan ülkelerin azaltım hakkında yaptığı çalışmaların tanınması için platform oluşturmuştur. MIKTA, düşük karbonlu ekonomik büyümeye ve sera gazlarının emisyonunun azaltılmasına dikkat çekerek gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü görevi görmektedir. MIKTA oluşumu, iklim değişikliği gibi zor bir problemde farklı ülkelerin nasıl beraber çalışabileceğinin göstergesidir. Gruptaki ülkelerin çok çeşitli olması sayesinde birbirlerinden ulusal çıkarlarla birlikte iklim değişikliğini nasıl çözebileceklerini öğrenmektedirler. Özellikle Kore, uluslararası iklim değişikliği diplomasisinde büyük önem kazanmayı başarmıştır. Tablo 9’da da MIKTA ülkelerinin şuanda iklim değişikliği üzerine yaptıkları performanslardaki sıralamaları yer almaktadır.

Tablo 9: MIKTA Ülkelerinin İklim Değişikliği Performans Endeksi (İDPE)

ÜLKELER	İDPE RANK 2014	İDPE RANK 2015	KÜRESEL GSYİH PAYI	Dünya Payındaki Nüfus	CO2 Emisyonlarında Küresel Payı	Küresel Birincil Enerji Arzı Payı
Meksika	19	18	%1.90	%1.66	%1.34	%1.41
Endonezya	26	23	%2.35	%3.51	%2.31	%1.60
Kore	55	55	%1.69	%0.71	%1.75	%1.97
Türkiye	54	51	%1.22	%1.06	%0.80	%0.87
Avustralya	57	60	%1.05	%0.33	%1.14	%0.96

Kaynak: ©Germanwatch 2014, Climate Change Performance Index 2015 Components'den derlenmiştir.

4.3. Türkiye'nin Diğer MIKTA Üyeleriyle Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye tarihine ve şuan ki durumuna bakıldığında zaman zaman “Batı’ya ya da Doğu’ya doğru” mücadele verdiği görülmektedir. Türkiye bölgesel etkileyciliğini ulusal çıkarları için kullandığında pek çok karmaşık durumla karşı karşıya gelmiştir. Geçmişte, Türkiye, Batı anti-komünist ittifakına sıkıca sarılan ve daha çok savunma odaklı bir dış politika izlemiştir. 1980’lerin sonu 1990’ların başında Özal döneminde Türkiye’nin dış politikası çeşitlenmiş ve daha çok ekonomi odaklı bir hal almıştır. 1980’lerde uygulanmaya başlayan bir dizi ekonomik reformlar, dünyaya yeni bir açılış yapmasını tetiklemiştir. Bu yeni etkinliklere rağmen, Batı’dan bağlarını kopartmamıştır. 1990’lerde, AB Türk dış politikasının merkezinde yer almıştır. 1995 yılında Gümrük Birliği Anlaşmasının hazırlanması, 1999 yılında AB’ye aday ülke olarak gösterilmesi ve 2005 yılında tam üyelik müzakerelerine başlanması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. 1980’lerin sonunda, büyük ölçüde alternatif ticaret ortakları ile bağlar kurmaya yönelik, kısmen de Türkiye'nin dış politikasıyla ilgili uluslararası platformlarda destek toplamak için, gelişmekte olan ülkelerle temasa geçmiştir (Arda, 2015, ss. 206-207).

Türkiye ekonomik ve politik anlamda Ortadoğu’da, Kafkasya’da, Orta Asya ve Balkanlarda da vazgeçilmez bir aktör olarak varlığını devam ettirmektedir (Arda, 2015, s. 217). BRICS ve Türkiye'nin olasılıklar ve potansiyeller çerçevesinde gösterdikleri işbirlikleri, Türkiye'nin kendine güvenini arttırmış ve küresel düzeyde tanınmak için teşvik niteliğinde olmuştur. G20 üyeliği her ne kadar Türkiye'nin etkileyciliğini ve görünürlüğünü arttırsa da, tanınmış bir grup tarafından desteklenmeseydi tek başına hareket ederek uluslararası etkileycilik kazanmaya çalışacaktı. Dolayısıyla MIKTA gibi güvenilir, inandırıcı koalisyonlar vasıtasıyla Türkiye'nin efektif gücünü arttırması önemlidir (Flake ve Wang, 2017, s. 24).

MIKTA ülkelerinin her biri birbirinden her anlamda farklıdır. Din, kültür, bulunduğu coğrafya, sahip olduğu normlar vb. daha pek çok alanda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Grup içerisinde Türkiye’yi daha iyi anlamak için diğer ülkelerle ekonomik, uluslararası ticaret, bölgesel etkileycilik alanlarında karşılaştırmak doğru olacaktır. Dünya Bankası’nın 2015 GSYİH verilerine bakıldığında Meksika 15. sırada

iken Endonezya 16, Kore 11, Türkiye 18 ve Avustralya 12. sıradadır. Yani bu alanda Türkiye'nin grup içerisinde en düşük GSYİH sıralamasına sahip olduğu söylenebilir (The World Bank, 2015). Ancak gelecekte bu ülkelerin sıralamalarının çok daha yukarıda olacağına inanılmaktadır. Goldman Sachs, 2050 yılına kadar Meksika'nın 5.sırada, Endonezya'nın 2030 yılına kadar 7. Sırada ve Türkiye'nin de 2050 yılına kadar ilk 10'un içerisinde olacağını öngörmüştür (Bishop, 2015, parag. 10). GSYİH büyüme oranları bağlamında MIKTA ülkeleri karşılaştırıldığında; IMF'nin verilerine bakıldığında ülkelerin küresel ekonomik krizden etkilendikleri göze çarpmaktadır. Sadece Endonezya o dönemde yüzde 4.3 oranında büyüme kaydetmiştir. Meksika ve Türkiye bu krizden ciddi anlamda etkilenmiş, ancak krizden sonraki yıllarda toparlanma göstermişlerdir. MIKTA grubun enflasyon oranlarına bakıldığında Endonezya ve Türkiye'nin yüksek enflasyon oranlarına sahip olduğu görülmektedir. 2015 yılı verilerine göre Türkiye yüzde 7.7 seviyesindeki oranla en yüksek enflasyon seviyesine sahip olan MIKTA ülkesidir. Onun ardından Endonezya, Türkiye'yi yüzde 6.4 oranıyla takip etmektedir (World Development Indicators, 2015).

Açık ve borç sürdürülebilirliği bağlamında, IMF'nin verilerine göre Türkiye'nin genel kamu borcu 2009 yılı dışında azalmaya başlamıştır. Kore ve Meksika'nın ise küçük oranlarda da olsa borç oranları artmaktadır. Avustralya'nın ise borç oranı Meksika ve Kore'den daha fazla artmasına rağmen, hala MIKTA ülkeleri içerisinde en düşük olandır. Endonezya'nın bu bağlamda verileri bulunmamaktadır (International Monetary Fund IMF, 2016). İşsizlik bağlamında karşılaştırılma yapılırsa; Meksika, Türkiye ve Avustralya'nın küresel finansal krizinden sonra işsizlik oranlarının en üst düzeye geldiği söylenebilir. Her ne kadar şuan Türkiye'de işsizlik seviyesi kriz öncesi döneme döndüyse de, hala yüksek olup 2014 yılında bu oran yüzde 9.4 seviyelerindedir. 2014 yılında Avustralya'nın yüzde 6, Endonezya'nın yüzde 6.2, Kore'nin yüzde 3, Meksika'nın ise yüzde 4.5 civarındadır (World Development Indicators, 2014).

MIKTA ülkelerinin bir ortak özelliği ise küresel olarak ciddi anlamda ticaret yapmalarıdır. Açık ekonomiye sahip MIKTA ülkeleri ihracat oranları 2005-2014 yılları olarak karşılaştırılırsa, Endonezya hariç her ülkenin ciddi anlamda artış yaptığı

söylenebilir. 2014 yılında, Kore dışında diğer tüm ülkeler ticaret açığı vermiştir. Her ne kadar Türkiye, MIKTA ülkeleri arasında ticaret açığı en fazla olan ülke durumundaysa da, geniş çapta uluslararası çerçevede düşünüldüğünde MIKTA topluluğundan tamamen ayrı değildir (The World Bank, 2014). Bölgesel etkileycilik konusunda, MIKTA ülkelerinin hepsi kendi bölgelerinde ya da alt bölgelerinde etkileyciliğe sahiptir. Meksika kendi bölgesinde Brezilya, Venezuela ve Arjantin’le kıyaslandığında pozisyonu ikinci sıradayken, Asya Pasifik bölgesi içerisinde Avustralya üçüncü, Kore dördüncü ve Endonezya dokuzuncu sıradadır. Bu bölgede Çin birincilikle bölgede liderliğini korumaktadır. Türkiye ise Ortadoğu ülkeleri içerisinde bölgesel etkileycilik bağlamında üçüncü sıradadır. Suudi Arabistan birincilikle bölgedeki liderliğini sürdürmektedir (Elcano Global Presence Report, 2016).

Tablo 10: MIKTA Ülkelerinin Küresel Rekabet Gücü Endeksi (KRE) (2012-2016)

ÜLKELER	KRE SIRALAMASI 2012-2013	KRE SIRALAMASI 2013-2014	KRE SIRALAMASI 2014-2015	KRE SIRALAMASI 2015-2016
Meksika	53	55	61	57
Endonezya	50	38	34	37
Kore	19	25	26	26
Türkiye	43	44	45	51
Avustralya	20	21	22	21

Kaynak: World Economic Forum (2015), The Global Competitiveness Report 2015-2016

Görelî Küresel Rekabet Gücü (GCI) indeksi bünyesinde 140’tan fazla ülke barındırmaktadır ve bir takım anket yanıtlarıyla, Dünya Ekonomik Forumu verileri birleştirilip ülkelerin sıralaması oluşturulmaktadır. Bu indeks; yenilik, kuruluşlar, altyapı, makroekonomik çevre, sağlık ve temel eğitim, yüksek eğitim, iyi piyasa etkinliği, işgücü piyasası verimliliği, teknolojik hazırlık, pazar büyüklüğü, ticari gelişmişlik olmak üzere 12 kategori baz alınarak meydana getirilmiştir. Bu bağlamda Tablo 10’da da görüldüğü üzere Avustralya MIKTA ülkeleri arasında en çok rekabet

gücüne sahip iken Meksika bu güce en az sahip olandır. Türkiye ise grupta bu bağlamda dördüncü sıradadır.

Küresel yönetim bağlamında Türkiye, kalkınma amaçlı işbirlikleri ve özellikle insani kalkınma konusunda niş diplomasisi uygulamıştır. Son yıllarda BM’de arabulucuk anlamında önemli rol oynamıştır. Suriye meselesinde özellikle yaptığı yardımlar ve arabuluculuk rolüyle uluslararası arenada dikkatleri üzerine çekmiştir. Hem bulunduğu jeopolitik konum itibarıyla hem de bölgesinde gelişmekte olan ülkelere ulaşabilirliği bakımından uluslararası boyutta önemli bir köprü görevi görmektedir (Jongryn, 2015, s. 9). MIKTA grubu içerisinde önemli bir yere sahip olan Türkiye, eğer grupta olmasaydı eksikliği kapatılması zordu ve o bölgeyi temsilen yeri doldurulabilecek bir ülke de değildir. Her geçen gün gerek MIKTA grubu içerisindeki katkılara, gerekse ulusal anlamda küresel yönetime sağladığı katkılara bakıldığında sahip olduğu materyal ve düşünsel gücü çok stratejik bir şekilde kullandığı görülmektedir. Sonuç olarak Türkiye, yükselen orta ölçekli güç özelliklerine sahip olduğunu ve bunları güzel bir şekilde küresel arenada kullanarak tüm dünyaya göstermektedir.

6. SONUÇ

Son yirmi yıldır diplomasi ve uluslararası siyaset alanlarında, küreselleşmenin fazlasıyla kullanılması bu kavram üzerine daha çok düşünülmesine sebebiyet vermiştir. Küreselleşmenin içerisinde yerelcilik, görecilik, homojenleştirme, farklılıklar gibi pek çok karşıtlıklar barındırması bu kavramın tanımlanmasını ve açıklarken kullanılacak araçların daha karmaşık hale gelmesine neden olmuştur. Zaten bu nedenle de tanımı araştırmacıdan araştırmacıyla göre değişmektedir. Fakat genel anlamda bir çerçeve çizilirse; küreselleşmenin yayılmacı yapısının yanında dinamik, gelişen ve yeni açılımlar sayesinde değişken bir kavrama sirayet ettiği söylenebilir. Bu denli geniş bir kavramın sadece kendi bünyesinde varlığını devam ettirmesi pek tabii beklenemez. Dolayısıyla küreselleşme; 1980’lerde bilgi ve iletişim teknolojilerinde, 1990’larda ise kültür ve medya çalışmaları, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi gibi pek çok disiplinin içinde de varlığını sürdürmüştür. Küreselleşmenin ekonomik, teknolojik, çevresel, kültürel boyutlarının yanı sıra tezin de ana konusu olan küresel yönetim kavramını içeren siyasi boyutu da bulunmaktadır.

Soğuk Savaş’ın bitmesinden sonra dünya düzeninin karışıklığı ve iç sorunlar her boyuta nüfuz ederek belirsizliklere yol açmıştır. Küreselleşmenin de etkisiyle 21.yy’a bakıldığında çok karışık bir düzenin söz konusu olduğu söylenebilir. Terör, HIV/AIDS ve diğer hastalıklar, nükleer kimyasal silahlanma, artan küresel ekonomi, internet, yoksulluğun devam etmesi, çevresel tehditler ve etnik çatışmalar gibi problemler evrensel olmasının yanında çözümleri de zor olan konulardır. Tüm bu küresel alana yayılmış problemlerin çözümü ise “küresel yönetim” sayesinde çözülebilmektedir. Bu problemler sınır ötesi boyuttadırlar ve tüm dünyanın ilgilenmesi gereken meselelerdir. O yüzden küresel yönetimin her geçen gün artması ve ülkelerin birbirleriyle işbirliği halinde olması gerekmektedir. Politika yapıcılar küresel yönetimin etkinliğinin artırılması için pek çok komisyonlar oluşturmuşlar, bu alanda paneller ve akademik çalışmalar yapmışlardır. Tüm bunların sonucunda “küresel yönetimin uluslararası ilişkilerde sadece resmi kurumlardan ya da sivil toplum kuruluşlarından ibaret olmadığı

hatta BM ve devletler bile her ne kadar küresel yönetişimin merkezinde olsalar dahi tüm resmin sadece parçaları olduğu” çıkarımına varmışlardır.

Dünyadaki evrensel nitelikteki problemlerin çözümü için küresel yönetişimin etkinliğinin artırılması gerektiği konusunda hemfikir olunduktan sonra bunu nasıl sağlayabileceklerine ilişkin sorular ortaya çıkmıştır. Bu nedenle; Sivil Toplum Örgütleri (*Nongovernmental Organizations*), Uluslararası Örgütler (*Intergovernmental Organizations-IGOs*) olarak nitelendirilen Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Dünya Posta Birliği (*Universal Postal Union*), Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) vb. küresel yönetişimin sağlanabilmesi için kullanılacak araçlar olarak nitelendirilmektedir. Bu araçların ötesinde İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan BM (evrensel nitelikteki tek örgüt) yapısından dolayı her ne kadar tartışılrsa da hala küresel sorunları çözmek için başvurulan en önemli platformlardan biridir. Her geçen gün bu alanda küresel yönetişimin etkinliğini arttırmak adına gerek ulusal gerek uluslararası pek çok anlaşma ve kuruluşlar oluşturulmaktadır.

Küresel düzenin güçlendirilmesi, evrensel nitelikteki problemlerin çözümü, dünyada gelişmiş ülkeler olarak adlandırılan grubun G7 (Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya ve Kanada) tek başına üstesinden gelebilecekleri olaylar değildir. Zaten küresel yönetişimin muntazam bir şekilde uygulanabilmesi için sadece belli bir grubun değil dünyanın her bölgesinde bulunan devletlerin aktif ve istekli olarak bu konuda çalışma yapmaları gerekmektedir. Ancak doğrudan her devletin her alanda birbiriyle etkileşime geçmesi beklenemez. İşte tam bu noktada bu boşluğu doldurmak üzere orta ölçekli güçler devreye girmektedir. Orta ölçekli güç statüsünde olan ülkeler bölgesel düzeyden ayrı olarak uluslararası seviyede somut etkileyciliğe sahip, büyük devletlerin arkasında küresel materyal güç kapasiteleri olan ama yine de birçok küçük devletten üst tabakada olan ülkelerdir. Orta ölçekli güçler sahip oldukları materyal ve düşünsel güçler sayesinde küresel arenada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında “arabulucu ve köprü görevi görmekte”, “barışı koruma ve barış görüşmeleri” yapmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında orta ölçekli güçlerin önemi daha çok ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde, kontrgerilla hareketi ve istikrar operasyonları gibi yeni alanlarda lider rol oynayarak barış rollerini arttırmışlardır ve bunu Kimyasal Silahlar Konvansiyonu, Koruma Sorumluluğu Doktrini (R2P), Ottawa

Kara Mayınları Yasaklanması, Silahlanma Güvenlik Girişimleri (PSI) gibi anlaşmalarla göstermişlerdir. “İnsan güvenliği” kavramı orta ölçekli güçler tarafından ortaya çıkarılmış, “iklim güvenliği” konusunda da uluslararası fikir birliğinin sağlanmasında kilit rol oynamışlardır.

Orta ölçekli güçlerin tanımlanmasında sadece materyal güç değil, uluslararası siyasette kendilerine biçtikleri roller (kimlik tanımlamaları) ve uluslararası politika davranışı da belirleyici olmaktadır. Orta ölçekli güçler sahip oldukları “*positional* (materyal, sahip oldukları güç)” ve “*behavioral* (ideolojik güç, sürdürdükleri politikalar) güçlerini birleştirerek uluslararası arenada önemli yer edinmektedir. Ülkeleri orta ölçekli güç statüsüne sokan etmenler hem sahip oldukları materyal güçler, hem de uluslararası siyasette kendilerine biçtikleri roller, uyguladıkları politikalar ve yaptıkları çalışmalar bütünüdür. Orta ölçekli güçler; günümüz dünyasına ayak uydurabilmek, kendi varlıklarını devam ettirebilmek ve uluslararası düzeni sağlayabilmek için çok yönlü politika izlemişlerdir. Her biri farklı rejimlere, bölgelere, güç seviyesine sahip olduğundan, bu durum onların çok yönlü politika yürütmelerine fayda sağlamıştır. Hepsinin amacı uluslararası düzeni sağlamak ve güçlendirmektir fakat her biri farklı şekillerde bu hedefine ulaşmaktadır.

Yükselen orta ölçekli güçler olarak sınıflandırılan MIKTA oluşumu ise, hem bölgelerinde hem de küresel sistemde stratejik roller üstlenebilecek önemli potansiyellere sahip ülkeleri kapsamaktadır. Bu grubun değişen ve gelişen küresel sistemde etkin rol oynayabilmesi sahip olduğu dört temel unsurla ilişkilidir. Bu unsurlardan ilki hem bölgesel hem de küresel alanda “*rol model*” olma kapasiteleriyle alakalıdır. Özellikle Güney Kore, son otuz yılda liberal demokrasiyi çok başarılı bir biçimde benimsemiş, kalkınma performanslarıyla uluslararası arenada dikkat çekmiştir. İkinci unsur ise “*kapsayıcı ve akıllı koalisyonlar kurabilme kapasiteleri*”ne sahip olmalarıdır. MIKTA ülkeleri mevcut düzeni değiştirmek yerine statüko yanlısı bir tavır sergileyerek küresel düzende yeni roller almaya çalışmaktadır. Küresel yönetimi geliştirmek, güçlendirmek, küresel düzeni sağlamlaştırmak adına yaptıkları çalışmalarda ve işbirliklerinde kendilerine “*revizyonist*” değil, “*reformist orta ölçekli güç rolü*” biçmektedirler. MIKTA grubu, G20 gibi bir uluslararası platformu kendilerine şans olarak görmüşler ve “çok taraflılık” konusuna daha eğilimli olduklarını, sıkı ve efektif

işbirlikleri yoluyla bu platformda kendilerini gösterebilme fırsatı yakalamışlardır. Üçüncü unsur ise, dış politika yapımında “*beklenti-kabiliyet dengesini*” iyi kurabilmeleriyle ilgilidir. MIKTA grubu ülkeleri sahip oldukları materyal (askeri, ekonomik, GSYİH, coğrafi konum) ve düşünsel (yumuşak güç, etkileycilik) güç kapasiteleri sayesinde dış politikada daha aktif rol oynayabilmektedir. Dördüncü ve son unsur ise MIKTA ülkelerinin rekabette üstünlük kazanabilecekleri ve bu üstünlük üzerinden küresel ve bölgesel yönetişime katkı yapabilecekleri “*niş diplomasi (niche diplomacy)*” alanlarını belirleyebilmeleriyle ilgilidir. Niş diplomasisi MIKTA oluşumunun küresel arenada kendine yer edinme çabasında çok etkili bir yoldur. Çünkü eğer bu grup mevcut sistemde efektif istikrar sağlayıcı rol üstlenmek istiyorsa o zaman belli başlı alanlarda uzmanlaşmaları gerekmektedir.

MIKTA grubu da niş diplomasisini hakkıyla ve başarıyla uygulamaktadır. Bu tezde ülkelerin yaptıkları çalışmalar irdelenirken “kalkınma amaçlı işbirliği” ve “yeşil büyüme ve iklim değişikliği” konuları çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Çünkü kalkınma amaçlı işbirliği ve iklim değişikliği MIKTA ülkelerinin, gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler arasında köprü görevi gördüğü ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarını gerçekleştirebilmek adına çalışmalar yaptığı iki temel “*niş diplomasi*” alanıdır. Tezin üçüncü bölümünde de detaylı olarak örneklerle açıklandığı üzere Avustralya insan hakları, çevresel hedefler, kadının güçlendirilmesi konularında, Güney Kore kalkınma amaçlı işbirliği çerçevesinde özellikle ekonomi ve Ar-Ge alanında, Türkiye’nin insani diplomasi ve kalkınma yardımları alanında, Meksika’nın küresel çevre politikası alanında niş diplomasisi uygulayıp bu alanlarda lider rol üstlenmiştir. Tüm bu yapılan çalışmalar devletlerin güçlerini ve prestijlerini arttıran unsurlardır.

Kore, kalkınma amaçlı işbirliği konusunda niş diplomasisi uygulayarak; insan kaynakları, teknoloji transferi, altyapı geliştirme, kamu-özel sektör işbirliği, özel sektör yenilikleri, Güney-Güney ve Kuzey-Güney işbirlikleri konularına odaklanmıştır. Tüm bunları ise MIKTA ülkeleri içerisinde en büyük ekonomiye sahip olmasının (materyal güç unsuru) da pozitif etkisiyle gerçekleştirebilmektedir. Pek çok önemli uluslararası zirveye ev sahipliği yaparak, şuan ki düzeni değiştirmeden “efektif yardım dağılımı” projesiyle bu alanda reformist bir tavır almaktadır. Dışişleri ve Ticaret Eski Bakan Yardımcısı Kim Sung-han “Kore uluslararası kalkınma işbirliği alanında gündem

belirleyicisi olarak ortaya çıkmıştır.” Bu açıklama Kore’nin bu alanda revizyonist bir rol yerine reformist çalışmalarla niş diplomasisi uygulayarak bu konuda lider rol üstleneceği ve bu yolla küresel yönetime katkı sağlayacağı çıkarımı yapılabilir.

Türkiye ise insani diplomasi ve kalkınma yardımları alanında niş diplomasisi uygulamaktadır. Türkiye kalkınma politikası, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) çerçevesinde kurumsallaştırılmıştır. 2015 yılında dünyada en fazla insani yardım sağlayan ikinci büyük donör olması, yine 2015 yılında dünyanın en cömert ülkesi olarak ilan edilmesi ve bu alanda pek çok önemli uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapmasıyla lider rol üstlenmiştir. Kalkınma amaçlı işbirlikleri Türkiye’nin üzerinde durduğu ve çalışmaların artarak devam ettiği bir dış politikasıdır. Bu sayede ülkenin hem yumuşak gücü (düşünsel güç unsuru) hem de diğer ülkelere karşı pozitif görüntüsü oluşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye orta ölçekli güç olarak bu alanda sahip olduğu materyal güç (GSYİH, coğrafi konum) ve düşünsel güç (yumuşak güç, etkileycilik) unsurları sayesinde bu alanda niş diplomasisi uygulayarak lider rol üstlenmektedir.

Avustralya, yardım dağıtımında kapsamlılık ve verimlilik bağlamında lider ülke konumundadır. Jeopolitik olarak odaklanmış (Güney Doğu Asya ve Asya Pasifik & diğer alanlarla da bağlantılı) eğitimin geliştirilmesi, yoksul ve zayıflara sağlık hizmeti sağlanması, cinsiyet eşitliği ve engelli insanlar için girişimler konuları ana fonksiyonel önceliklerini oluşturmaktadır. Avustralya orta ölçekli güç unsurlarından materyal güç çerçevesinde coğrafi konum ve GSYİH unsurlarını düşünsel güç unsurlarıyla birleştirerek bu alanda önemli çalışmalar yapmaktadır. Bunlara ek olarak kadının güçlendirilmesi, cinsiyet eşitliği konuları Avustralya’nın niş diplomasisi uyguladığı alanlardır. Bu alanlarda çalışmaların artırılması ve önemli kuruluşlar içerisindeki bu konulara önem verilmesi gerektiğini öne sürerek (örnek. APEC Kadın ve Ekonomi Forumu) reformist bir tavırla küresel düzende yeni bir rol almayı amaçlamaktadır.

Meksika’nın küresel çevre politikası alanında niş diplomasisi uygulayarak yeni düzenlemeler, programlar ve politikalar yaratma arayışlarına girmiştir. “Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi”, “Özel İklim Değişikliği Programı” gibi düzenlemelerle sera gazı (GHG) emisyon kaynaklarının azaltılmasına ilişkin öncü çalışmalar yapmaktadır. Eski

Başkan Calderon yaptığı basın toplantısında, Meksika'nın çevre koruması ve iklim değişikliği konusunda uluslararası lider olma hedefini açıkça dile getirmiştir. Meksika çevre konusunda küresel düzende, yayınladığı raporlar ve çalışmalar sayesinde lider rol üstlenerek yeni bir kimlik, rol almaya çalışmaktadır.

Endonezya ise gerek çevre gerek kalkınma konuları olsun bu alanlarda daha çok ev sahipliği yaparak küresel yönetişime katkıda bulunmaya çalışmaktadır. G20 üyesi ve ASEAN grubu içinde en büyük ekonomik güce sahip olması sebebiyle Endonezya kendini uluslararası arenada bu alanda geliştirmeye çalışan ülkelerin sesi olarak görmektedir. Endonezya bulunduğu konum itibarıyla etrafındaki gelişmekte olan ülkelerin sesi olarak, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında adeta bir köprü, arabulucu, katalizör görevi görerek küresel düzeni güçlendirmeye çalışmaktadır. Etrafındaki ülkelere yardım etmesi, onların problemlerini uluslararası organizasyonlarda dile getirmesi ve yardımlarını bölgesel olarak kullanması sebebiyle net olarak liderlik rolü üstlendiği bir alan bulunmamaktadır.

Her ne kadar bu ülkelerin ilgileri küresel düzendeki meselelerde farklılık gösterse de, her biri MIKTA grubu dahilinde sorunların çözümüne katkıda bulunmaya çalışmışlardır. Böylece, diğer ülkelerin de bu konuya ilgisini çekmeyi başarmışlardır. MIKTA gruplaşması da her alanda çok farklı ülkelerden oluştuğu için zaman zaman grup olarak ama çoğu zaman bireysel olarak çalışmalarını sürdürmektedirler. Zaten her birinin farklı kıtalarda, farklı sorunlarla uğraşırken her olayda grup olarak hareket etmeleri beklenemez. MIKTA ülkeleri yükselen orta ölçekli güçler olarak gerek bölgesel gerek uluslararası çapta yaptıkları çalışmalarla küresel arenada dikkat çekmeyi başarmıştır. Fakat her ne kadar küresel yönetişime yönelik çalışmalarda, projelerde çok istekli tavırlar sergileseler de kapasiteleri belirli olan ülkelerdir. Ülkelerin her birinin kendi içerisinde de birtakım ulusal sorunları mevcuttur. Bunlara ek olarak ülkelerin coğrafi olarak farklı kıtalarda yer alması, dolayısıyla komşularıyla ya da bölgesel olarak farklı sorunlarla karşılaşmaları sebebiyle her zaman ortak MIKTA grup kimliğini ortaya koyarak çalışma yapmaları mümkün değildir. Fakat üçüncü bölümün başlarında da bahsedildiği üzere MIKTA grup olarak da pek çok toplantılar yapmış, bu toplantılarda ortak kararlar alınmış ve ortak bildirimler *"joint assessment"* yayınlamışlardır. Örnek vermek gerekirse kalkınma konusunda MIKTA grubu 2015 yılında Addis Ababa'da

gerçekleştirilen Kalkınmayı Finanse Etme konulu 3. Uluslararası Konferans sırasında ortak bildiri yayınlamışlardır. Bu ortak bildiride, MIKTA ülkeleri bazı fikir birliklerine ulaşmışlar ve kalkınma ile ilgili bazı inisiyatiflerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda ortak MIKTA kimliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Yine aynı şekilde 2015 yılında, 6. MIKTA Dışişleri Toplantısı görüşmelerinde MIKTA ülkeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü görevi göreceklerine dair ortak bildiri yayınlamışlardır. Kısacası, MIKTA ülkeleri ortak hedeflere ve amaçlara sahip olduklarından dolayı her ne kadar revizyonist tavır sergileyemeseler de küresel düzeni güçlendirmek ve küresel yönetişimi geliştirmek adına gerek bireysel olarak gerek grup olarak (ortak bildiriler yayınlayarak) çok çeşitli çalışmalar, işbirlikleri ve projeler yapmaktadırlar.

Besin güvenliği, siber güvenlik, nükleer enerji ve silahsızlanma konuları son zamanlarda uluslararası alanda büyük sorun ve tehlike teşkil edici problemler olmaya başlamıştır. Ancak bu sorunların çözümü daha ileri teknoloji ve çalışmalar gerektirmektedir. MIKTA ülkeleri son zamanlarda bu alanlara odaklanmışlar ve önemli çalışmalar yapmışlardır. MIKTA ülkelerinin her biri yemek fiyatlarının sabitlenmesi ve yoksul bölgelere yemek ulaştırma konusunda işbirliği çağrısı yaparak bu konuda çok çaba sarfetmektedir. Yine aynı şekilde nükleer enerji, MIKTA grubundaki her üye için büyük önem taşımaktadır. MIKTA ülkeleri orta ölçekli güç platformunda, nükleer enerjiyi küresel yönetim bağlamında temiz bir enerji kaynağı olarak teşvik ederek kolaylaştırmaktadır. MIKTA üyeleri grup olarak küresel nükleer forumlarında çalışırlarsa çok daha başarılı olabilirler. Yani, MIKTA ülkeleri gerek geçmişten beri var olan sorunlar olsun gerek son zamanlarda yeni nükseden sorunlar olsun, her problemi çözmeye ve işbirliği yapmaya istekli bir tavır sergilemektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Acharya, A. (2015). *Indonesia Matters Asia's Emerging Democratic Power*. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.
- Alexandroff, A. S. ve Cooper A. F. (2010). *Rising States, Rising Institutions Challenges for Global Governance*. Amerika: Brookings Institutions Press.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Behringer, R. M. (2012). *The Human Security Agenda: How Middle Power Leadership Defied U.S. Hegemony*. Amerika: Bloomsbury Academic.
- Bozatay, Ş. (2013). *Küresel Siyaset: Kabul Görme Mücadelesi Sorunlar Çözümler*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Brown, D. S. Khagram, M. H. Moore ve P. Franklin. (2000). Globalization, NGOs, and Multisectoral Relations. Nye, J. ve J. D. Donahue (Ed.). *Governance in a Globalizing World* içinde. Washington D.C.: Brookings Institutions Press, 2000, 271-296.
- Burchill, S. (2009). Liberalizm. Burchill, S. ve Linklater, A. (Ed.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde. A. Aslan ve M. A. Ağcan (çev.), İstanbul: Küre Yayınları.
- Burns, E. (2015), *Marksizm nedir?*. M. Dikmen (çev.). İstanbul: eBook Collection.
- Callinicos, A. (2002). Marxism and Global Governance. Held, D. ve A. McGrew (Ed.). *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance* içinde. Amerika: Blackwell Publishers, 2002, 209-266.
- Clark, I. (1999). *Globalization and International Relations Theory*. New York: Oxford University Press.
- Cooper, A. F. (Ed.). 1997. *Niche Diplomacy: Middle Powers after the Cold War*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cooper, A. F. ve Jongryn, M. (2012). The Middle 7 Initiative. Jongryn, M. (Ed.). *Middle Powers and G20 Governance*. Amerika: Palgrave Macmillan.
- Cooper, A. (2015). G20 Middle Powers and Initiatives on Development. Jongryn M. (Ed.), *Mikta, Middle Powers, And New Dynamics Of Global Governance* içinde. United States: Palgrave Macmillan, 2015, 32-46.

- Covarrubias, A. ‘‘Mexico’s foreign policy under the Partido de Acci3n Nacional: Promoting democracy, human rights, and interests,’’ Gardini, L. G. ve Lampert, P. (Ed.), *Latin American Foreign Policies: Between Ideology and Pragmatism* içinde. New York: Palgrave MacMillan, 2011, 213–233.
- Dicken, P, Peck, J. ve Tickell, A. (1997.) ‘‘Geographies of Economies’’ içinde Lee, R. ve Wills, J. (Ed.) *Unpacking The Global* içinde. London: Arnold, 1997, 158-166.
- Donnelly, J. (2009). Realizm. Burchill, S. ve Linklater, A. (Ed.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde. A. Aslan ve M. A. Ağcan (çev.), İstanbul: Küre Yayınları.
- Duchêne, François (1973). The European Community and the Uncertainties of Interdependence. Kohnstamm, M. ve W. Hager (Ed.) *A Nation Writ Large? Foreign Policy Problems Before the European Community* (Basingstoke: Macmillan), pp. 1-21.
- Easterly, W. (2004). Channels From Globalization to Inequality: Productivity World Versus Factor Worl. Collins, S. M. ve C. Graham (Ed.). *Brookings Trade Forum, Globalization, Poverty and Inequality* içinde. Washington D.C. : The Brookings Institutions, 2004, 39-81.
- Galtung, Johan (1973) *The European Community: a Superpower in the Making* (Allen ve Unwin: 1973).
- Gedikli, A. (2011). Küreselleşmenin Tarihi mi, Tarihin de Küreselleşmesi mi?. Altay, H. ve A. Şen (Ed.). *Küresel Ekonomi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri* içinde. Ankara: Detay Yayıncılık, 2002, 1-36.
- Gilley, B. ve O’Neil A. (2014). China’s Rise through the Prism of Middle Powers. Gilley, B. ve A. O’Neil (Ed.). *Middle Powers and the Rise of China* içinde. Amerika: Georgetown University Press, 2014, 1-22.
- Gilpin, R. (2015). *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası*. Ankara: Kripto. (İlk baskı 2008).
- Goldstein, J. ve J. C. Pevehouse (2013). *International Relations*. United States: Pearson.
- Gök, G. O. (2016). 70. Yılında Türkiye-BM İlişkileri: Tarihsel Süreklilik ve Değişim. Dal, E. P., Gök, G. O. ve Sakman, T. (Ed.). *Küresel Yönetişim, Güvenlik ve Aktörler: 70. Yılında BM* içinde. İstanbul: TASAM Yayınları, 2016, 295-310.
- Harvey, D. (1989) *The Condition of Postmodernity* . Oxford: Blackwell.
- Held, D. ve A. McGrew (Ed.). (2002). *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*. Amerika: Blackwell Publishers.

- Heywood, A. (2015). *Siyasetin ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*. F. Bakırcı (çev.), Ankara: BB101. (orijinal baskı tarihi 2015).
- Holton, R. J. (1998). *Globalization and the Nation-State*. Londra: Macmillian Press, 1998.
- Ikenberry, G. J. (2010). The Three Faces of Liberal Internationalism. Alexandroff, A. S. ve Cooper A. F (Ed.). *Rising States, Rising Institutions Challenges for Global Governance*. Amerika: Brookings Institutions Press, 2010, 17-47.
- Ikenberry, G. J. ve Jongryn, M. (2013). *The Rise of Korean Leadership Emerging Powers and Liberal International Order*. Amerika: Palgrave Macmillian.
- Jongryn M. ve Brown M. (2012). Introduction. Jongryn M. (Ed.). *Middle Powers and G20 Governance* içinde. Amerika: Palgrave Macmillian, 2012, 10-24.
- Jongryn, M. (2015). Introduction: G20 Middle Powers (Mikta) and Global Governance Jongryn, M. (Ed.), *Mikta, Middle Powers, And New Dynamics Of Global Governance* içinde. United States: Palgrave Macmillan.
- Karns, M. ve K. A. Mings (Ed.). (2004). *International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance*. Amerika: Lynne Rienner Publishers.
- Kirton, J. J. (2013). *G20 Governance for a Globalized World*. Amerika: Ashgate Publishing Limited.
- Koenig-Archibugi, M. (2002). Mapping Global Governance. Held, D. ve A. McGrew (Ed.). *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance* içinde. Amerika: Blackwell Publishers, 2002, 46-69.
- Langhorne, R. (2001). *The Coming of Globalization: Its Evolution and Contemporary Consequences*. Houndmills: Palgrave.
- Linklater, A. (2005).The English School. Burchill, S. ve Linklater, A. (Ed.). *Theories of International Relations*. New York: Palgrave, 2005, 84-109.
- Manicom, J. ve Reeves J. (2014). Locating Middle Powers in International Relations Theory and Power Transitions. Gilley, B. ve A. O'Neil (Ed.). *Middle Powers and the Rise of China* içinde. Amerika: Georgetown University Press, 2014, 23-44.
- Mingst K. A. (2003). *Essentials of International Relations*. New York: W. W. Norton & Company, Inc. (İlk baskı 1999).
- Machiavelli N. (2012). *Prens*. H. Mutluay (çev.), İstanbul: BS Yayın (İlk baskı 1532).

- Morgenthau, H. J. (2006). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Amerika: McGraw-Hill Companies, Inc. (İlk baskı 1948).
- Nye, J. S. (2002). *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*. Amerika: Oxford University Press.
- Nye, J. S. ve Welch D. A. (2011). *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*. R. Akman (çev.), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları (orijinal baskı tarihi 2007).
- Nye, J. S. (2011). *The Future of Power*. New York: PublicAffairs.
- Oran, B. (2000). *Küreselleşme ve Azınlıklar*, İmaj Kitapevi: Ankara.
- Öztürk, L. (2012). *Küresel Eşitsizlik: Bir Yakınsama Analizi, 1950-2011*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel Dünya*. M. Pekdemir (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal baskı tarihi 2010).
- Rodrik, D. (1997). *Has Globalization Gone Too Far?*. Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics.
- Rosenau, J. (2002). Governance in a New Global Order. Held, D. ve A. McGrew (Ed.). *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance* içinde. Amerika: Blackwell Publishers, 2002, 70-86.
- Rosenau, J. (1992). Governance, Order, and Change in World Politics. Rosenau, J. ve E. Czempiel (Ed.). *Governance Without Government: Order and Change in World Politics* içinde. İngiltere: Cambridge University Press, 1992, 1-29.
- Ruggie, J. (1993). *Multilateralism Matters: Theory: Theory and Praxis of An International Form*. New York: Columbia University Press.
- Siwon, P. (2015). Middle Power Cooperation for Climate Change and Green Growth. Jongryn M. (Ed.), *Mikta, Middle Powers, And New Dynamics Of Global Governance* içinde. United States: Palgrave Macmillan, 2015, 47-65.
- Stearns, P. (2010). *Globalisation in World History*. İngiltere: Routledge.
- Ünay, S. ve Kayıkçı, F. (2015). Çok-Kutuplu Küresel Ekonomik Düzen ve BRICS: Kriz Sonrası Sistemik Dönüşüm. Şenses, F., Öniş Z. ve Bakır C. (Ed.). *Ülke Deneyimleri Işığında Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen* içinde. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2015, 259-284 (İlk Basım 2013).
- Viotti, P. R. ve M. V. Kauppi (2012). *International Relations Theory*. United States: Pearson.

- Whitman, J. (2009). *The Fundamentals of Global Governance*. England: Palgrave Macmillan.
- Wight, M. (1946). *Power Politics*. New York: Royal Institute of International Affairs.
- Woods, N. (2002). Global Governance and the Role of Institutions. Held, D. ve A. McGrew (Ed.). *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance* içinde. Amerika: Blackwell Publishers, 2002, 25-45.
- Wright, T. (2015). Middle Powers And The Multilateral Pivot. Jongryn M. (Ed.), *Mikta, Middle Powers, And New Dynamics Of Global Governance* içinde. United States: Palgrave Macmillan, 2015, 13-31.

Sürekli Yayınlar

- Atkinson, C. (2006). “Constructivist Implications of Material Power: Military Engagement and the Socialization of States, 1972-2000”. *International Studies Quarterly*, 50.3, 509-537.
- Aydın, M. (2004), Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler*, 1 (1), s.33-60.
- Baldwin, D. A. (1979). “Power Analysis and World Politics: New Trends versus Old Tendencies”. *World Politics*, 161-194.
- Baldwin, R. “The World Trade Organization and the Future of Multilateralism.”
The Journal of Economic Perspectives 30.1, 95–115.
doi:10.1257/jep.30.1.95.
- Banett, M. ve Duvall R. (2005). “Power in International Politics”. *International Organization*, 59.1, 39-75.
- Baxter, L., ve Bishop, J. (1998). “Uncharted Ground: Canada, Middle-power Leadership, and Public Diplomacy”. *Journal of Public and International Affairs*, 9, 84-101.
- Bayar, F. (2008). “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*. 25-34.
- Behringer, R. 2005. “Middle Power Leadership on the Human Security Agenda.” *Cooperation and Conflict*, 40.3, 305-342.
- Bexell, M. , J. Tallberg ve A. Uhlin. (2010). “The Promises and Pitsfall of Transnational Actors”. *Global Governance*. 16.1, 81-101.
- Birdiqli, F. (2010). “Birleşmiş Milletler (BM)’in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3.11, 171-182.

- Carter, D. B., ve Stone, R. V. (2015) "Democracy and Multilateralism: The Case of Vote Buying in the UN General Assembly." *International Organization* 69.1, 1–33. doi:10.1017/S0020818314000186.
- Chalecki, E. L. Ve Ferrari, L. L. (2012). "More Maple Leaf, Less CO2: Canada and a Global Geo-Engineering Regime". *Canadian Foreign Policy Journal*, 18.1, 120-132.
- Cooper, A. F. ve Flemes, D. (2013). "Foreign Policy Strategies of Emerging Powers in a Multipolar World: An Introductory Review". *Third World Quarterly*, 34.6, 943-962.
- Cooper, A. F. (2013). "Squeezed or Revitalised? Middle Powers, The G20 and The Evolution of Global Governance". *Third World Quarterly*, 34.6, 963-984.
- Cooper, A. F. ve Dal, E. P. (2016). "Positioning The Third Wave Of Middle Power Diplomacy: Institutional Elevation, Practice Limitations". *International Journal*, 71.4, 516-528. DOI: 10.1177/0020702016686385.
- Cuterala, S. (2012). "Globalization: Definition, Processes and Concepts". *Revista Romana de Statistica*. 4, 137-146.
- Çelik, M. (2002). "Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2.32, 57-73.
- Dahl, R. A. (1957). "The Concept of Power". *Syst. Res.*, 2: 201–215. doi:10.1002/bs.3830020303.
- Dal, E. P. (2016). "Conceptualising And Testing The 'Emerging Regional Power' Of Turkey In The Shifting International Order". *Third World Quarterly*, 1-29. DOI:10.1080/01436597.2016.1142367
- Demir, S. (2010). "Dünden Bugüne Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11, 27-52.
- Devlen, B. ve Özdamar, Ö. (2010). Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu Kuramı: Kökenleri, Kavramları ve Tartışmaları". *Uluslararası İlişkiler*, 7.25, 43-68.
- Dürkop, C. Ve Ratzler, S. (2010). "South Korea and the G20 Asia's Poorhouse Emerges as Economic Miracle Nation". *International Reports Of the Konrad-Adenauer-Stiftung*, 5, 59-75, <http://www.kas.de/wf/en/33.19451/>
- Dingwerth, K. ve Pattberg, P. (2006). "Global Governance as a Perspective on World Politics". *Global Governance*. 12, 185-203.

- Ferdinand, P. (2014). "Rising Powers at the UN:an Analysis of the Voting Behaviour of Brics in the General Assembly". *Third World Quarterly*, 35.3, 376-391.
- Finkelstein, L. (1995). "What is Global Governance?". *Global Governance*. 1. 367-372.
- Finnemore, M. ve Sikkink K. (2001). " The Constructivist Research Program in International Relations and Comparative Politics". *Annual Reviews*, 4, 391-416.
- Flemes, D. (2009). "India-Brazil-South Africa (IBSA) in the New Global Order: Interests, Strategies and Values of the Emerging Coalition". *International Studies*, 46 .4, 401-421.
- Forman, S. ve Segaar, D.(2006) "New Coalitions for Global Governance: The Changing Dynamics of Multilateralism." *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations* 12.2, 205–225.
- Gómez Bruera, H. F. (2015). "To Be or Not To Be: Has Mexico Got What It Takes to Be An Emerging Power?". *South African Journal of International Affairs*, 22.2, 227-248.
- Grieco J. M. (1988). "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism", *International Organization*, 42.3, 485-507.
- Güngören, M. (2013). "Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 117-134.
- Hall, R. B. (1997). "Moral Authority as a Power Resource". *International Organization*, 51.4, 591-622.
- Haibin, N. (2012). "Brics in Global Governance A Progressive Force ?", *Dialogue On Globalization*, 1-8.
- Harré, R. (1970). "Powers". *The British Journal for the Philosophy of Science*. 21.1, 81-101.
- Heazle, M. ve Tatsumi, Y. (2017). "Explaining Australia–Japan Security Cooperation And Its Prospects: 'The İnterests That Bind?'. *The Pacific Review*, 1-19. DOI: 10.1080/09512748.2017.1310750.
- Holsti, K. J. (1964). "The Concept of Power in the Study of International Relations", *Background*, 7.4, 179-194.
- Ikenberry, J. (2015). "The Future of Multilateralism: Governing the World in a Post-Hegemonic Era". *Japanese Journal of Political Science*, 16.3, 399-413. DOI: 10.1017/S1468109915000158.

- Jongyryn, M. (2016). "South Korea's Middle Power Diplomacy: A Case of Growing Compatibility Between Regional and Global Roles". *International Journal*, 71.4, 587-607. DOI: 10.1177/0020702016686380.
- Jordaan, E. (2003). "The Concept of a Middle Power in International Relations: Distinguishing Between Emerging and Traditional Middle Powers". *Politikon*, 30.1, 165-181.
- Karagöl, E. (2014). "Kıtalar Arası Ekonomik İşbirliği: Mıkta". *Seta Perspektif*, 62, s.15.
- Karakaya, E. (2016). "Paris İklim Anlaşması: İçeriği ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme". *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3.1, 1-12.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/adusobed/article/view/5000178274/50001639>
- 74
- Khalid, N. (2014). "World Ocean Conference In Manado, Sulawesi: 11–15 May 2009 Summit In Sulawesi: Safeguarding The Seas, Conserving The Corals". *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*, 1.2, 63-66, DOI: 10.1080/18366503.2009.10815639.
- Keohane, R. O. 1969. "Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics." *International Organization*, 23.2, 296.
- Kirton, J. (2010). "The G20, the G8, the G5 and the Role of Ascending Powers". *Revista Mexicana de Politica Exterior*, 1-19.
- Lawrence, P. (2009). "Australian Climate Policy And The Asia Pacific Partnership On Clean Development And Climate (APP). From Howard To Rudd: Continuity Or Change?". *Int Environ Agreements*, 9, 281-299. DOI 10.1007/s10784-009-9102-1.
- Li, H. ve Marsh, L. L. (2016). "Building the BRICS: Media, Nation Branding, and Global Citizenship". *International Journal of Communication*, 10, 2973-2988.
- Lee, S., Chun, C., Suh, H. ve Thomsen, P. (2015). "Middle Power in Action: The Evolving Nature of Diplomacy in the Age of Multilateralism". *EAI Middle Power Diplomacy Initiative (MPDI)*, East Asia Institute, 1-29. <https://www.files.ethz.ch/isn/191150/30.04.2015.pdf>.
- Maihold, G. (2016). "Mexico: A leader in Search of Like-minded Peers". *International Journal*, 71.4, 545-562. DOI: 10.1177/0020702016687336.

- Mann, M. (1986) "The Sources of Social Power", Vol. 1, Cambridge: Cambridge University Press. 1993 The Sources of Social Power, Vol. 2, Cambridge: Cambridge University Press.
- Manners, I. (2000). "Normative Power Europe:: A Contradiction in Terms?" *Copenhagen: Copenhagen Peace Research Institute*, 3-61.
- Manners, I. (2009). "The Concept of Normative Power in World Politics". *Danish Institute for International Studies*. 2-5.
- Mearsheimer, J. J. (1994-1995). "The False Promise of International Institutions". *International Security*, 19.3, 5-49.
- Mikesell, R. (2001). "The Meltzer Commission Report on International Institutions". *Economic Development and Cultural Change*, 49.4, 883-894.
- Milner, H. V., ve Tingley, D. (2012) "The Choice for Multilateralism: Foreign Aid and American Foreign Policy." *The Review of International Organizations* , 8.3, 313-341. doi:10.1007/s11558-012-9153-x.
- Mohan, G. (2000). "Dislocating Globalisation: Power, Politics and Global Change". *Geography*, 85.2, 121-131.
- Murphy, C. (2000). "Global Governance: Poorly Done and Poorly Understood". *International Affairs*, 76.4, 789-803.
- Öniş, Z. ve Kutlay M. (2016). "The Dynamics of Emerging Middle-power Influence in Regional and Global Governance: The Paradoxical Case of Turkey", *Australian Journal of International Affairs*, 1-20.
- Ovarrubias, A. (2016), "Containing Brazil: Mexico's Response to the Rise of Brazil". *Bull Lat Am Res*, 35, 49-63.
- Özbaran, M. H. (2003). "Yolsuzluk ve Bu Alanda Mücadele Eden Uluslararası Örgütler ve Birimler". *Sayıştay Dergisi*, 50-51, 17-34.
- Özer, A. (2006). "Yönetişim Üzerine Notlar". *Sayıştay Dergisi*, 63, 59-89.
- Ravenhill, J. (1998). "Cycles of Middle Power Activism: Constraint and Choice in Australian and Canadian Foreign Policies". *Australian Journal of International Affairs*, 52.3, 309-327.
- Renzio P. ve Seifer, J. (2014). "South-South Cooperation And The Future Of Development Assistance: Mapping Actors And Options". *Third World Quarterly*, 35.10, 1860-1875. DOI: 10.1080/01436597.2014.971603.

- Rimmer, S. H. (2016). "Australian Experiments in Creative Governance, Regionalism, and Plurilateralism", *International Journal*, 71.4, 630-650. DOI: 10.1177/0020702016686383.
- Rodrik, D. (2012). *The Globalization Paradox: Democracy and Future of The World Economy*. Y. Uslu (çev.), 21. *Yüzyılda Sosyal Bilimler*, 1, 21-40.
- Rowlands, I. (1996). "Our Neighbourhood by Commission on Global Governance". *Population Studies*. 50.1, 137-138.
- Rousseau, D. L., ve Garcia-Retamero, R. (2007). "Identity, Power, and Threat Perception: A Cross-National Experimental Study". *The Journal of Conflict Resolution*. 51.5, 744-771.
- Ruggie, J. (2001). "The Global Compact as Learning Network". *Global Governance*. 7. 4, 371-378.
- Ruiz-Rivera, N. ve Lucatello, S. (2016). "The Interplay Between Climate Change And Disaster Risk Reduction Policy: Evidence From Mexico", *Environmental Hazards*, 1-17. DOI: 10.1080/17477891.2016.1211506.
- Santikajaya, A. (2016). "Walking the Middle Path: The Characteristics of Indonesia's Rise". *International Journal*, 71.4, 563-586. DOI: 10.1177/0020702016686381.
- Salim, Z. (2011). "Indonesia in the G20: Benefits And Challenges Amidst National Interests and Priorities". *G20 - Perceptions and Perspectives for Global Governance*, 95-108. [http://www.kas.de/upload/dokumente/2011/10/G20 E-Book/chapter 10.pdf](http://www.kas.de/upload/dokumente/2011/10/G20_E-Book/chapter_10.pdf)
- Schrooten, M. (2011). "Brazil, Russia, India, China and South Africa: Strong Economic Growth – Major Challenges". *Diw Economic Bulletin*, 18-22.
- Sciavon, J. A. ve Domínguez, D. (2016). "Mexico, Indonesia, South Korea, Turkey, and Australia (MIKTA): Middle, Regional, and Constructive Powers Providing Global Governance". *Asia & the Pacific Policy Studies*, 3.3, 495-504. doi: 10.1002/app5.148.
- Sengupta, C. (2001). "Conceptualising Globalisation: Issues and Implications". *Economic and Political Weekly*. 36.33, 3137-3143.
- Shin, S. 2015. "South Korea's Elusive Middlepowermanship: Regional or Global Player?" *The Pacific Review*, first version, March 16.
- Soares De Lima, M. ve Hirst M. (2006). "Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities". *International Affairs*, 82.1, 21-40.

- Szeman, I. (2003). "Culture and Globalization, or, The Humanities in Ruins". *CR: The New Centennial Review*. 3.2, 91-115.
- Talas, M. ve Y. Kaya. (2007) "Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları". *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 22, 150-162.
- Thakur, R. (2014). "How Representative are BRICS?". *Third World Quarterly*, 25.10, 1791-1808.
- Uğrasız, B. (2003), Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), s.139-145.
- Uluslan, Ş. (2008). "Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne (Cemiyet-i Akvam) Girişi". *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 16.17, 237-258.
- Vieira, M. A. ve Alden C. (2011). "India, Brazil, and South Africa (IBSA): South-South Cooperation and the Paradox of Regional Leadership". *Global Governance*, 17, 507-528.
- Wang, H. ve French, E. (2013). "Middle Range Powers in Global Governance". *Third World Quarterly*, 34.6, 985-999.
- Weiss, T. (2000). "Governance, Good Governance and Global Governance: Conceptual and Actual Challenges". *Third World Quarterly*. 21.5, 795-814.
- Williams, A. (2010). "Strategic Planning in the Executive Office of the UN Secretary-General". *Global Governance*. 16.4, 435-449.
- Yılmaz, S. (2011). "Yumuşak Güç ve Evrimi". *TURANSAM*, 12.3, 31-36.

Diğer Yayınlar

- Adika Karang, M. (2013). Indonesia's Leadership in Post-2015 Agenda. Jakarta Post. <http://www.thejakartapost.com/news/2013/03/27/indonesia-s-leadership-post-2015-agenda.html> (Erişim Tarihi: 03.04.2017).
- AK Party, "Political Vision of AK Party 2023: Politics, Society and the World", 30 September 2012, <https://www.akparti.org.tr/english/akparti/2023-political-vision> (Erişim Tarihi: 05.04.2017).
- Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade, Australia's Aid Policy, <http://aid.dfat.gov.au/publications/pages/comprehensive-aid-policy-framework.aspx>.

- Australian Department of Climate Change and Energy Efficiency, (2013). <http://www.environment.gov.au/climate-change> (Erişim Tarihi: 05.03.2017).
- Bishop, J. (2013). “The G20 2014 Agenda Address to Commonwealth Foreign Ministers”, Colobo, Sri Lanka http://foreignminister.gov.au/speeches/Pages/2013/jb_sp_131114.aspx?minister_id=4
- Booth, W. (2010). “Mexico Seeks Leading Role In Climate Policy”, *Washington Post*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/11/28/AR2010112802975.html> (Erişim Tarihi: 08.03.2017).
- Brown, V. F. (2013). “Peña Nieto’s Piñata: The Promise and Pitfalls of Mexico’s New Security Policy against Organized Crime”. The Brookings Institution, Washington, DC. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/mexico-new-security-policy-felbabbrown.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2017).
- BBC News*. (2012). Mexico's President Enacts Climate Change Legislation. <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-18345079> (Erişim Tarihi: 03.03.2017).
- Cook, S. (2011). “Arab Spring, Turkish Fall”. *Foreign Affairs*. <http://foreignpolicy.com/2011/05/05/arab-spring-turkish-fall-2/> (Erişim Tarihi: 02.03.2017).
- Cooper, R. (1984). “Is There a Need for Reform?” In Federal Reserve Bank of Boston, The International Monetary System: Forty Years After Bretton Woods. Proceedings of a Conference Held at Bretton Woods, New Hampshire, May.
- Çalışır, G. (2009). Küreselleşmenin Ortaya Çıkardığı Olayların Türkiye’deki Televizyon Haberlerine Yansımaları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE.
- Deutsch, A. “Roubini: Goodbye China, Hello Indonesia,” Reuters, 25 October 2011, <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2011/10/25/roubini-goodbye-china-hello-indonesia/> (Erişim Tarihi: 11.04.2017).
- Diplomat. (2011). <http://www.diplomatmagazine.com/business-for-the-environment-global-summit-in-jakarta/> (Erişim Tarihi: 08.04.2017).
- East Asian Bureau of Economic Research and China Center for International Economic Exchanges, *Australia–China Joint Economic Report* (Canberra: ANU Press, August 2016), <http://press.anu.edu.au/node/2068> (Erişim Tarihi: 05.04.2017).

- Erhan, Ç. (2012), Dış Politikanın Yürütülmesinde Askerî Gücün Önemi, <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=2756> (06.01.2017).
- Ersoy, M. (1989). İşletmelerde Maloluş Yerlerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Flemes, D. (2007), Conceptualising Regional Power in International Relations: Lessons from the South African Case, GIGA Research Programme: Power, Violence and Security, 53.
- Global Green Growth Institute, <http://gggi.org/> (Erişim Tarihi: 08.03.2017).
- Governance Innovation(Govinn), (2014). ‘‘On The Brics Of Collapse? ’’,**Centre For The Study Of Governance Innovation**, ss.1-21, <http://www.demos.org/sites/default/files/publications/BRICS.pdf> , (Erişim Tarihi:10.01.2016)
- Günyel, C. (2011). Avrupa’nın Güvenlik ve Savunma Politikalarının Oluşum ve Gelişim Süreci. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi SBE.
- Ibbitson, J. ve Perkins, T. (2010). How Canada Made the G20 Happen. The Globe Mail. <http://www.theglobeandmail.com/news/world/how-canada-made-the-g20-happen/article4322767/?page=all> (10.01.2017).
- Kim S. (2013). Global Governance and Middle Powers: South Korea’s Role in the G20. Council on Foreign Relations <http://www.cfr.org/south-korea/global-governance-middle-powers-south-koreas-role-g20/p30062> (Erişim Tarihi: 02.04.2017).
- Mazlum, S. C. (2009). “Post-2012 Climate Change Negotiations Guidebook TURKEY”, Republic of Turkey Ministry of Environment and Forestry, Ankara.
- Milli İstihbarat Ofisi, (2012). Global Trends 2030: Alternative Worlds, <https://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november2012.pdf> (11.01.2017).
- Flake, G. ve Wang, X. (2017). “MIKTA The Search for A Strategic Rationale”, Perth USAsia Centre, January 2017, 1-35.
- Frings, M. (2011). “Indonesia’s Role in International Climate Policy: Financial Incentives to Preserve the Rainforest an Effective Model?”, *Kas International Reports*.
- Poling, G. (2013). Dynamic Equilibrium: Indonesia’s Blueprint for a 21st Century Asia Pacific. Center for Strategic & International Studies.

- <https://www.csis.org/analysis/dynamic-equilibrium-indonesia%E2%80%99s-blueprint-21st-century-asia-pacific> (Erişim Tarihi: 11.04.2017).
- Ratner, E., Cronin, P., Fontaine, R. ve Hosford Z. (2013). The Emerging Asia Power Web: The Rise of Bilateral Intra-Asian Security Ties, *Center for a new American Security* <https://www.cnas.org/publications/reports/the-emerging-asia-power-web-the-rise-of-bilateral-intra-asian-security-ties>
- Robb, A., “Trade and investment: A formula for growth,” address to the National Press Club, http://trademinister.gov.au/speeches/Pages/2015/ar_sp_150812.aspx (Erişim Tarihi: 10.04.2017).
- Sağlam, Z. G Kavramı ve Ortadoğu’da Değişen Dengeler zerinden G Okuması. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi <http://insamer.com/wp-content/uploads/2014/02/G%C3%BC%C3%A7-kavram%C4%B1-ve-Ortado%C4%9Fuda-de%C4%9Fi%C5%9Fen-dengeler-%C3%BCzerinden-g%C3%BC%C3%A7-okumas%C4%B1.pdf> (11.06.2017)
- Seelke, C. R. ve Finklea, K. (2017). U.S.-Mexican Security Cooperation: The Mrida Initiative and Beyond, *Congressional Research Service* <https://fas.org/sgp/crs/row/R41349.pdf> (Erişim Tarihi: 08.04.2017).
- Snyder, S. (2012). South Korea's Growing Role and Contributions to International Stability. Council on Foreign Relations. <http://www.cfr.org/south-korea/south-koreas-growing-role-contributions-international-stability/p29402> (Erişim Tarihi: 01.04.2017).
- Snyder, S. (2013). “Korean Middle Power Diplomacy: The Establishment Of Mikta”, <http://blogs.cfr.org/asia/2013/10/01/korean-middle-power-diplomacy-the-establishment-of-mikta/> (Erişim Tarihi:07.08.2016)
- Stoker, G. (1998). “Governance As Theory: Five Propositions”. **UNESCO 1998**, 17-28.
- Sung-han, K. (2012). “Global Korea: Broadening Korea’s Diplomatic Horizons”, Center for Strategic & International Studies, https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/120727_KimSunghan_GlobalKorea.pdf (Erişim Tarihi: 05.04.2017).
- Thayer, C. A. (2012). Behind The Scenes Of ASEAN's Breakdown. Asia Times. <http://www.atimes.com/atimes/Southeast Asia/NG27Ae03.html> (Erişim Tarihi: 01.03.2017).

- The White House, (2011). “Remarks bt President Obama and Prime Minister Gilliard of Australia in Joint Press Conference”, Parliament House, Canberra, Australia.
<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/16/remarks-president-obama-and-prime-minister-gillard-australia-joint-press>
- Tobari, A. E. (2013). S. Korea, World Bank Team Up For Cyber Information Protection Center. Aju Business Daily.
<http://www.ajudaily.com/view/20130118000324?page=1> (Erişim Tarihi: 01.04.2017).
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA),
<http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> (Erişim Tarihi: 01.04.2017)
- Uluslararası Şeffaflık Örgütü. (2015).
<http://www.seffaflik.org/hakkimizda/uluslararasi-seffaflik-orgutu/> (27.10.2016)
- UNDP An Environment & Energy Group Publication, (2008) *The Bali Action Plan: Key Issues In The Climate Negotiations*, 1-17,
[http://www.globalbioenergy.org/uploads/media/0809_UNDP -
The Bali action plan key issues in the climate negotiations.pdf](http://www.globalbioenergy.org/uploads/media/0809_UNDP_-_The_Bali_action_plan_key_issues_in_the_climate_negotiations.pdf) (Erişim Tarihi: 03.04.2017)
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), Annex 1,
http://unfccc.int/parties_and_observers/items/2704.php. (Erişim Tarihi: 07.04.2017)